BİLİM-SANAT-KÜLTÜR Yaz 2013, Sayı 11 ISSN: 2146-4820

PANORAMA Khas

İran Seçimleri: Condercet Galibi Değişim Getirebilir mi?

Maymunlar, Diferansiyel Denklemler ve 'E'

İstanbul'dan Sevgilerle: Hollywood'un Yeni Oryantalizmi

DOSYA: #TAKSİM GEZİ PARKI OLAYLARI

27 Mayıs: Taksim Yayalaştırma Projesi kapsamında parkın duvarı yıkıldı, 5 ağaç yerinden söküldü. Taksim Dayanışma Grubu iş makinalarının önüne geçerek sökümü engelledi. 50 kişi parkta çadır kurup sabaha kadar nöbet tuttu.
Ertesi gün: Eylemcilerin sayısı arttı.
Daha ertesi gün: Zabıta ve polis müdahalesi geldi.
Sonraki günler: Eylemler İstanbul'dan Türkiye çapına yayıldı.
Ve Temmuz: Eylemler boyut, yöntem, içerik değiştirerek devam ediyor.

Geleceğin dünyası Kadir Has Üniversitesi'nde inşa ediliyor.

Dünya standartlarındaki eğitim kalitesi, kıtalararası bağlantıları, güçlü akademik kadrosu ve İstanbul'un merkezindeki konumuyla, gelecekteki dünyanın temelleri Kadir Has Üniversitesi'nde atılıyor.

KADİR HAS 1997 ÜNİVERSİTESİ

www.khas.edu.tr facebook.com/Khasedutr twitter.com/khasedutr

İÇİNDEKİLER

03 Sunuş

04 Arap Baharı'nın Geleceği: İslamcılık mı, Laiklik mi?
Öğr. Gör. Dr. Akın Ünver
Aralık 2010 ile başlayıp domino etkisi şeklinde yayılan Arap isyanlarının, umutlu bir beklentiden daha gerçekçi bir temkinlilik halini aldığı şu günlerde Türkiye, hala farklı sebeplerle Arap Baharı sonrası dönem için bir nirengi noktası teşkil etmektedir.

07 İran Seçimleri: Condorcet Galibi Değişim Getirebilir mi?
Doç. Dr. Ahmet K. Han
İran'da, Şah Muhammed Rıza Pehlevi'nin iktidarına son veren büyük dönüşümün ardından geçen 34 yılda yapılan 11. Cumhurbaşkanlığı seçiminden, Hasan Ruhani geçerli oyların yüzde 50. 71'ini alarak galip çıktı.

11 Ruhani'nin Seçilmesiyle İran'daki Seçim Tescillendi
Haber: Çiler Öztunca
Kasım 2012'de bir gelenek başlatarak, uluslararası ilişkiler ve Türk dış politikası açısından önem arz eden ülkelerin seçimlerini sıcağı sıcağına ele alan paneller düzenleyen Kadir Has Üniversitesi Uluslararası İlişkiler ve Avrupa Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi (CIES) İran Cumhurbaşkanlığı Seçimleri'ni tartıştı.

14 Yeni Direniş-Yeni Liderlik…
Mithat Bereket
Gezi Parkı'nın dünya için anlamı; hem yeni medyanın geldiği son nokta, hem bu direniş biçiminin Brezilya'da örnek alınması ve hem de yeni medya (sosyal medya) kullanan gençliğin yarattığı 'yeni dünya'nın ihtiyaç duyduğu yeni lider tiplemesidir.

18 Başka Dünyanın Çocukları
İsmail Hakkı Polat
Üst kuşaklar tarafından yönetilen siyaset ve markalar için siber dünyanın artık bir zorunluluk olduğunun kaçınılmaz bir göstergesi oldu Gezi Parkı protestoları…

20 'Ben' Nesli Sokakta
Yrd. Doç. Dr. Aslı Çarkoğlu-Doç. Dr. M. Rita Krespi
Bu yazı, 1980 ve sonrasında doğan, 'Ben', 'i' veya 'Y' nesli adları verilmiş gençlik hakkında bilimsel çalışmalar ne diyor, Gezi protestoları burada nasıl bir ezberi bozuyor üzerinde yoğunlaşıyor.

23 #Diren-ç-MEKAN: Taksim Gezisi'nde Kamusal Mekanın Stratejik Gücünün Yeniden Keşfi
Doç. Dr. Murat Çetin
Gezi Parkı olayları mimari ve kentsel tasarım bilgi alanı yönünde okunmuş olup o-kuma başkalarınca da teyid edilebilecek nitelikte- kesin bilgidir.

28 Gezi Parkı ve Vatandaşın Kent Yurttaşlığı ile İmtihanı
Yrd. Doç. Dr. Pelin Tan
Gezi Parkı ve Taksim neden yurttaşlığı deneyimlemenin kentsel mekanı olmuştur? Syntagma Meydanı, Tahrir Meydanı, Zuccotti Parkı ve Stuttgart 21 gibi protestolarla Gezi Parkı direnişinin ilişkisi nedir? İşte cevapları…

32 Toz Bulutunun Arkasındaki Polis Toplum İlişkisi
Berke Çaplı
Türkiye'de son günlerde yaşanan olaylar, polis ve toplum arasındaki ilişkiyi anlamamızın önemini hatırlattı. Toz bulutu yatışmadan bu konuda yapılacak yorum ya da analizler ise tam anlamıyla sağlıklı ve gerçekçi olmayacaktır.

35 Erasmus Staj Deneyimim, Takdimimdir
Meltem N. Boyacı
Erasmus Öğrenci Değişim Programı ile İspanya'nın Barcelona kentine giden Khas Yeni Medya Bölümü öğrencisi, stajı esnasında Taksim Gezi Parkı Olayları'nı ilk kez e-kitaba dönüştürdü.

38 Maymunlar, Diferansiyel Denklemler ve 'E'
Prof. Dr. Feza Kerestecioğlu
Bir önceki PANORAMA *Khas* sayısında öyküsü anlatılan sayısı gibi, üstel fonksiyonlarda taban olarak gözüken 'e' sayısı da irrasyonel ve aşkın bir sayıdır ve Pi değerini yaklaşık olarak e = 2.718281828459 verebileceğimiz bu sayıyı iki tamsayının oranı olarak ifade etmek mümkün değildir.

42 İngiliz Kraliyet Mimarlar Enstitüsü (RIBA) Başkanlık Madalyaları ve 2012 Ödüllü Projeler Sergisi Hakkında
Prof. Dr. Zuhal Ulusoy
Sanat ve Tasarım Fakültesi bünyesinde yeni açılan Mimarlık Bölümü'nün girişimiyle, Rezan Has Müzesi'nin ev sahipliğinde açılan sergi ve düşündürdükleri…

46 Adını Büyük Katherine'nın Gizli Yaşamından Alan Müze
Prof. Dr. Orhan Şener - Elçin Şener
Hermitaj Devlet Müzesi'nde 3 milyondan fazla obje sergilenmekte olup, her biri için 10 saniye ayrılsa bile, müzenin en az bir yılda gezilebileceği tahmin edilmektedir.

50 Tarihin Sonsuzluğunu Hatırlatan Sesler
N. Buket Cengiz
İKSV festivallerinin en kıdemlisi İstanbul Müzik Festivali'nin 41. senesinin Gezi Parkı'nın direniş günlerine denk gelmesi ile festivalin aylar önceden belirlenmiş bu yılki temasının 'zaman ve değişim' olması unutulmayacak çok hoş bir tesadüftü.

53 İstanbul'dan Sevgilerle: Hollywood'un Yeni Oryantilizmi
Doç. Dr. Murat Akser
Rusya'dan Sevgilerle isimli ilk James Bond filmi egzotik mekân olarak İstanbul'u seçeli 50 yıl olurken; bugün Hollywood'da Türkler'i ve Türkiye'yi temsil eden 150'den fazla film var.

58 Dijital Hikâyeler Bastırılmış ve Susturulmuş Olanlara 'Ses' Verir
Yrd. Doç. Dr. Çiğdem Bozdağ
Anlattığımız hikâyeler ve bu hikâyeleri anlatım biçimlerimiz değişen medya ve iletişim teknolojileriyle birlikte değişirken 'dijital hikâye anlatımı' (digital storytelling) yeni bir hikâye anlatım biçimi olarak tartışılıyor ve önem kazanıyor.

61 İstanbul'un Tadı, Tuzu: Rum Mutfağı
Öğr. Gör. Şehnaz Şişmanoğlu Şimşek
Meri Çevik Simyonidis tarafından yayımlanan İstanbulum Tadım-Tuzun Hayatım kitabı yalnızca İstanbul'u İstanbul yapan önemli markaları değil; bu markaları yaratan Rum ustaların hayat hikâyelerine de odaklanıyor.

64 Dillerinde 'Baba' Diye Bir Sözcüğün Olmadığı Kültürde Yetişen Küçük Bir Kızın Öyküsü
G. Didem Önal
Çin sınırları içinde yer alan ve 'Kızlar Ülkesi' olarak bilinen Moso Bölgesi'ndeki köyde, çok ağladığı için annesinin üç kez başkasına vermeye çalıştığı Namu'nun etrafını çeviren dağların arkasındaki dünyaya kavuşmasının öyküsü.

Kurtuluş Yolunda Yurdun Dört Bir Yanından Yakılan Çoban Ateşleri
Gece zifiri karanlıkta doğada yalnız kaldığımızda bilinmeyen korkular karşısında içimiz ürperir; yüreğimiz üşür. Bu dünyada yapayalnız kaldığımızı düşünür, umutsuzluk ve korkuya gark oluruz. Sonra birden karşı dağlarda bir çoban ateşi parlar.

66 Bisiklet Sporunun En Prestijli Yarışı Fransa Bisiklet Turu'nda 100. Yarış
Öğr. Gör. Emir Güney
Fransa'nın milli sporu olan bisiklet sporunun en büyük müsabakası Fransa Bisiklet Turu (Tour de France) 30 Haziran'da Korsika Adası'nda 100. kez start aldığında 110 yaşına da basmış oldu.

68 Kadir Has Üniversitesi'nin 2009 Yılı İlk Doktora Programı Mezunları: "Adımın Başında Dr. Yazıyor Olması Ayrı Bir Gurur."
Röportaj: Emin Yaşar
Dr. Khaslılar; şehrin merkezinde, miras alınan tarihi dokunun modern çizgileriyle harmanlandığı bir ortamda kendini yenilemek ve yukarıya taşımak isteyenleri doktora yapmayı öneriyorlar.

70 Kadir Has Üniversitesi'nin 2013 Yılı 625 Mezunu: "Ve Kepler Atılır!"
Haber: Khas Haber Merkezi
Kadir Has Üniversitesi'nde 2012-2013 eğitim-öğretim yılında öğrenimini tamamlayan 625 öğrenci, Selimpaşa Kampüsü'nde 17 Haziran'da gerçekleştirilen mezuniyet töreninde diplomalarını aldı.

ISSN: 2146-4820

BİLİM-SANAT-KÜLTÜR

PANORAMA *Khas*

Yaz 2013, Sayı 11

Kadir Has Üniversitesi adına Sahibi-Genel Yayın Yönetmeni
Mustafa Aydın

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Ayten Görgün Smith

Yayın Kurulu
Bülent Çaplı
G. Didem Önal
Hasan Bülent Kahraman
İsmail Hakkı Polat
Mithat Bereket
Sinem Akgül Açıkmeşe
Şehnaz Şişmanoğlu Şimşek

Tasarım
Hande Çalık Baş

Fotoğraf
Ulaş Tosun

Çeviri
N. Buket Cengiz

Baskı
G.M. Matbaacılık ve Ticaret A.Ş.
100 Yıl Mah. MAS-SİT 1. Cad. No.88
34204 Bağcılar-İstanbul
0 212 629 00 24

Baskı Tarihi
Temmuz 2013

Yönetim Yeri
Kadir Has Üniversitesi
Kadir Has Kampüsü
34083 Cibali İstanbul

İletişim
0 212 533 65 32
dergi@khas.edu.tr
www.khas.edu.tr

Yayın Türü
Ulusal-Süreli-3 ayda 1 yayınlanır

Bu dergide yayınlanan yazı ve fotoğrafların tüm hakları **PANORAMA *Khas*** Dergisi'ne aittir. Önceden yazılı izin alınmaksızın hiçbir iletişim, kopyalama ve yayın aracı kullanılarak yeniden yayınlanamaz, çoğaltılamaz, dağıtılamaz, satılamaz veya herhangi bir şekilde kamunun ücretli/ücretsiz kullanımına sunulamaz. Akademik yayın ve haber amaçlı alıntılar bu kuralın dışındadır. Bu dergide yayınlanan yazılarda belirtilen fikirler yalnızca yazar/yazarlarına aittir.

SUNUŞ

Zaman ve Değişim Soluk Alıyor

Değerli okurlar,

Toplumsal gerçeklikten uzak, edindiği bilgiyi yaşamla bağdaştıramayan, onu etkin biçimde kullanamayan bireyleri mezun etmenin her binalar topluluğunu 'Üniversite', her diploma sahibini de 'Üniversite mezunu' yapmayacağına gönülden inanan Kadir Has Üniversitesi'nin 625 mezunu 17 Haziran'da Selimpaşa Kampüsü'nde gerçekleştirilen törenle diplomalarını aldılar. Her bir mezunumuzun tıpkı merhum Kadir Has Beyefendi gibi toplumun önde gelen, örnek gösterilen bireyleri olacağı, ışıklarıyla pek çok kişinin yolunun aydınlatacaklarına gönülden inanıyorum. bu sayımızda yer verdiğimiz, Üniversitemiz'in doktora programının ilk mezunlarının başarı öyküleri, bu inancımda yanılmadığımı gösteriyor.

Önceki sayımızda öyküsünü anlattığımız Pi sayısı yazısı çok ilgi çekince, bu sefer sizlere yine Mühendislik ve Doğa Bilimleri Fakültesi öğretim üyesi Prof. Dr. Feza Kerestecioğlu'nun kaleminden irrasyonel ve aşkın karakter '*e*' sayısını getiriyoruz. Beğeneceğinizi umuyorum.
İran'da Şah Muhammed Rıza Pehlevi'nin iktidarına son veren büyük dönüşümün ardından geçen 34 yılda yapılan 11. seçiminde Hasan Ruhani diğer adayları geride bırakarak, İran'ın yeni cumhurbaşkanı seçildi. Seçim sürecini ve olası sonuçlarını İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi öğretim üyesi Doç. Dr. Ahmet K. Han sizler için yazıya aldı.

PANORAMA *Khas*'ın bu sayısının hazırlık dönemi çok farklı ve önemli gelişmelere tanıklık etti. 27 Mayıs gecesi Taksim Yayalaştırma Projesi kapsamında Taksim Gezi Parkı'nda bazı ağaçların yerlerinden sökülmesine karşı çıkanların eylemleriyle başlayan süreç, temmuz ayını bitirdiğimiz şu günlerde ülkenin çeşitli yerlerinde, zaman içinde hedefi, çerçevesi, katılımcıları ve yöntemleri değişerek devam ediyor.
Eylemler sürecinde öne çıkan, üniversite çevrelerinin hiçte yabancı olmadıkları, Y Kuşağı olarak adlandırılan 20-30 yaş aralığı gençler, benimsedikleri akılcı, barışçıl ve çevreci yaklaşımla tüm toplumun ilgisini çektiler. Bu arada Türkiye'de geleneksel medyanın olayları yeterince haber haline getirmemesi, yeni medyanın ne zamandır beklenen patlamasını getirdi: Eylemlerin ilk haftasında yaklaşık 2 milyon kişi 15 milyon tweet attı; sosyal medya üzerinden paylaşılan 3 milyon tweet ile #DirenGeziParkı etiketi küresel gündemin ilk sıralarına taşındı.

****

Bu sayımızda yer alan Gezi Parkı eylemlerini farklı boyutlardan ele alan çeşitli yazıların yanı sıra, alternatif medyanın gücünün görülmek/gösterilmek istenmeyeni göstermesinde olduğunu anlatan yazıyı, 41. yaşına başan İstanbul Müzik Festivali'nin aylar önce belirlenmiş temasının hoş bir tesadüfle zamanın ruhunu yakalayacak şekilde 'zaman ve değişim' olmasını anlatan yazıyı ve birbirinden ilginç konuları ele alan diğer değerlendirmeleri okuma fırsatı bulacaksınız.

Sizlere keyifli bir tatil okuması sunduğumuz inancıyla, yaprakların sarıya dönüştüğü güz günlerinde 13. sayımızda buluşmak dileğiyle, hoşçakalın; zamanın değişimini kaçırmayın...

ARAP BAHARI'NIN GELECEĞİ: İSLAMCILIK MI, LAİKLİK Mİ?

Öğr. Gör. Dr. H. Akın ÜNVER

Khas öğretim üyesi

Aralık 2010 ile başlayıp domino etkisi şeklinde yayılan Arap isyanlarının, umutlu bir beklentiden daha gerçekçi bir temkinlilik halini aldığı şu günlerde Türkiye, hala farklı sebeplerle Arap Baharı sonrası dönem için bir nirengi noktası teşkil etmektedir.

Konuyla ilgili kapsamlı YouGov araştırmasının verilerine göre Araplar'ın yüzde 57'si Türkiye'yi kültürel olarak yakın gördükleri için, yüzde 56'sı 'Türkiye'nin son yıllarda kazandığı prestij' sebebi ile, yüzde 49'u da laik bir sistem içerisinde başarılı olabilen dindar parti örneği üzerinden AKP'yi örnek göstermiştir. 1918 sonrasında koloniyal dönemde, önce İngiliz ve Fransız himayesini kırabilmek için Türk bağımsızlık mücadelesini modellemeye çalışan Arap ülkeleri, neredeyse 100 sene sonra yine ve yeni bir Türk modeli tartışmasının içindedir.

1916 Büyük Arap İsyanı'nın resmî anlatısı, dört asır süren Osmanlı hakimiyetine karşı duyulan hoşnutsuzluğun dışavurumu ve Osmanlı-Türk himayesini atabilmek için Birleşik Krallık gibi 'dış' bir kuvvet ile birlikte ittifaka girecek kadar Osmanlı idaresinden duyulan memnuniyetsizliktir. Bir dış himayeyi def etmek için başka bir dış himayeye bağımlı bir şekilde hareket etmek, Arapların 1. Dünya Savaşı sonunda Paris Barış Görüşmeleri'nden elinin neden boş döndüğünün bir açıklamasıdır. Bunun tam zıttı olarak da dış himayeye bağımlı olmaksızın kendi egemenlik mücadelesini kendi vermiş bir ülke olarak da Türkiye'nin, kendi barış koşullarını empoze edip, Lozan Antlaşması'nda masayı tersine çevirmesi bu noktada Türkiye'nin 1. Dünya Savaşı'ndan Ortadoğu coğrafyasında tam egemen çıkabilen tek ülke olmasının da açıklamasıdır.

Türkiye açısından 1923-46 arasındaki otoriter-modernleşmeci süreç, tam bağımsızlık ve egemenlik bağlamında düşünüldüğünde, neden Arap ülkelerinde (Lübnan istisnası dışında) hiçbir zaman tam demokratik sistemlerin kurulamadığının örneklerinden biri olarak gösterilebilir. Güvenliklerini ve egemenliklerini himaye altında devam ettiren Arap ülkeleri, Türkiye'nin dönüştürücü 23 yılının bir muadilini hiçbir zaman yaşamamış, bu sebeple de meşruiyetin tesis edilemediği siyasal sistemlerde diktatoryel-modernist bir oligarşi ile gelenekçi kitleler arasında daima bir çatışma ve gerilim olmuştur. Dış istihbarat faaliyeti yerine kendi vatandaşlarını takip etme üzerine kurulu Muhaberat sistemi bu gerilimin bir uzantısıdır.

Türk erken Cumhuriyet otoriterliği ise, meşruiyet temeli olmayan Ortadoğu ülkelerinin aksine Avrupa meşrutî otoriterliği yolundan gitmiştir. Geçici dönüştürücü otoriter süreçleri Türkiye, 1923-46 arasında diğer imparatorluk-sonrası Avrupa ülkeleri ile birlikte tamamlayıp, 1946'da çok partili sisteme geçmesine rağmen, Ortadoğu'da otoriterlik, ancak bu tarihten sonra başlamış, Türk modelinin tersine, kalıcı bir boyut kazanmıştır. Türkiye'deki üç darbe de Soğuk Savaş konjonktürü içerisindeki iç güvenlik kaygıları bağlamında analiz edildiğinde (son derece olumsuz durumlar olmakla birlikte) İspanya, Portekiz gibi Avrupa ülkeleri ile paralel devam etmiş, Arap diktatörlükleri gibi kalıcı bir askeri yönetime yol açmamıştır.

Arap Baharı, en sonunda 1950'lerden beri süregelen post-koloniyal diktatörlüklerin sonunu getirecek, 1916 Haşimî İsyanı'nın hâlâ Ortadoğu'da gezen hayaletlerini kovabilecek, Arap ülkelerini tam bağımsız ve meşrutî hale getirebilecek bir hareket olarak tanımlanabilir -her ne kadar bu tanım ileri ölçekli, gözlemden ziyade umut içeren bir ifade olsa bile-. Bu hareketlerin özellikle siyasal-İslamcı varyantları, (Mısır'daki Müslüman Kardeşler veya Tunus'daki Nahda Hareketi gibi) Türkiye'de Adalet ve Kalkınma Partisi'ni (AKP) bir model olarak aldıklarını açıkça ifade etmelerinin yanında, Fas'ın kalkışma sonrasında kurulan partisi de ismini Adalet ve Kalkınma Partisi olarak koymuştur.

Hangi Türk modeli?

Bu tartışmaların ekseninde okunması gereken ne tip bir siyasal-İslamcılık ve nasıl bir söylemsel çerçevede bu İslamcılığın varolduğudur. Öncelikli olarak AKP'nin söyleminde genel bağlamda siyasal-İslamcılığın reddi söz konusudur; bu siyasal pozisyon daha ziyade muhafazakar-demokrat ya da ılımlı Müslümanlık bağlamında söylemleştirilmiştir (pratikten ayrı olarak). Bunun yanısıra AKP, öncülü olan Refah Partisi'nin dönüşümcü kanadından çıkarak Erbakan'ın gelenekselciliğini eleştirmiştir ve Eylül 2011 Mısır ziyareti sırasında Başbakan Erdoğan'ın Mısırlılar'a, 'laiklikten korkmamaları' telkini İslamcı İhvan hareketi tarafından büyük bir tepki ile karşılaşmıştır. Siyasal-İslam'ın katı kurallarının tersine, AKP'nin, bu anlayışı daha pragmatik ve akışkan bir felsefe içerisinde yorumlaması Arap ülkelerinin gözünden kaçmışa benziyor.

Bunun yanı sıra Araplar nezdinde 'AKP modeli'nin en göz alıcı iki unsuru olan ekonomik başarı ve uluslararası prestijin temellerinin siyasal-İslamcı ideolojiden gelmeyen teknokratlar tarafından atıldığı da sıklıkla kaçırılan bir detaydır. Türkiye'nin iktisadi başarısı 2001-2005 stabilizasyon programına, bu programın altyapısı da kendisini 'çok laik' olarak tanımlayan Kemal Derviş'in para politikalarına

bağlı idi. Bu noktada Derviş'in 2001-2002 süresindeki kısa bakanlığı dönemindeki işlerinin 10 yıllık AKP para politikasını etkileyemeyeceğini savunanlar Keynes'in 1936 teorisinin önündeki 40 yıl boyunca global iktisadı belirlediğini de atlamaktadır. Aynı şekilde AKP'nin 'komşularla sıfır sorun' siyasetinin temel 'başarı hikâyeleri' olarak zikredilen Yunanistan, Suriye (2011 öncesine kadar) ve Kuzey Irak bölgesel yönetimi ile birlikte 'yumuşak güç' olarak tanımlanan politika, tamamı ile 1990'lar sonunda oluşturulmuş caydırıcılık ağları üzerine bina edilmiştir. Özellikle AKP'ye atfedilen iki dış siyaset başarısı Yunanistan ve Suriye ile ilgili 'oyun değiştiren' iki olay, yine kendisini 'çok laik' olarak tanımlayan 1997-2002 Dışişleri Bakanı İsmail Cem döneminde gerçekleşmiştir; Cem'in Papandreou ile başlattığı detant hali, sonrasında 2000'lerdeki ilişkileri tanımlamış, yine aynı dönemde, Kasım 1998'de Suriye'deki Hafiz Esad yönetimine karşı yapılan işgal tehdidi ise uzun süredir Şam'da bulunan Abdullah Öcalan'ın sınırdışı edilmesine yol açarak hem PKK'nın geçici çöküşünü başlatmış, hem de Suriye'de temelinden bir siyasi dönüşüme önayak olarak Türkiye siyasetini gözden geçirmesine sebep olmuştur.

Arap Baharı'nda Türkiye'nin "hangi etkisi" ve "hangi rolü" sorularının bu bağlamda daha ciddi tartışılması gerekmektedir. Konjonktürel olarak Türk siyasal-İslamcılığının şekil vermeye çalıştığı bölgesel kalkışmalar, 'Osmanlı mirası' veya 'tarihin Türkiye'ye yüklediği sorumluluklar' kavramlarının daha yapı bozumcu bir şekilde ele alınarak tadilatının yapılmasını gerektirmektedir.

Öncelikli olarak 'Osmanlı'nın bölgedeki mevcudiyeti' ve 'Osmanlı'nın bölgedeki hatırası' kavramlarının üç unsuru mevcuttur:

1. Bölge halkının korktuğu ve 'erk'in odağı olan Osmanlı valileri,
2. Bu valilerin kontrolü altında Osmanlı'nın negatif gündelik yüzünü oluşturan binlerce yeniçeri ve
3. Bu valilerin, saltanat adına bölgenin halk tarafından sevilmeyen ileri gelen zengin ve güçlü aileleri ile yaptığı geçici ittifaklar...

Dolayısı ile bölgenin 'Osmanlı hafızası' en sevilmeyen üç unsur olan valiler, yeniçeriler (ordu) ve ileri gelenler ekseninde tanımlanmaktadır. Bu üç unsur da bugün Arap ülkelerinin milli eğitim kitaplarında Türkler'in 'işgalci güç' olarak zikredilip, herhangi bir Balkan ülkesinde olduğu gibi olumsuz tutsaklık dönemleri olarak geçmektedir. Öte yandan erken Cumhuriyet dönemi fikriyatı İran ve Arap ülkelerinde dikkatle izlenmiş, bazı ülkelerde de tekrarlanmaya çalışılmıştır.

SONUÇ

'AKP modeli' ancak hal-i hazırda işleyen ve sistemsel olarak çoktan kurulmuş olan temsili siyasi modellerde geçerli bir örnektir -ki AKP başarısı da paradoksal bir şekilde içinden çıktığı laik-demokratik sistemin eleştirisi üzerine kuruludur. Mevcut Arap Baharı ülkeleri ise 1916 Arap İsyanı sistemine bir anlamıyla 'geleceğe dönüş' yapmış, devlet kuruluş sürecinin tekrardan en başına geri gelmiştir. Bu ülkelerin devrim sonrası siyasi partilerinin bir çoğu AKP'nin aksine, (eksik de olsa) işleyen ve kurulu bir devlet düzeni lüksünün üzerine gelmemiş, hükümet kurmanın dışında devletin ana unsurlarının da tekrardan müzakeresini yapmak zorunda kalmışlardır. Dahası, Arap Baharı sonrasında güçlenen siyasal İslamcı partilerin iktidarı aynı ülkelerde laik muhalefeti de güçlendirmiş, Arap Dünyası Araştırma ve Kalkınma kurumunun başkanı Nadir Said'in Aralık 2012'de yaptığı bir kamuoyu araştırmasında da belirttiği gibi özellikle Arap gençler arasında yüzde 87'lik bir kesimin 'siyasal partiler dini kullanarak seçim çalışması yapmamalıdır' ve yüzde 85'lik bir kesimin de 'camiler siyasal partileri desteklemek için kullanılmamalıdır' inancında olduğu sonucu çıkmıştır.

Tarihin bu dönemecinde Arap Baharı ülkelerinin tam olarak hangi 'Türk modeli'ni ilham kaynağı olarak gördükleri daha detaylı ve partiler üstü bir platformda konuşulmalıdır. Zira barış dönemi kalkınma fikriyatını sembolize eden AKP ile kriz dönemi devlet kurucu ideolojisi olan erken cumhuriyet fikriyatı arasında, Arap Baharı ülkelerinin kriz durumunu en iyi ifade edeni ikincisidir. Arap Baharı ülkelerinin her biri, mevcut çıkmazlarından kurtulmak için kendilerine özgü, dış etkilerden arınmış orijinal modeller ortaya koymalıdır. Ancak eğer illa bir 'Türk modeli' tartışması yapılacak ise kriz dönemi/devlet kurucu ve barış dönemi/kalkınma odaklı fikriyatların doğru bir analizinin yapılması, Arap Baharı'nda Türkiye'nin geleceğinin İslamcılık'ta mı yoksa laiklikte mi olduğunu daha net gözler önüne serecektir.

İRAN SEÇİMLERİ: CONDERCET GALİBİ DEĞİŞİM GETİREBİLİR Mİ?

Doç. Dr. Ahmet K. HAN

Khas öğretim üyesi

İran'da, Şah Muhammed Rıza Pehlevi'nin iktidarına son veren büyük dönüşümün ardından geçen 34 yılda yapılan 11. Cumhurbaşkanlığı seçimi 14 Haziran 2013'te gerçekleştirildi. Toplam 50 milyonun üzerinde seçmenin oy kullanma yeterliliğine sahip olduğu ve bunların yüzde 72.70'inin sandık başına gittiği 6 adaylı rekabetten, geçerli oyların yüzde 50.71'ini alan Hasan Ruhani galip çıkarken İran'da bu makama seçilen 7. kişi oldu.

Toplam 686 kişinin aday olmak amacıyla başvurduğu İran 11. Cumhurbaşkanlığı seçiminde, İslam Cumhuriyeti Anayasası'na göre adayları eleme yetkisine sahip bulunan Koruyucular Konseyi'nin vetosunu 8 aday aşabilmişti. Bunlardan 'reformcu' kimliği ile bilinen Muhammed Rıza Arif, 2001-2005 döneminde yardımcılığını yaptığı eski Cumhurbaşkanı Hatemi'nin telkiniyle, "adaylığının genel olarak reforma faydalı" olmayacağına kani olduğunu ilan ederek adaylıktan çekilirken, dini lider Hamaney'in dünürü, 'muhafazakar' Haddad-Adil de, yarı resmi açıklamalara göre muhafazakar oyları bölmeyi ve anlaşılan seçimlerde sonuncu olmayı arzu etmemesi nedeniyle yarıştan ayrılmıştı. Toplam 50 milyonun üzerinde seçmenin oy kullanma yeterliliğine sahip olduğu ve bunların yüzde 72.70'inin sandık başına gittiği 6 adaylı rekabetten, geçerli oyların yüzde yüzde 50. 71'ini alan Hasan Ruhani galip çıkarken İran'da bu makama seçilen 7. kişi oldu.

Hiç bitmeyen hassas dönemlerinden birini daha geçiren Ortadoğu'da, İran seçimleri dünya başkentlerinde yakından takip ediliyordu. Kuşkusuz seçimin İran iç politikası ve rejimi için sahip olduğu anlam kadar, İran'ın nükleer programı, buna bağlı Birleşmiş Milletler (BM) yaptırımlar rejimi ve artık bir iç savaşa dönüştüğü görülen Suriye'de, İran'ın Esad rejimine verdiği destek etrafında biçimlenen tartışmalar bu durumu belirleyen büyük etkenler. Bu yazıda İran rejiminin yapısı ve geleceğinin ve Ruhani'nin olası dış politikasının yukarıda belirtilen gündem maddelerine ilişkin dönüştürücü potansiyelinin, İran'ın seçiminin bu konularda ne anlama gelebileceği üzerinden kısa bir analizini yapacağız.

Öncelikle belirtmek gerekir ki İran'ın oldukça karmaşık siyasal sistemi bulunuyor. Kısmen Cumhuriyet, kısmen İslami yönetimi ile, bu sistemi en iyi tanımlayan kavram, belki de, yarı-demokrasi kavramı. İran'daki durum, özü itibariyle, siyasal iktidarın seçilmişler ve seçim sürecine tabi olmayan ancak seçilmişler üzerinde sistemin işleyişini belirleyici yetkilere sahip atanmışlar arasında paylaşıldığı bir durumu tarif ediyor. Bu siyasal sistem, teolojik karakterine dayalı belirleyici 'totaliter ideolojik eğilimi' ve buna eşlik eden, rejimin 'İslam devrimi' kaynaklı kökenlerine sinmiş popülist karakterine bağlı, belli bir oranda mevsuk (belgeye dayanan, doğruluğuna güvenilen) siyasal rekabeti barındıran, 'otoriter nitelikli kısıtlı çoğulcu' yapısı nedeniyle, Ortadoğu'da gittikçe yaygınlaşan, ne tam bir diktatorya ne de tam bir demokrasi, fakat ikisi arasında 'muğlak bir form'u tanımlayan melez siyasal sistemlerin sui generis (kendine özgü-nevi şahsına münhasır) bir örneği kabul edilebilir.

İran sistemi, özü itibariyle, yetki alanları sıklıkla birbiri üzerine bindirilmiş kurumlar üzerinden yürüyor. Demokrasinin olmazsa olmaz güçler ayrımı prensibini ve hesap verebilirlik ilkesini pratikte işlevsizleştiren, siyasal kararların nihai kontrolünü merkezileştirirken, yürütmeye ilişkin yetkileri dağıtan bu yapı, Tanrı'nın buyruğu ve seçmenin tercihini aynı anda barındırmak iddiasındaki bir ikili egemenlik anlayışını tek yönetim biçiminde birleştiriyor. İslam Cumhuriyeti Anayasası bu ikili egemenlik anlayışını, egemenliğin Allah'a ait olduğunu ancak bunun kullanımının insanlara dağıtıldığını vaaz ederek tanımlıyor. Aslında yukarıda bahsi geçen siyasal rekabetin mevsuk niteliğini kazandıran neden, ikili egemenlik üzerine kurulu melez siyasal sistemin, esasen rejimin güvenliğini ve devamlılığını güvence altına almak hedefiyle oluşturulmuş, siyasal erki sürekli biçimde yayarak, çoğunlukla yetki ve sorumlulukları örtüşen paralel yapılara bölüştüren çerçevesidir. Paradoksal biçimde, devlet kurumlarının ve bu bölüştürülmüş, yayılmış yapısı söz konusu çerçeve sınırları içerisinde siyasal rekabet, çatışmayı sabit, yaygın hale getirmiştir. Rekabetin nihai düzenleyicisi rolüyse, ikili egemenliğin siyasal ve dinsel planda kendisinde bütünleştiği Velayet-i Fakih makamı (İran'da 12 imamın temsilcisi sayılır. En büyük dini önder sıfatıyla tüm yürütme ve yasama işlerinde son söz hakkına sahip, olup yasaların şeriata uygunluğunu denetler) onun etrafında oluşan rejimin koruyucu 'Konseyleri' üzerindedir (Bkz. Şekil I). Söz konusu sınırlar içerisinde İran seçmeni siyasal tepkisini her seçimde göstermekte ve özellikle yaşam şartlarına ilişkin olumsuz gelişmeler karşısındaki tepkisini sandığa yansıtarak, yerel ve ulusal siyasetçileri yerlerinden etmek yönünde bir tercihi varsa bunu hayata geçirmektedir. Bu şartlar altında rejimi temsil eden atanmışlar bakımından önemli olan seçmenin şunu veya bunu tercihinden bağımsız bir kimlik kazanmakta, seçimlerin sonuçlarından ziyade yapılmaları ve seçime katılım oranının yüksekliği önemli olmaktadır. Zira söz konusu tercihlerden bağımsız olarak katılım oranının tatminkâr olması seçimleri, oyunun kurallarının popüler kabul gördüğünün göstergesine, siyasal sistemin meşruiyetinin onanmasını, böylelikle devamlılığını sağlayan bir teyit mekanizmasına dönüştürmektedir.

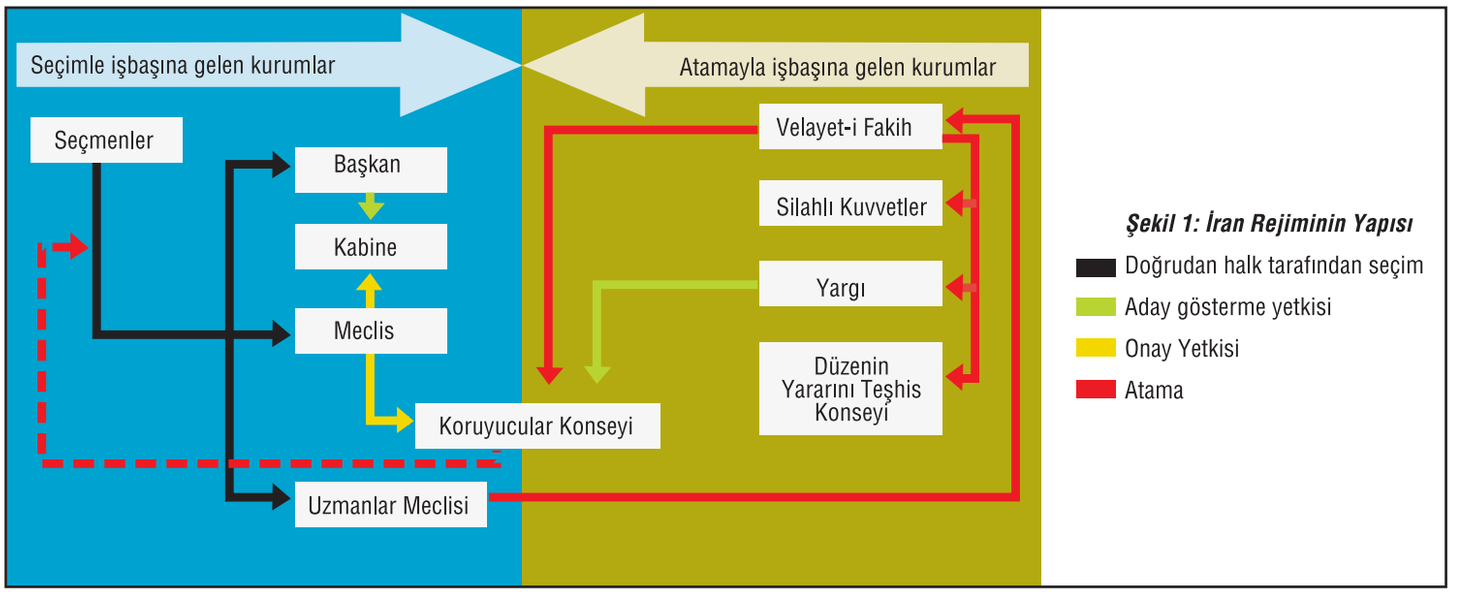

Bu yapı nihai olarak 'elitler-arası rekabeti doğuran ve ideolojik hizipçiliği geliştiren', bu bakımdan da Pehlevi monarşisinin mutlak merkeziyetçiğine göre, çoğulcu değilse de, çoklu ve rejimin öz niteliklerine dokunmayan konularda, rekabetçi bir devlet ve siyaset yapısının önünü açmıştır. Ancak şunu hemen belirtmek gerekir ki bu yapının üzerinde siyaset yapmaya izin verdiği zemin büyük oranda iç politikayla, o noktada da yerel yönetimlerle en önemlisi ekonomiyle sınırlıdır. Bu durum teolojik egemenliği temsil eden kurumları, en başta da Velayet-i Fakih makamındaki Dini Lider Hamaney'i 'dünyevi' politikanın tartışmalarından koruyarak bir anlamda siyasi eleştiriye karşı bağışık kılıyor. Buna karşılık yüksek politika alanı olarak tanımlayabileceğimiz hususlar, en önemlisi dış-güvenlik politikasına dair konular, bu alanın üzerinde kalıyor. Bu alan büyük oranda Dini Lider ve onun atadığı yetkililerin kontrolünde. Buradan çıkacak sonuç her ne kadar bu kontrolün münhasır karakterine işaret etmiyor olsa ve yürütmenin başı sıfatıyla kuramsal olarak rejimin en güçlü ikinci kişisi olan Cumhurbaşkanı'nın bu konuda hiç etkinliğinin bulunmadığı söylenemese de, son tahlilde hareket serbestisinin sınırlarının oldukça net ve oldukça katı olduğu da bilinmeli. Bu tespitle uyumlu biçimde Cumhurbaşkanlığı seçimi öncesinde yapılan tartışmaların büyük oranda ekonomi üzerinden gerçekleştiği gözlemlendi. 'Muhafazakarlar' karşısında 'reformcular'ın desteklediği, İran şartlarında hür teşebbüs yanlısı olarak nitelenen, Ruhani'den yana ağırlığını koyan eski Cumhurbaşkanı ve Düzenin Yararını Teşhis Komitesi başkanı Rafsancani'nin de Ahmedinejad'ın ekonomide devlet merkezli politikalarına karşı olduğu biliniyor. Yine aynı tesbitle tutarlı biçimde, kampanyalar esnasında, İran ekonomisine darbe vuran Birleşmiş Milletler yaptırımlar rejimi ve bunun merkezinde yer alan nükleer programa ilişkin bağlantılar, ekonomiye ilişkin tartışmalardan adeta izole kabul edilir gibiydi.

Humeyni'nin 1989 yılında ölümünden bu yana Dini Lider pozisyonundaki Hamaney ile son Cumhurbaşkanı Ahmedinejad arasındaki köprülerin atılmasının ardından bu seçimlerin nasıl geçeceği merak konusuydu. Genel olarak uluslararası basına da yansıyan ve Ahmedinejad'ın siyasi varisi, ve dünürü, Meşai'nin Cumhurbaşkanı adaylığının veto edilmesinin ardından açıkça ortaya dökülen çekişmenin aslında basit bir siyasal prensibe dayandığını söylemek yanlış olmayacaktır; seçimle iş başına gelen Ahmedinejad'ın, bir bakıma doğal olarak, yürütmenin elini atanmışlar karşısında güçlendirmek ve siyasi sistemde daha belirleyici olmak isteği.

Amaçlar ve siyasal anlayışlar farklı olsa da aslında bu noktada, siyasetin genel yapısına uygun biçimde, 'muhafazakar' Ahmedinejad ve rejim içerisinden geleni ve İslam devrimine sadakat bakımından sağlam referanslara sahip 'reformcular' arasında fark bulunmadığı söylenebilir. Seçimler öncesinde her iki cenahda atanmışlar karşısında seçilmişlere siyaset alanında derinlik kazandırmak peşindeydiler. Rejimin yapısal kısıtları ve Ruhani'nin siyasal geçmişi göz önüne alındığında seçim zaferinin bu alanı yaratmak noktasındaki etkisinin ne olacağını, temkinli biçimde, bekleyip görmek gerekecek. Bu bakımdan Ruhani'nin diğer adaylara göreceli 'reformcu' kimliğinin gerçek reform beklentilerine ne ölçüde karşılayacağı bir soru işareti. Ayrıca onu destekleyen güç merkezlerinin bu desteği ne derece kerhen ve ondan ne ölçüde örtüşen beklentilere sahip olarak verdikleri de tartışmalı. Yine de

Ruhani'nin, en azından, İran'ın bugünkü sosyo-politik ve ekonomik koşullarından memnuniyetsizlik duyanların genelinin en azından diğer bütün adaylar karşısında yeğ tuttuğu bir Condorcet (bu metoda göre, grupta iyi seçim yapabilecek çoğunluğu artırmak doğru seçim olasılığını kuvvetlendirmek anlamına gelir) galibi statüsünde olduğu belirtilmeli. Bundan da ötesi, İran'ın beş yabancı dil konuştuğu söylenen yeni Cumhurbaşkanı 2003-2005 arasında nükleer başmüzakereci görevini yürütürken benimsediği yaklaşımlar ve kampanya sırasında söyledikleriyle bu konuda daha pragmatik bir tutumun ümidini veriyor. Bu ümit kuşkusuz İran'ın nükleer programıyla ilgili askeri müdahale dâhil 'her seçeneği masada' tuttuğunu ilan etse de, yeni bir Ortadoğu macerasını, hele İran ile, göze almaktan ciddi ölçüde kaçınan Obama yönetimindeki ABD için küçümsenir bir fırsat değil. Aynı durum ABD'nin gönülsüz baskısı altında sıkışan Batı Avrupa, Rusya ve Çin başta diğer oyuncular için de geçerli. Benzeri bir durum Suriye krizine ilişkin beklentilere dair de söylenebilir. Ancak bu beklentiler ne kadar gerçekçi veya Condorcet galibi yeni Cumhurbaşkanı'nın değişim yaratma gücü nedir?

Bu sorunun cevabının bağlı olduğu parametreler, ağırlıklı olarak, değişim konusundaki iyimserliğin tedbirli olması gerektiğine işaret eder nitelikte. Öncelikle İran'ın nükleer programının tarihçesi, Şah rejimine kadar uzanan kökleriyle, bir bölgesel gücün bu statüsünü teyit ve kendini dünyaya kabul ettirme çabasının en önemli sembolü kabul edilmeli. Bugün nükleer programın hikâyesi bir bakıma, "İran'a modern dünyada, benzersiz biçimde kendine ait İranlı ve İslami koşullarla, bir kimlik yaratma çabası"nı simgeliyor. İran rejimi kendisini karşı karşıya hissettiği ve yaşamsal addettiği tehditler karşısında, her ikisi de özünde bir nevi ileri savunma (forward defence) stratejisinin parçalarını teşkil eden, temelde iki dış-güvenlik politika kapasitesini uygulamakta. Bunlar, red (denial) ve dert (nuisance) kapasiteleri olarak adlandırılabilir. Red kapasitesinin uygulama esası İran'ın kendi bölgesinde, ülke üzerine üçüncü tarafların güç projeksiyonu yapmalarını engelleyecek biçimde davranması ve tercih etmediği gelişmeleri engellemesine dayanıyor. Buna örnek olarak İranlı diplomatların, Afganistan ve Irak'a ilişkin kapalı kapılar ardında yapmaktan hoşlandıkları şu yorumu verebiliriz; "İran bu ülkelerde tek başına arzu ettiği siyasal çözümleri yaşama taşıyamaz, ancak kendi arzu etmediği tüm çözümlerin gerçekleşmesine mutlak olarak engel olabilir." Suriye meselesinin bu başlıkta değerlendirilmesi gerçekten ilginç ve anlayışı geliştirmeye faydalı sonuçlar verebilecektir. Dert yaratma kapasitesini ise İran'ın sahip olduğu, örneğin Lübnan'da Hizbullah gibi, sınır-ötesi bağlaşıklarıyla kendisine tehdit oluşturduğunu algıladığı, örneğin İsrail gibi, aktörleri güvenlik konularında rahatsız etmesini anlatan bir kavram olarak kullanıyoruz. Ortadoğu'da yükselen Sunni-Şii blokları tartışmalarına da bu başlık altında yaklaşmakta fayda olduğu düşünülebilir.

İran bu her iki kapasiteyi kullanmakta engellenmemeyi ve rejimi doğrudan askeri bir müdahaleye uğramaktan koruyacak bir stratejik şemsiyeye şiddetle ihtiyaç duyuyor. Bu şemsiye İran rejimini kendisinden daha güçlü rakiplerin doğrudan tehdidinden koruyacağı gibi, söz konusu iki kapasiteyi kullanmakta elini rahatlatacaktır. Ayrıca, ülkeyi bu iki kapasiteye sık başvurmaktan kaynaklanabilecek gereksiz yıpranmadan koruyacaktır. Dahası bağlaşıklarının kendi namlarına ve İran'ın çıkarlarını doğrudan ilgilendirmeyen konularda, giriştikleri eylemlerin, İran'a yükleyebileceği risklerin yarattığı dış etki ve maliyetlere maruz kalmaktan da koruyacaktır. Bu ülkenin elini serbestleştireceği gibi, yüklerini de azaltacaktır. Nükleer kapasite söz konusu stratejik şemsiyeyi sağlamanın en sağlam yoludur. İran nükleer programının meşruiyetini her ne kadar ülkenin enerji ihtiyacına bağlı bir konu olarak etiketlese de, hizmete alınabilecek Buşehr reaktörünün ülke elektrik tüketiminin en fazla yüzde 2'sini karşılayabileceği biliniyor. Yeni Cumhurbaşkanı'nın 2005 yılında açıkça ifade ettiği gibi uranyum zenginleştirmekte sivil gereksinimlerden silah düzeyine çıkmak İran için esas itibariyle politik bir karardır. Bu büyük resim içerisinde, İran için nükleer gücün tarihsel anlamı, İran'ın nükleer güç geliştirme arzusunun meşruiyet düzleminde gördüğü geniş toplumsal kabul, İran siyasal sisteminin yapısı ve Ruhani'nin siyasi kökenleri de göz önüne alındığında yeni Cumhurbaşkanı'nın ülkenin nükleer politikasını ve doğrudan buna bağlı olmasa da bundan bağımsız değerlendirilemeyecek olan Suriye meselesi başta, yüksek dış güvenlik politikalarını tersine çevirmesini beklemek fazlaca iyimser olacaktır.

Tüm bunlar elbette ABD'nin Ruhani'nin İranı'nın yarattığı umuda sarılmayacağı anlamına gelmiyor. Ne de neticede bu umudun hepten boş olduğu sonucuna varmak mümkün. Esasen tüm ateşli, hatta zaman zaman saldırgan, retoriğinin ardında Ahmedinejad'ın Batı, esas itibariyle ABD ile nükleer pazarlığa kapalı olmadığını düşünmek için nedenlerin bulunduğunu da söylemek gerek. İran dumanı tüten bir nükleer bombaya yakın gelecekte ihtiyaç duymayacaktır. Nükleer gücü, özünde, rejim güvenliği ve uluslararası politikanın protokol masasında kabul görmek amacıyla arzuladığı anlaşılan, ekonomik dengeleri temelde hidrokarbon ihracatına bağlı bir ülkenin kendisini halihazırda mevcut seçim sonuçlarına taşıyan ekonomik koşulları daha da ağırlaştırarak toplumsal muhalefeti kızıştıracak ve uluslararası dışlanmasını arttıracak bir hamle yapması zor. Ne de tüm bunları yaparken açık ve 'meşru' hedef konumuna düşmeyi arzu etmesi beklenir. Öyle görünüyor ki İran nükleer kapasiteyi geliştirecektir. Ancak bomba imaline 'tornavida mesafesinde' durması büyük ihtimaldir. "Kapasite İran'a bombanın sağlayacağı, caydırıcılığı, prestiji, siyasal kaldıracı, bölgesel ağırlığı ve dışgüvenlik politika stratejik şemsiyesini getirmeye yeterlidir" değerlendirmesi gerçekten çok uzak değildir. Üstelik siyasal maliyet ve sonuçlara katlanmasına gerek bırakmadan. Ruhani'nin bu resmin alternatifini yaratması iç siyasal dengeler açısından çok zor olmanın ötesinde, kendi siyasi kariyeri, dengeleri ve ittifakları açısından gerekli midir, tartışılır. Üstelik, mevcut küresel enerji denklemi, uluslararası arz talep dengeleri ve bunların sonucunda oluşan cari hidrokarbon fiyatları düşünüldüğünde bu tartışmanın boyutları iyice karmaşıklaşacaktır.

RUHANİ'NİN SEÇİLMESİYLE İRAN'DA REJİM TESCİLLENDİ

Haber: Çiler ÖZTUNCA

Khas CIES asistanı

Kadir Has Üniversitesi Uluslararası İlişkiler ve Avrupa Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi (CIES), Kasım 2012'de bir gelenek başlatarak, uluslararası ilişkiler ve Türk dış politikası açısından önem arz eden ülkelerin seçimlerini sıcağı sıcağına ele alan paneller düzenledi. 7 Kasım 2012'de ABD Başkanlık Seçimleri, 23 Ocak 2013'te İsrail Parlamento Seçimleri, 17 Haziran 2013'te de İran Cumhurbaşkanlığı Seçimleri ele alındı.

Kadir Has Üniversitesi Uluslararası İlişkiler ve Avrupa Çalışmaları Merkezi'nin (CIES) ve Hollings Center for International Dialogue işbirliğiyle düzenlenen panelde, 11'incisi düzenlenen İran Cumhurbaşkanlığı Seçimleri'nin uluslararası arenadaki yansımalarının yanı sıra, İran'ın Arap Baharı sonrası bölgedeki rolü ve Türkiye, İsrail ve Irak gibi ülkelerle olan ilişkilerindeki problemler konuşulmuştur.

Konusunda yetkin isimlerin konuşmalarından çıkan ortak sonuç, İran'ın yeni Cumhurbaşkanı Hasan Ruhani'nin eski lider Ahmedinejad'ın keskin söylemlerinden biraz daha uzak ve ılımlı tavırlar takınacağı yönündedir. Panel'in düzenlendiği tarihin ertesi gününe denk düşen ilk basın toplantısında aşırılık değil, ılımlılık ve adaletin izini takip edeceğini söyleyen Ruhani'nin tutumu da bu sonucu destekler niteliktedir. Moderatörlüğünü Kadir Has Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü öğretim üyesi Doç. Dr. Serhat Güvenç'in yaptığı panel genel bir değerlendirme ile başlamış; değerlendirmede yeni seçilen Ruhani'nin, İran'ın özellikle dış politikasında üslup değişikliğine gidebileceği öngörülmüştür.

ENİS ERDEM AYDIN:

İlk konuşmacı, CNN Türk Dış Haberler Servisi editörlerinden Enis Erdem Aydın, konuşmasında muhafazakârların kaybetme nedenleri ve Ruhani'nin kimliği, yaratabileceği değişiklikler üzerinde durmuştur. Aydın, muhafazakâr grubun kendi içinde üçe ayrıldığını ve bu gruplar arasındaki ittifakın kırılgan olmasından dolayı Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde tek bir blok halinde hareket edemediklerini belirterek söze başlamıştır. Buna ek olarak, rakiplerinin tek adayla seçime gidebileceğini öngöremeyerek kendi içlerinde oyların bölünmesinin de Ruhani'nin seçilmesinde önemli rol oynadığını vurgulamıştır. Aydın, Ruhani'nin bir diplomat, hukukçu ve aynı zamanda düzenin adamı olduğunu belirterek İran politikasında çok büyük dönüşümler beklenmemesi gerektiğinin de altını çizmiştir. Ruhani'nin içeride; özgürlük, kadın hakları vb. söylemlerle; dışarıda ise müzakereye sıcak bakan tavrıyla ılımlı bir lider tablosu çizebileceğini belirtilmiştir. Aydın da, Ruhani'nin dış politikasının bundan sonra "ihtiyatlı ve yumuşak" bir üslup kullanacağını düşünmektedir. Seçim sonuçlarının bu yönde değerlendirilmesi, İran halkının dış politikayı ılımlı bir lidere emanet etme tercihini de ortaya koymaktadır. Ancak, özlü bir değişim yine de Batı'nın İran'a yönelik önyargısını kırmaya bağlıdır ve bu, tek taraflı atılabilecek adımlarla mümkün görünmemektedir.

ARZU CELAİFER EKİNCİ:

İkinci olarak söz alan konuşmacı Arzu Celalifer Ekinci, daha önce Uluslararası Strateji Araştırmalar Merkezi'nde araştırmacı olarak çalışmış İran uzmanıdır. Konuşmasına, Ruhani'ye verilen oyların bir şemsiye görevi görerek çeşitli grupları bir araya getirmiş olmasının önemine değinerek başlamıştır. Buna ek olarak, Ruhani'nin adaylar arasındaki tek din adamı olmasına da değinen Dr. Ekinci, Ruhani'nin ılımlı söylemleriyle buhranlı dönemler geçiren İran halkı için de olumlu bir seçim olabileceğini belirtmiştir. Hatemi ve Rafsancani ikilisinin desteğini tek adamda toplayarak seçimlere girilmesinin de, Ruhani'nin zaferinde etkili olduğunun altını çizmiştir. Dr. Ekinci, oyların yarısından fazlasını alan Ruhani'nin, yeni dönemde iyi bir strateji ve iyi bir kadroyla olumlu değişiklikler sergileyebileceği yönünde yorum yapmıştır. Dış politikadaki tutumun da değişeceğini savunarak, ABD ile diyalog yollarının açılacağına yönelik yorumlarda bulunmuştur. Zaten orta vadede, kültürel ve sosyal baskıların Ahmedinejad dönemine kıyasla hafifleyebileceği söylenmiştir.

AHMET K. HAN:

Kadir Has Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nden Doç. Dr. Ahmet Kasım Han, esas olarak Ruhani'nin herkesin ikinci tercihi olması nedeniyle seçimleri kazandığını belirtmiştir. Doç. Dr. Han, Ruhani'nin aslında bir reformist olmadığını ve kendisine verilen rolü oynadığını ileri sürmüştür. Bugünkü İran politik sisteminde hiçbir yeni liderin bu sütunları değiştiremeyeceğini vurgulayan konuşmacı, Ruhani'nin ancak diyalog oluşturma konusunda başarılı olabileceğini belirtmiştir. "Obama, İran'a yönelik müdahaleden kaçıyor, o yüzden Ruhani'yi iyi karşılayacaktır" diyen Doç. Dr. Han, İran'ın bölgede iki stratejik hamle kapasitesine sahip olduğunu ve bunlara devam edeceğini söyleyerek, genel anlamda statükoda çok büyük değişiklikler beklenmemesi gerektiğini de vurgulamıştır. Bu stratejik hamle kapasiteleri, oyun bozma kapasitesi ve yaramazlık kapasitesi olarak adlandırılmıştır. Bu kapasiteler İran'ın aynı zamanda bölgedeki dengeleri etkilemesine de yardımcı olmaktadır.

GENCER ÖZCAN:

İstanbul Bilgi Üniversitesi'nden Prof. Dr. Gencer Özcan ise, Ruhani'nin seçim başarısının Türkiye ile ilişkilerde nasıl bir rol oynayacağı üzerinde durmuştur. Yeni Cumhurbaşkanı ile İran'ın fabrika ayarlarına geri döneceğini ileri süren Prof. Dr. Özcan'a göre, Ahmadinejad'ın söylem ve politikalarının neden olduğu uluslararası izolasyon ortamı ve İran'a uygulanan yaptırımların da hafifleme olasılığı yüksek görünmektedir. 2011 yılından beri İran'ın hiç olmadığı kadar statükocu bir ülke haline geldiğine değinen Prof. Dr. Özcan, ülkenin uluslararası arenada yerinin değişmesinin zor olduğunu düşünüyor. ABD'nin Irak'tan çekilmesi ile arkasında bırakacağı güç boşluğunun İran ve Türkiye'yi karşı karşıya getirme olasılığına değinen Prof. Dr. Özcan, Türkiye'nin ABD tarafından dayatılan İran yaptırımlarını desteklemesinin de rahatsızlığı artıracağını belirtmiştir.

Seçim sonuçlarının İran'ın iç siyasetiyle ilgili doğurabileceği etkiler konuşulurken, öne çıkan konulardan biri ise 'siyasi tutuklular' ve 'ev hapisleri' konusuydu. Konuşmacılar, Ruhani'nin seçim vaatlerinden biri olan bu konunun ilerleyen günlerde gündeme geleceğini ve bunun İran siyaseti açısından olumlu bir adım olacağını belirtmişlerdir.

'Arap Baharı' olgusuna da değinen konuşmacılardan Prof. Dr. Ekinci, İran'ın bu durumu İslami bir uyanış olarak nitelediğini ve bu fırsatı değerlendirerek bunu çeşitli ittifaklara dönüştürmeyi deneyeceğini belirtmiştir. Durumu genellikle Ortadoğu'ya karşılık Batı bloğu şeklinde değerlendiren İran'ın, Prof. Dr. Ekinci'ye göre, Esad'ın gitmesi durumunda Suriyeli muhaliflerle B planı bile bulunmaktadır.

Sonuç olarak, sekiz yıllık Mahmud Ahmedinejad döneminin geride kaldığını belirten panelistler, ılımlı Cumhurbaşkanı Ruhani'nin en çok ekonomik sorunlara çözüm bulmaya çalışacağı ve İran'ın dış ilişkilerinde diplomasiye daha fazla ağırlık verilen bir dönemin başlayacağı konusunda hemfikir olmuşlardır. Konuşmacılar yeni dönemde İran'da üslup değişikliğinin yaşanacağının, fakat 'esas'ta değişiklik beklenmediğinin de altını çizmişlerdir.

Hasan Ruhani kimdir?

1948 doğumlu Ruhani, İran'ın dini eğitim merkezi olan Kum şehrinde klasik medrese eğitimi almıştır. Dini eğitiminin yanında Tahran Üniversitesi'nde hukuk eğitimi de alarak İskoçya'da bulunan Glasgow Caledonian Üniversitesi'nde yüksek lisans ve doktora yapmıştır. Tez konularının da sırasıyla İran'a referansla "The Islamic Legislative Power" (İslami Yasama Gücü) ve "The Flexibility of Shariah" (Shariah'ın Esnekliği) olmasından yola çıkarak, İslam hukuku alanında akademik incelemelerde de bulunduğu çıkarsanabilir. Bunun yanı sıra, Şah hükümetine muhalif olan hareketin içinde yer alan Ruhani, çeşitli kaynaklara göre Ruhullah Humeyni'nin (İran'daki 1979 devriminin lideri) İmam Humeyni olarak adlandırılmasına da öncülük etmiştir. Panel'de yer alan konuşmacılar da, Ruhani'nin seçilmesinden reformist bir hareket beklentisinin mantıklı olmayacağı yönünde ortak görüşlerini beyan etmişlerdir.

1980'de İslam Danışma Meclisi'ne seçilen Ruhani, 20 yıllık meclis üyeliği boyunca Savunma Komisyonu başkanlığı, Dış Politika Komisyonu başkanlığı ve Meclis Başkanvekilliği gibi görevlerde bulunmuştur. 1989'da kurulan Ulusal Yüksek Güvenlik Konseyi'nin sekreterliğini 2005'e kadar sürdürmüştür. Nükleer Başmüzakerici sıfatıyla, yabancı yetkililerle pek çok toplantı ve müzakerelerde bulunmuştur.

…Çünkü onlar yeni bir çağa doğdular. Bizim için kağıt, kalem neyse onlar için modern iletişim araçları, internet ve sosyal medya da o…

YENİ DİRENİŞ -YENİ LİDERLİK...

Mithat BEREKET

Khas pusula akademisi

‘Gezi Parkı Direnişi’, günümüz Türk gençliğinin tüm dünya gençliğine verdiği önemli derslerle dolu. Kendilerine danışılmadan günlük hayatlarına getirilmek istenen değişikliklere karşı isyan eden ve bunda direnen gençlerin Twitter, Facebook ya da Youtube için yaratıp, yine sosyal medya platformları kanalıyla Türkiye ve dünyaya yaydıkları her şey aslında ‘yeni medya’nın ve özellikle ‘sosyal medya’nın vardığı son noktayı gösteriyor…

İran, Wikileaks, Mısır, Tunus, Rusya ve nihayet Türkiye… Bütün bunların ortak paydası olarak ‘sosyal medya’yı (ve özellikle Twitter ve Facebook’u) alırsak hepsinde bir nokta çok net biçimde ortaya çıkıyor: “Halkın elinden alınan haber alma özgürlüğü, Twitter ve Facebook yardımıyla sağlanıyor ki, bu sanal dünyayla gerçek dünyanın her geçen gün ve her geçen olayda birbirlerine daha çok yaklaştıklarını gösteriyor”…

Artık iyice belli oldu ki, yakın gelecekte; 21.yüzyılın, insan hakları veya demokrasi mücadeleleri tamamen internette verilecek. Sanal dünyada yapılacak her faaliyet günlük hayatımızı etkileyecek. Bugün bu ‘yeni medya’ araçlarını pek kullanmayan; ‘sosyal medya’ platformlarına yabancı olan; kısacası, bu ‘yeni dünya’yı pek tanımayan günümüz siyasetçi kuşağı gidip yerine bugünün gençleri gelince her şey gibi siyasetin şekli de değişecek.

Taksim Meydanı’nda ‘Gezi Parkı’ direnişiyle kendiliğinden ortaya koyulan ve hiçbir ideolojiye bağlı olmayan, bu yüzden de sağ ya da sol, hiçbir grubun alışık olmadığı direniş hareketinin üyeleri; Twitter’dan, Facebook’tan ve diğer bloglardan zeka ürünü bir yaratıcılık gerektiren ve kendine has bir ‘mizah’ içeren ‘direniş’ örneklerini ortaya çıkartırken gelecekteki bu ‘yeni dünya’yla ilgili ipuçları da verdiler. Yakın gelecekte, bu ‘sosyal medya’ gerçeğinin içine doğmuş; Twitter ya da Facebook kullanarak büyümüş

kuşakların yönetici olarak hakim olduğu bir siyaset gündemde olacak. Bilgiye önem veren, en karmaşık konuyu bile kendine has bir 'mizahla' ortaya koyabilen, nüktedan ve yaratıcı bir siyaset ve bunun için gerekli olan yeni siyasetçi tipi; 'yeni lider'lerin uyması gereken 'yeni' kurallar…

Bugün isteyen herkes, dünyanın her yerinde, internet sayesinde, her an birbiriyle haberleşebiliyor. Herkes birbiriyle bağlantı halinde. İstediği her an, büyük bir hızla birbiriyle temasa geçebiliyor. Dolayısıyla bu durum herkesi birbirine bağımlı hale getiriyor. Bu yüzden, Taksim'de, Gezi Parkı'nda başlayan pasif direniş ya da 'duran adam' eylemi, binlerce kilometre uzakta Brezilya'daki gençler tarafından örnek alınabiliyor. Uygulanabiliyor…

Türkiye'de Gezi Parkı'ndaki ağaçların kesilmesini engellemek isteyen bir grup genç, polisler tarafından, tazyikli su ve biber gazı kullanılarak parktan zorla çıkarılınca, sosyal medyadan olanları anında öğrenen İstanbullular kendiliğinden Gezi Parkı'na akın ettiler. Bundan sonra, protestonun amacı değişti; Başbakan'ın günlük hayata karışan, buyurgan tavrı hedefe oturtuldu…

Brezilya'daysa her şey toplu taşım araçlarına ve özellikle de belediye otobüslerine yapılan zammın protestosuyla başladı. 20 milyonluk Sao Paulo kentinde çok küçük bir raylı sistem (metro) vardı ve ulaşımın çoğu diğer toplu taşıma vasıtası olan otobüslerle yapılıyordu. Bir grup genç, otobüs biletlerine yapılan bu zammı barışçı şekilde protesto etmeye kalkışınca karşılarına Türkiye'deki gibi orantısız güç kullanan polisler çıktı. Sao Paulo'daki olayları Türkiye'dekiler gibi sosyal medyadan haber alan Brezilya halkı tepki olarak kendiliğinden sokaklara döküldü. Bundan sonra direniş bir anda, ülkenin kuzeyindeki Amazon'dan güneydeki Porto Alegre'ye kadar 80 kente yayılırken sokaklara çıkan yüzbinlerin arasında öğrencilerin yanı sıra mimarlar, iş insanları, sendikacılar, işçiler ve aileler de vardı. Gelecek yıl ikinci defa seçilmesi beklenen Devlet Başkanı Dilma Rousseff yönetiminin yaptıklarına karşı çıkan sıradan halkın listesinde Brezilya'daki Dünya Futbol Kupası ve 2016 Olimpiyatları için gereğinden çok fazla para ayrılması ile 'mensalao' yani 'dev aylık ödeme' denilen oy satın alma yolsuzluğu vardı. Ama, hiç kimse demokratik yollardan seçilen Başkan da Rousseff'i devirmeyi düşünmüyordu. Tek istedikleri, siyasi liderlerine tepkilerini göstermek ve bir bakıma onu uyarmaktı… Aynı, Türkler gibi…

Türkiye'de de, Brezilya'da da insanlar olanları Twitter'dan, Facebook'tan öğrendiler. Hem de anında… *Bu 'süper iletişim' ortamının hakim olduğu 'yeni dünyada' ise 'neyi' yaptığınız değil, bunu 'nasıl' yaptığınız daha önemli hale geliyor.* İster Başbakan olsun, isterse CEO, dünyada herkesin başındaki yöneticilerin neler yaptıkları değil, bunları nasıl gerçekleştirdikleri öne çıkıyor. Liderlerin yaptıklarından çok bunları nasıl gerçekleştirdikleri konuşuluyor…

Son birkaç yıldır, Batı'da, iş dünyası ile ilgilenen pek çok uzman ve akademisyen, bu yeni dünyanın ihtiyaç duyduğu yeni lider tipini ve liderlik tarzını araştırıyor. Bunlar arasında öne çıkanlardan biri de Kanada'nın Winnipeg kentinde; uzun yıllar İnsan Kaynakları Uzmanı olarak çalışmış olan Yvonne Thompson. Halen, aktif olarak büyük şirketlerin yöneticilerine danışmanlık yapan ve çeşitli liderlik eğitimleri veren Thompson, 2010 Ekimi'nde yayınlanan kitabında yeni dünyanın yeni liderinin nasıl olması gerektiğini tanımlıyor. Kitabın adı 'Leadership For a New World: The Organic Approach to Employee Engagement', yani, 'Yeni Dünya İçin Liderlik: Çalışanları Yönetebilmek İçin Organik Bir Yaklaşım'. Kitaba göre günümüzde çalışanlar nasıl bir lider aradıklarını iyi biliyorlar: *Net hedefleri olan, güçlü bir vizyona sahip, takım oyununu ön planda tutan ve yapılan işi anlamlı hale getiren bir lider.* Kitapta bu tip lidere sahip olan bir şirketin, kurumun ya da örgütün nasıl oluşturulacağı da anlatılıyor. Liderlerin, eski model 'yönetici taktikleri'nden kurtulmaları için 8 aşamalı bir plan anlatılıyor. 'Sosyal Medya'yı artık hayatlarının vazgeçilmez bir parçası haline getirmiş olan genç insanların çalıştığı bu kuruluşlara liderlik edecek kişilerin bu insanlarla sürekli bağlantıda olması; onları dinlemesi, duyması ve bunda samimi olması gerekiyor. Bütün bu ilişkininse karşılıklı saygıya dayalı kurulması; buna göre kendiğinden oluşması şart.

Benzer bir çözümü öneren ünlü Strateji+Business Dergisi Genel Yayın Yönetmeni Art Kleiner ise bunu daha da genişleterek hükümet ve devlet başkanlarını da bu tanıma dâhil ediyor.

Halen, Ortadoğu'nun akil adamlarından sayılan, Nobel Barış Ödülü sahibi, İsrail Devlet Başkanı Shimon Peres ise, kendisiyle yaptığımız son görüşmemizde bu yeni toplum yapısını ve ihtiyaç duyulan liderliği şöyle özetlemişti:

"Günümüzde, toplumda kuşaklar arasındaki bölünme, milliyetçi bölünmelerden daha güçlü hale geldi. Artık, çocuklarımız bize şu mesajı veriyor: Lütfen parayla bozulmuş, savaşlarla yaralanmış, nefretle ayrılmış, sizin yarattığınız o dünyayı bize kabul ettirmeye çalışmayın. Biz sizin yaşam biçiminizi uygulamak zorunda değiliz. Zorlamayın. Aramıza suni duvarlar örmeyin; faklılıklar sokmayın. Çünkü onlar yeni bir çağa doğdular. Bizim için kağıt, kalem neyse onlar için modern iletişim araçları, internet ve sosyal medya da o… Bu sayede onlar birbirinden kopuk değil; aksine birbirleriyle sürekli iletişim halindeler. Bu yüzden, değil kendi ülkelerinde, dünyada olan biten her şeyden anında haberleri oluyor. Günümüzde liderler artık hiçbir şeyi gizli tutamıyorlar, her şey muhakkak duyuluyor..."

'Yeni Dünya' hakkındaki bu tanımlar aslında son Gezi Parkı olaylarında Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'a duyulan tepkiyi ve yapılan yanlışları da açıklıyor. Amerikalı bir başka araştırmacının ilk baskısı 2007 yazında yayınlanan kitabında bu durum çok daha net ortaya çıkıyor. Kitabın adı: 'HOW: Why HOW We Do Anything Means Everything'; yani Nasıl: Herhangi Bir şeyi Nasıl Yaptığımız Neden Her şey Demektir'. Kitabın yazarı Dov Seidman son 20 yıldır Apple, Pfizer ya da 3M gibi dünyanın önde gelen 500 şirketine verimliliği arttırmak konusunda 'ilkeli davranış eğitimi' vermiş ünlü bir danışman. Kendisini "takım elbise giymiş ahlak filozofu" olarak tanımlayan Seidman'ın bu kitabı o kadar tutuldu ve o kadar çok sattı ki daha sonraki baskıları için Başkan Bill Clinton bir önsöz yazdı.

Seidman'a göre, birbiriyle sürekli temas halinde olan, istenildiği vakit büyük bir hızla iletişime geçebilen, birbirine sürekli bağlı bulunan ve bu yüzden birbirinden kolaylıkla etkilenebilen; ancak, şeffaflığın en yüksek seviyede olduğu 'yeni bir dünya' kuruluyor. Bilginin rahatlık ve serbestlik içinde dolaşabileceği, dolayısıyla bilginin değerli hale geleceği bir sisteme doğru gidiyoruz. Artık, birbirimize çok yakınız ve birbirimizi çok yakından izliyoruz. 'Davranış Çağı'ndayız ve bu çağda ne yaptığınızın bir önemi kalmıyor. Bunu yaparken nasıl davrandığınız yani nasıl yaptığınız

Yeni Dünya'da artık, birbirimize çok yakınız ve birbirimizi çok yakından izliyoruz. Böyle bir dünyada, ne yaptığınızdan çok 'nasıl' yaptığınız daha önemli hale geliyor. Artık, 'Davranış Çağı'ndayız ve bu çağda ne yaptığınızın bir önemi kalmıyor. Nasıl davrandığınız yani nasıl yaptığınız ön plana çıkıyor.

ön plana çıkıyor. 'Güven' ya da 'itibar' gibi daha önce 'yumuşak gücün kaynakları' olarak görülen değerler bu yeni dünyanın vazgeçilmez unsurları oluyor. İkisi de başarının temel değerleri haline geliyor.

Daha basit ve anlaşılır ifade edecek olursak, siyasal sistemlerde genelde 2 çeşit otorite bulunuyor. Bir liderin seçimle ya da doğuştan (monarşilerde) kazandığı 'Resmi Otorite'… Ya da bir liderin sonradan halkıyla, insanlarla ilişkilerinden dolayı kazandığı 'Manevi otorite'. Aldığı kararlardan çok bunları yapış biçimiyle saygı uyandıran, güven telkin eden bir lider. Resmi otorite, bir liderin seçimle iş başına gelmesini ya da çoğunluğun oyuyla iktidarda kalmasını sağlıyor. Ancak, bireylerin birbirleriyle yakın ve hızlı iletişim kurabildikleri, bu yüzden birbirlerini çok kolay etkileyebildiği bir dünyada ve dolayısıyla iktidar gücünün daha çok insanlara kaydığı bir ortamda 'manevi otorite' ister istemez daha önemli hale geliyor. Üstelik, sadece seçimleri kazanarak ya da bir kraliyet ailesinin bir ferdi olarak manevi otorite sahibi olamıyorsunuz. Manevi otorite, vatandaşlarınızın sadece bir kısmına değil tamamına nasıl davrandığınızla ve o insanların çoğunun size karşı duydukları güven ve saygıyla ölçülebilen bir şey. Demokratik yollardan seçmenlerin çoğunun oyunu alıp iktidara gelen bir liderin elindeki polis gücünü kendisine oy vermeyen azınlığa karşı kullanması, bu liderin manevi otoritesini zayıflatıyor; buna darbe vuruyor.

Bunun aksine, bütün vatandaşlarına saygıyla yaklaşan, onları eşit olarak gören bir liderse manevi otoritesini, kendisine duyulan güveni ve saygıyı arttırıyor. Dolayısıyla, günümüzde artık 'emir vererek' yapılan liderliğin yerini 'ikna ederek' yapılan liderlik alıyor. Çünkü, bu sayede ihtiyaç duyulan iktidar gücü tekrar tekrar toplum tarafından üretilebiliyor.

Türkiye'de yaşananların dünyaya yaptığı bir diğer önemli katkı Yeni Dünya'nın ihtiyaç duyduğu bu yeni lider profili ve yeni liderlik tarzını herkese göstermiş olmasıdır.

İsmail Hakkı POLAT

Khas pusula akademisi

BAŞKA DÜNYANIN ÇOCUKLARI

Üst kuşaklar tarafından yönetilen siyaset ve markalar için siber dünyanın artık bir zorunluluk olduğunun kaçınılmaz bir göstergesi oldu Gezi Parkı protestoları… Ayrıca Mısır'daki Tahrir eylemlerinde tüm süreç boyunca atılan tweet sayısının yalnızca 1 milyon olduğunu düşünürsek Gezi Parkı protestolarının 21. yüzyılın en katılımcı sosyal medya hareketi olduğunu söylemek de yanlış olmaz.

Siber dünya ile yoğun ilişkilerini anne-baba, öğretmen, müdür, patron ve siyasetçi kimliklerimizle hor gördüğümüz ve hatta burun kıvırdığımız bu gençler, İstanbul ve daha sonra bütün Türkiye'ye sıçrayan eylemler aracılığıyla bize bu alanı nasıl bir güce dönüştürdüklerine ilişkin adeta ders verdiler.

Eylemlerin ilk haftasında yaklaşık 2 milyon kişi 15 milyon tweet attı. #DirenGeziParkı etiketi ise 3 milyon tweet ile gündemi belirleyen slogan oldu. Mısır'daki Tahrir eylemlerinde tüm süreç boyunca atılan tweet sayısının 1 milyon olduğunu düşünürsek Gezi Parkı protestolarının 21. yüzyılın en katılımcı sosyal medya hareketi olduğunu söylemek yanlış olmaz.

Mayıs ayı sonunda dijital yerlilerin ayak seslerini İstanbul sokaklarında duymaya başladık. Geleneksel ve yeni medyalar üzerinden izlediğimiz Arap Baharı ve Wall Street'i İşgal eylemlerinin çok daha üst seviyedeki tezahürünü bu kez geleneksel medyadan izleyemedik. Ancak onların da görevlerini üstlenen yeni medya üzerinden genç kuşağın yaptığı paylaşımlar sayesinde anlık ve olumlu-olumsuz her yönüyle olayları izleme şansımız oldu. Bu yepyeni deneyim, ülkede yeni bir döneme girdiğimizin öncü işaretlerini verdi. Siber dünya ile yoğun ilişkilerini anne-baba, öğretmen, müdür, patron ve siyasetçi kimliklerimizle hor gördüğümüz ve hatta burun kıvırdığımız bu gençler, İstanbul ve daha sonra bütün Türkiye'ye sıçrayan eylemler aracılığıyla bize bu alanı nasıl bir güce dönüştürdüklerine ilişkin adeta ders verdiler.

Evet, belki Taksim'in göbeğindeki bir park değildi dertleri ve olayın başlangıcında yer almadılar ama o Cuma sabahı polisin orantısız güç kullanımını ilk fark eden, yayan ve onbinleri toplayıp o grubun yanında haksızlığa karşı ilk duran bu gençlerdi. Anne-babalarının, öğretmenlerinin, müdürlerinin geçmişten kalma korkularına aldırmadan Taksim'e aktılar ve 21. yüzyıl Türkiyesi'nin en kitlesel hareketinin temel taşları oldular.

Medyaya uygulanan sansürü, sosyal medya üzerinden yaptıkları paylaşımlarla etkisiz kılmakla kalmadılar, ürettikleri akılcı içeriklerle #DirenGeziParkı'nı küresel gündemin ilk sırasına taşıdılar ve dünyanın dört bir yanından sanatçı, düşünür ile siyasetçilerin desteğini alarak Gezi Parkı'nın üzerine adeta bir siber kalkan ördüler. Zaman zaman yavaşlatılan İnternet ve sosyal medya platformu engelleri de durduramadı bu 10101010'lara pek aşina jenerasyonu. Siber dünyada yarattıkları özgün ve ayrıksı kültürü, orantısız zeka ve ironiyle birleştirerek üst kuşakları bunaltan bir enerji eşiğine ulaştılar ve Gezi Parkı'nı teslim aldılar.

Gezi Parkı olaylarının boyutlarını anlayabilmek için, sizinle bazı rakamları paylaşayım:

Eylemlerin ilk haftasında yaklaşık 2 milyon kişi 15 milyon tweet attı.

#DirenGeziParkı etiketi ise 3 milyon tweet ile gündemi belirleyen slogan oldu.

Mısır'daki Tahrir eylemlerinde tüm süreç boyunca atılan tweet sayısının 1 milyon olduğunu düşünürsek Gezi Parkı protestolarının Şu ana kadar 21. yüzyılın en katılımcı sosyal medya hareketi olduğunu söylemek yanlış olmaz.

Kuşkusuz bu hareketi Arap Baharı misali siyasi düzeni değiştirecek bir devrim olarak nitelemek de doğru olmaz ancak otoriteyi ellerinde bulunduran üst kuşaklara doğrudan mesajlar var. Bu yeni kuşak siber dünya üzerinde oluşturduğu özgür yaşam tarzını artık fiziksel dünyada da talep ediyor. Siyaset/siyasetçi, marka/patron ve kurum/yöneticilerle siber dünya üzerinden girmeye çalıştığı etkileşimi karşı tarafın ne oranda dikkate aldığına bağlı olarak bir yaklaşım belirliyor dijital yerliler. Etkileşim taleplerini reddedenlerin ve özgürlük alanlarını kısıtlamaya çalışanların itibarlarını olumsuzluyor ancak onlarla bir birey ekseninde yatay iletişim kuranları ve yanlarında olduklarını hissettirenleri de yüceltiyor. Gezi Parkı sürecinde siyasetin, medyanın ve çeşitli markaların düştükleri sıkıntılı durumlar, daha henüz yolun başında olan bu kuşağın sayısı arttıkça taleplerin daha da artacağı aşikar.

Bu bağlamda siyasetin, medyanın, markaların ve hatta anne-babaların ilk yapmaları gereken şey, 'dijital yerli kimdir ve temel özellikleri, davranış biçimleri nedir?' sorularının yanıtlarını aramak ve onlarla bu çerçevede hor gören küçümseyen değil, siber dünyanın ruhuna uygun yatay ve empatik bir iletişime girmek. Eğer bu yapılırsa, Gezi Parkı olayları, Türkiye'nin 21. yüzyılın ileri demokratik ve refah toplumlarından biri olması yolunda bir adım olur. Bu olur ya da olmaz ama, GeziParkı unutulmaz :)

Yrd. Doç. Dr. Aslı ÇAKIROĞLU-Doç. Dr. M. Rita KRESPI

Khas öğretim üyeleri

‘BEN’ NESLİ SOKAKTA

Son günlerde ‘yeni kuşak’ ve onun olduğu veya olmadığı şeyler çok konuşulur oldu. Taksim Gezi Parkı protestoları ile başlayıp ülke sathına yayılan gösteriler ve bu gösterilerin birincil aktörü olan 20’li yaşlarındaki gençlik, ülkenin gündemine hakim oldu. Psikologlar ‘zamane gençlerinin’ onlardan önce gelen ve sonra gelecek olanlarla benzerlik ve farklılıklarını 70’li yıllardan beri çalışıyorlar. Bu yazı, ‘‘1980 ve sonrasında doğan, ‘Ben’, ‘i’, veya ‘Y’ nesli adları verilmiş olan bu gençlik hakkında bilimsel çalışmalar ne diyor, Gezi protestoları burada nasıl bir ezberi bozuyor?” üzerinde yoğunlaşıyor.

Herkes bir nesle doğar ve bazılarımız içine doğduğumuz bu nesli kucaklayıp benimserken bazılarımızsa onun bize yansıttığı durum ve değerleri reddetme çabası ile ömür geçiririz. Dünyaya gelişimizin zamanlaması içine doğduğumuz kültürü, çevreyi, aileyi ve ebeveynlerimizi nasıl deneyimleyeceğimizi önemli şekilde belirler. Nesil çalışmaları, bireylerin içine doğdukları ortamın, özellikle de onlarla beraber büyüyen akranları ile ortak deneyimledikleri tarihsel ve çevresel olayların etkisinin o yaş grubunu nasıl kendi içinde benzer bir grup haline getirdiğini inceler. Tabii ki her grubun içindeki bireyler tam olarak birbirinin aynı olmayacaklardır. Ancak, bu ortak deneyimler onları bir şekilde birbirlerine bağlayacak ve toplumsal düzeyde istikrarlı davranışlar göstermelerine sebep olacaktır. Nesil çalışmaları, bir nesil içindeki her birey bu nesli tanımlayacak olan olay, durum ve kişilik özelliklerine tamamen sahip olmasa da, içlerinden çıkan bir grubun tarihe damga vuran davranış ve tutumlarının tüm nesli etkileyici varsayımını vurgular. Bu ‘ortak deneyim’ etkisini; tüketim davranışları, aile oluşturma zamanlaması, ebeveynlik tutumları, politik eğilimler, meslek ve hayat tarzı seçimleri gibi birey hayatının birçok noktasında görebiliriz. Bunlar bizi, anne-babalarımızdan, hatta bazen ağabey-ablalarımızdan farklılaştıran ve arkadaşlarımızla benzeştiren durumlarımızdır.

Şimdiye kadar yapılan bilimsel sistematik çalışmalar ABD günlük diline ‘Büyük Buhran Nesli’ (I. Dünya Savaşı Nesli), ‘II. Dünya Savaşı Nesli’, ‘Savaş sonrası Nesli’ (Babyboomers), X Kuşağı (1970-80 doğumlular), Y Kuşağı (1980-2000) ve ‘Yeni Milenyum Nesli’ gibi terimleri kazandırdı. Türkiye’de de ‘Savaş Nesli’, ‘68 Kuşağı’ ve ‘80 sonrası apolitik nesil’ gibi tanımlamalardan bahsedebiliriz. Ancak Türkiye’de ABD ve Avrupa’daki gibi, bu gruplarla yapılmış sistematik boylamsal (zaman içinde izlemeli) bilimsel çalışmalar oldukça kısıtlı. Bu sebeple yazımızın bundan sonraki kısmında genelde ABD’den gelen bilgileri aktarıyor olacağız. Bahsi geçen birçok nesil çalışmaları için böylesi bir kültürlerarası bilgi aktarımı sorunlu olurken, şimdiki odağımız olan 1980 ve sonrasında doğanların nesil çalışmaları için bu daha az sorunlu diyebiliriz. Bunun başlıca sebebi de 1980 sonrası gelişen ve bu yıllarda doğan gençlerin başka türlüsünü bilmedikleri, ekonomik ve kültürel küreselleşme. 1980’den önce doğan nesillerde kültürel sınırlar ve değerler çok daha ön planda iken, küreselleşme ile bu sınırların anlam ve önemi azaldı. Özellikle gençlik kültürü oluşumunda küresel hareketler ulusal ve yerel hareketlerin önüne geçti dahi denebilir. Burada bahsi geçen hareketlere örnek olarak giyim tarzı, müzik, edebiyat, sinema, televizyon, sosyal medyanın anlamı ve kullanımı ve popüler ikonların oluşumunu verebiliriz.

Peki kimdir bu bahsi geçen 1980’lerde doğan kuşak? Bu neslin en belirleyici özelliği doğum yıllarından çok, nasıl bir ebeveynlik ve eğitim sistemine doğdukları. ABD’de 1973, Türkiye’de ise 1983’te başlayan yasal aile planlaması akımı özellikle şehirlerde yaşayan ailelerin çocuk sayılarını düşürürken çocuk başına ayrılabilen gelir, zaman ve enerjiyi de arttırdı. Dubner ve Levitt’in ‘Görünmeyen Ekonomi: Dünya Gerçekten Nasıl İşliyor’ isimli kitabında da bahsettiği gibi, bu yıllardan sonra doğan çocuklar arasında ailelerinin isteyerek planladıkları daha yüksek oranlara, belki de o zamana kadar hiç olmadığı kadar fazla oranlara yükseldi. ‘Ben Kuşağı’ isimli kitabın yazarı, psikolog Jean Twenge’ye göre bu değişim çocukların deneyimlediği ebeveynlik stillerinde farklılaşma yarattı. Bu neslin anne ve babaları bir önceki nesle göre daha çocuk-odaklı ve öğrenmede deneme yanılma stiline önem veren kişiler olmaya başladılar. Bu yıllar, kendilerine ileride iyi bakım vererek ailenin veya ülkesinin adını yüceltecek evlatlar yetiştirme fikrindense; öz güveni yüksek, kendi ayakları üzerinde durabilen, mesleki hayatta başarılı çocuklar yetiştirme fikrini benimsemiş

Şimdiye kadar yapılan bilimsel çalışmalar ABD günlük diline ‘Büyük Buhran Nesli’ (I. Dünya Savaşı Nesli), ‘II. Dünya Savaşı Nesli’, ‘Savaş sonrası Nesli’ (Babyboomers), X Kuşağı (1970-80 doğumlular), Y Kuşağı (1980-2000) ve ‘Yeni Milenyum Nesli’ gibi terimleri kazandırdı. Türkiye’de de ‘Savaş Nesli’, ‘68 Kuşağı’ ve ‘80 sonrası apolitik nesil’ gibi tanımlamalardan bahsedebiliriz.

ebeveynlerin artışını gördüğümüz yıllar oldu. Bu ebeveynlere doğan bebekler ailelerinin 'gözbebeği'. Bu çocuklar, ilk yıllarından başlayarak özgüven geliştirici oyunlar, aktiviteler ile büyütülmüş, kendi fikrini dillendirmesi aile ve eğitim sistemi tarafında da özendirilmiş, desteklenmiş çocukluklar yaşadılar. Ebeveynleri, aile büyükleri veya toplumdaki rol modeli olarak benimsedikleri popüler kültür idollerinden "gönüllerinin çektiği yere gitmeleri" öğüdünü aldılar ve kendi öz değerlerini, ihtiyaçlarını bilmeleri beklendi. İşini hayatının odağı olarak gören bir neslin evlatları olarak iş-hayat dengesine önem verip, ebeveynlerinin hatasını tekrarlayarak hayatları uğruna kariyer yapma niyetinde değiller. İş hayatını bir araç olarak görerek, dinlenmek, eğlenmek ve 'yaşamak' hayat hedefleri, boş zaman meşgaleleri değil. Bu neslin, dünya ekonomik ve doğal rezervlerinin tükenme korkusunun yaşandığı yıllarda büyüdükleri için ebeveynlerinin neslinden çevre bilinçleri daha gelişmiş. Bu nesil aynı zamanda hızlı değişim çağına doğdu: Büyük çevirmeli telefonlardan minik cep telefonlarına, kocaman tüplü TV'lerden incecik plazmalara, oda büyüklüğünde bilgisayarlardan avuç içine sığan, iki yılda bir tamamen yenilenmiş modellerinin çıktığı akıllı telefon/tabletlere geçiş hızı onların normali oldu. Bu sebeple, onlardan önceki neslin aksine, değişim onları korkutmuyor, heyecanlandırıyor.

Belki de en önemlisi, hayattan beklentileri son derece yüksek aynı zamanda kendilerini fazla 'yetkin' algılayan bir nesil var karşımızda. Ailelerinin göz bebeği, biricik 'mükemmel' çocukları zaman zaman bu yüksek beklentinin altında ezilme duygusunu hissedebiliyorlar. Bu beklenti gittikçe daha da sertleşen küresel rekabet ortamında bu grubun depresyon eğilimini arttırıyor. Bu yüksek rekabet ortamı 'ben' odaklılıklarını besliyor ve kendilerini geliştirmek, mutlu etmek ve çabucak ilerlemek ihtiyacı hayatlarının odağı haline geliyor.

Böylesi 'ben' odaklı bir grup nasıl oldu da 'biz' için sokaklara döküldü? Son günlerde en çok sorulan soru bu. Kim ve ne için döküldükleri kime sorduğunuza göre değişse de, yadsınamayacak gerçek şu ki bu yaş grubunun şimdiye kadar hiç yapmadığı, yapmaya istekli görünmediği bir şeydi bu hareketlenme. Benzer sorular Brezilya sokaklarına veya ABD'de sokağa dökülen orta sınıf 'occupywallstreet' gençleri için de soruldu.

Gençliğin sokağa dökülmesi ilk defa olmuyor, ancak daha önceki gruplardan farklı olarak gençlik gruplaşmaları ve ideolojik gruplaşma eğilimleri gayet düşük olan bu yeni nesilden böylesi bir hareket görmek birçok sosyal bilimciyi şaşırttı. Tam olarak nasıl olduğunu bilmiyoruz demekten başka şu an için diyecek bir şeyimiz yok. Ancak bu hareketin diğerlerinden farkını görüyoruz ve bu fark nesil araştırmaları tarafından açıklanabilir bir fark: Bu 'ben' odaklı gençlik sokağa kendisinin ötesinde 'biz' adına çıkmadı örneğin; Farklı şekilde yorumlanabilir ancak kendi bireysel sesinin duyulması, yaşam şeklinin kabulü isteği ile çıktı. Farklı yaşam tarzlarının kabulünün bu nesildeki artışı yapılan birçok araştırmada görüldü. Bu bulgudan yola çıkarak bu hareketlenmenin, kendi yaşam şeklinin, ihtiyaçlarının, beklentilerinin kabul ihtiyacı yanında, diğerlerinin kendi seçimi olan yaşam şeklinin, ihtiyaçlarının, beklentilerinin de kabulünü varsayan bir hareketlenme olduğunu düşünebiliriz. Ebeveynlerinin istek ve seçimlerini sorgulamaları kabul gören bu nesil, şimdi de devletin onlardan isteklerini ve onlar için yaptığı seçimleri sorguluyor. Bu gençlik, eleştiriyi ve sorgu-sualsiz yönlendirmeyi kolay kabul etmiyor, tepki göstermekten de çekinmiyor. Bu tepkilerini ebeveynlerine de öğretmenlerine de devlete de benzer şekillerde gösteriyorlar. Örneğin, biz öğretim üyeleri olarak bu neslin sınav notlarına itiraz üslupları ile Gezi direnişinde gördüklerimiz arasında yakın benzerlikler görebiliyoruz. Bu "Ben her istediğimi hak ediyorum" ve "beni mutlu edecekleri sadece ben bilebilirim, o yüzden de kendi kararlarımı kendim vermek istiyorum" direnişi, örneğin 68 kuşağının politik direnişinden çok farklı bir tabandan geliyor. Bu hali ile 'örgütlü/düzenli şekilde gruplanmış' veya 'ideolojik/dogmatik' olmayan bu direniş, kendine yöntem olarak da farklı bir yol seçerek 'barışçıl' ve 'çevreci' bir yöntemi benimsemekte daha az zorlanıyor. Ani ve tek tip bir değişim isteğinden çok 'ses duyurma' ve 'dinlenme', 'yetkin kabul edilme' talepleri ön planda görünüyor.

Öz saygısı yüksek bireyler yetiştirme stilinde büyütülen bu gençler, bireysel seçim hakkını önemsiyorlar, herkesin kendini mutlu edecek geleceği kendisinin seçerek oluşturma hakkının mahremiyetine inanıyorlar ve bu sebeple de süreçteki aktif katılımlarının meşrulaştırılmasında ısrarlı görünüyorlar. Gelecek günler, biz psikologların zamanının büyük bir kısmını bu neslin daha iyi tanınmasını amaç edinen çalışmalar yapmakla geçeceğine işaret ediyor.

Bu "Ben her istediğimi hak ediyorum" ve "beni mutlu edecekleri sadece ben bilebilirim, o yüzden de kendi kararlarımı kendim vermek istiyorum" direnişi, örneğin 68 kuşağının politik direnişinden çok farklı bir tabandan geliyor. Bu hali ile 'örgütlü/düzenli şekilde gruplanmış' veya 'ideolojik/dogmatik' olmayan bu direniş, kendine yöntem olarak da farklı bir yol seçerek 'barışçıl' ve 'çevreci' bir yöntemi benimsemekte daha az zorlanıyor. Ani ve tek tip bir değişim isteğinden çok, 'ses duyurma' ve 'dinlenme', 'yetkin kabul edilme' talepleri ön planda.

#Diren-ç-MEKAN
Taksim Gezisi'nde Kamusal Mekânın Stratejik Gücünün Yeniden Keşfi

Doç. Dr. Murat ÇETİN

Khas öğretim üyesi

Öyle görünüyor ki sanal aleme, kapalı mekânlara, özellikle de AVM'lerdeki yapaysteril ortama kendini kaptırdığını düşünerek ümit kestiğimiz toplumsal tabakalar (ki buna hepimiz dahiliz) yeterli doygunluğa ulaşmışlar ve vaktiyle ötekileştirdikleri diğer tabakaların çok daha fazla ihtiyacı olan kamusal bir alanın gaspına engel olmak üzere onlara destek olmaya karar vererek, tekrar açık alana, kamusal alana, yani kentsel alana inerek, sadece kendileri değil 'herkes' için 'kent hakkı' arama mücadelesini vermeye karar vermişler. Bu yazıda Gezi Parkı olaylarını mimari ve kentsel tasarım bilgi alanı içinden bu yönde okuyacağım ve tahminimce bu okuma başkalarınca da teyid edilebilecek nitelikte 'kesin bilgidir'. Bu kentleşme tarihimizde de önemli bir kırılma noktası olacaktır kuşkusuz... *(Şekil 1)*.

Şekil 1: Mevcut Kamusal Alan ve Mimari Müdahale Önerisi

Direnen Mekânlar ve Direnen İnsanlar

Taksim Gezi Parkı, dönüşümü ve tarihçesi üzerine pek çok kişi pek çok yazı yazdı, söz söyledi. Meydanın, bir mezarlıktan kışlaya oradan parka evrilen dönüşüm süreci artık herkesin malumu. Bu nedenle o kısma hiç girmeden 'dirençMekân' olgusu üzerinden yaşananlara bakalım...

Yıllardır akademik olarak çalışıp incelediğimiz kent morfolojisi, kent sosyolojisi ve bunların arasındaki karmaşık ilişkiler ağının içinde buluverdik bir sabah kendimizi. Bir evvelki akşam geç saatlere kadar neşe içerisinde kamusal alanına sahip çıkmak üzere müzikli, danslı, kitaplı etkinlikler düzenleyen bu topluluğun, kentsel/kamusal mekân ile kurmaya başladığı yeni ilişki biçimi oldukça tehditkâr bulunmuş olmalı ki (*ki bu endişenin hiç de yersiz olmadığını bugün geldiğimiz noktada çok net görüyoruz*), bizler (*yeniden kente dönen*) yanlarından ayrıldıktan sonra, ertesi sabaha karşı ağır bir müdahaleye maruz bırakılmaları üzerine hepimiz çok doğal olarak toplumsal bir refleks ile duyarlılığımızı göstermek üzere yeniden alana gittiğimizde alanın fiziksel olarak kuşatıldığını, fiziksel olarak (yani polis barikatlarıyla) çevrelenerek yeniden tanımlandığını ve sahiplenildiğini, üstelik erkin güvenlik kuvvetlerince savunulmak üzere bir düzen kurulduğunu gördük (*Şekil 2*). Bu tepki aslında erkin, kent aktörlerinin katılımı olmaksızın kentsel mekânı istediği gibi düzenleme serbestisine kentlilerin artık izin vermeyeceklerine dair küçük (gibi görünen) belirtilerin daha büyümeden bir an önce yok edilmesine yönelik önlemiydi. Ancak, bu belirtiler belli ki yıllardır uygulanan neo-liberal kentleşme politikaları sonucunda içten içe çok büyümüştü ve bu yöntemle bastırılacak düzeyin çok üstündeydi.

Mimarlık tarihçisi Prof. Dr. Uğur Tanyeli'nin Tarih Vakfı'nın Gezi Parkı eylemleri hakkında yaptığı basın açıklaması sırasında işaret ettiği gibi, belki de ilk kez mimari mekan üzerinden bir siyasal isyan hareketine tanık oluyorduk hepimiz. Kamusal alanın, haksız ve usulsüzce özel alana devri girişimine duyulan kitlesel bir tepki, mekâna ve onun elinden alınmasına dair direncini, yine mekânsal araç ve yöntemlerle gösterdi. Çok ilkel düzeyde, neredeyse Ortaçağ savaşlarını andırırcasına, mekânın üzerinde kimin duracağına, güç göstereceğine ve sahipleneceğine dair bir

Şekil 2: Boşaltılan ve Kuşatılan Gezi Parkı

mücadelenin başladığını görüyorduk. Stratejik olarak mekan üzerinden yürütülen bu savaşım (*kelime burada özellikle göğüs göğüse çatışma anlamıyla kullanılmaktadır*), mücadeleye konu olan bu kamusal mekânın, bu kentsel boşluğun, bir güvenlik güçleri, bir halk tarafından, fiziki olarak ele geçirilmesi ve sırayla karşılıklı işgali biçiminde tezahür ediyordu (*Şekil 3*).

Post-modern dönemin atmosferine gayet uygun olarak, sosyal medyada, dijital ortamda ve sanal biçimde başlayan bir direniş, birdenbire oldukça somutlaşmış, fizikselleşmiş ve arkaik hatta ilkel bir görünüm alıyor ve çok temel bir toprak mücadelesi haline dönüşüyordu (*Şekil 4*); hem de 21. yüzyılda ve İstanbul gibi bir kentin tam da göbeğinde...

Şekil 3: Mekânsal Mücadele

Şekil 4: Mekânsal Mücadeleye Ait İzler; Barikatlar

Post-moderniteye değinmişken şunu da vurgulamak gerekir; uzun süredir asal değerini yitiren mekân tekrar maddesel değerini geri kazanıyordu. Chicago Illinois Üniversitesi Mimarlık Bölümü öğretim üyesi Esra Akcan, Gezi Parkı olaylarıyla ilgili olarak birlikte yerinde yaptığımız gözlemlerden sonra 'sosyal medya'da şunu ifade ediyordu: "bu direniş dijital ve fiziksel mekânın birbiriyle çelişen değil, birbirini destekleyen mecralar olarak kullanıldıklarında daha etkin olduklarını gösterdi. Ulaşılabilir, yürünebilir, toplanılabilir şehir merkezi, ve o şehir merkezinde kalabalık, görünür olmak halen önemli." Gerçekten de olaylar sırasında ve sonrasında bu bölgeye ulaşımı engellemek üzere tüm otobüs, minibüs, metro, vapur ve otoyolların kapatılması bunun en güzel göstergesiydi (*Şekil 5*). Dolayısıyla mekan, arta gelen imge değerinin yanında giderek gölgede kalmış olan fiziki değerini yeniden kazanmıştı. Bu imgelerin değerinin azaldığı anlamına gelmiyordu kuşkusuz. Çünkü bu direniş (özellikle de sosyal medya aracılığıyla sanal alemde) bir imgeler patlaması da sergiliyordu. Yine Esra Akcan, bu sosyal medya paylaşımlarının birinde şunu işaret ediyordu -ki bence çok önemli-; "Gezi direnişi, Guy Debord'un gösteri toplumu kuramının sosyal medya dünyasında geçerliliğini pek korumadığını gösterdi. Mecra bir merkezin değil, tüm toplumun elinde olduğu sürece, yayınlanan imgeler yabancılaşmayı değil, katılımı destekliyor. Ne kadar çok imge dolaşırsa, o kadar iyi."

Post-modernizm bağlamında, Gezi Parkı direnişi bizlere mekânın ne kadar karmaşık örüntülerden oluşan (*rizomatik*) bir yapısı olduğunu, basit tanımlamalarla anlaşılıp, çözülemeyeceğini ve daha da önemlisi yönetilemeyeceğini açıkça gösterdi. Sadece kolluk gücüyle hakim olunmaya çalışılan bir kamusal parkın çeşitli örüntülerle şu an İstanbul'un 40 küsur parkında yeniden canlanması bunun en belirgin göstergesidir.

Başta da değindiğim gibi, Gezi Parkı direnişi etap etap mekânsal bir seyir izlemiştir. Mekânın fiziksel olarak ele geçirilmesi ve (çadırlar ve hafif strüktürler aracılığıyla) fiziksel olarak dönüştürülmesiyle başlayan mücadele, kuvvet kullanımıyla aynı mekâna güvenlik güçlerinin yerleşip, belediye işçileriyle mekanın (park ve bahçeler müdürlüğünün peyzaj anlayışı ile) sembolik olarak yeniden çiçeklendirilmesiyle sonuçlanmıştır. Ancak

Şekil 5: Fiziksel Mekâna İnsan Erişimi

çevresi yine polis kordonuyla çevrilerek insansız bir şekilde muhafaza edilmiştir ki, bu da kent yönetiminin mekân algısının insandan ve bu ikisinin örüntülerinden oluştuğunu kavramaktan uzak olduğunun yine mekânsal somut bir yansımasıdır. Ayrıca iktidarı elinde bulunduran erkin bu güçlü direnişe bir başka meydan aracılığıyla cevap vermeye ve kendini böyle savunmaya çalışması da bu mücadelenin ne kadar mekânsal bir düzlemde seyrettiğinin kanıtlarındandır.

Kentsel-Mimari Mekanın Toplumca Yeniden (ve Yeniden) Üretilmesi

Bu mekan direnişçilerin eline geçtiği süre zarfında, gerçekten de 'sosyolojik' bir fenomen olarak karşımıza çıkmıştır. Sanatsal üretimi ve yaratıcı dehasıyla bu fenomen, Lefebvre'in mekânı toplumsal bir üretim olarak açıklamasının somut bir örneği haline geldi. Direnişçiler tarafından ele geçirildiği günlerde park bir kentsel mekân olarak çok aktörlülüğün, çok kültürlülüğün örneklerini vermekle kalmadı, komünal düzene sahip bir micro-yaşamın hayata geçmesinide sağladı. Belki ancak belediye örgütlenmelerinin sağlayabileceği düzeyde bir temizlik ve çöp toplama hizmetinin geliştiğini, vakıflarda örneğini gördüğümüz bir yemek dağıtımı düzeninin kurulduğunu gözledik. Gönüllü doktorlarla, bağışlanan ilaç ve araç gereçlerle yaralılar ve zarar görenler için revir hizmetinin sağlandığını, yine gönüllü avukatların adli vakalarda yardım sunduğunu gördük. Gezi Parkı içinde çok sayıda kütüphanenin kurulduğunu ve buralara kitap bağışı yağdığına tanık olmakla kalmadık; Gezi Parkı'nın kendi yayınlarını (ki *Gezi Postası* adlı bülten bunlardan biridir) ürettiğini de gördük. Ayrıca bunların her mücadeleden sonra yıkılsa bile çabucak yeniden üretildiğini de izledik. Dolayısıyla, sosyal devletin temel servis alanları olan ücretsiz eğitim, sağlık ve adalet hizmetlerinin burada kendiliğinden oluşuverdiğini söylemek pek de yanlış olmaz. Bu kendiliğinden oluşum, yine antik dönem şehir devletlerinin yerel işleme modellerini andırıyor bana.

Kentsel ve Mimari Bir Laboratuvar Olarak Taksim ve Gezi Parkı

Dolayısıyla bu süreçte neredeyse tüm kentsel kuramların gözler önüne serildiği bir mimarlık dersine dönüşen bu Gezi Parkı deneyimi çok önemlidir ve öğreticidir. Bu nedenledir ki yakın gelecekte 21 günlük Gezi Parkı deneyimi kent bilimcilerince mutlaka çalışılmalıdır. Özellikle de, insan bedeni ve hareketleriyle biçimlenen örüntüsel yapısı, her gün artan çadırlarla yeniden sorunsuz biçimde yeniden kendiliğinden organize olan kamusal mekândaki bu yeni oluşan dinamikler daha 'esnek ve değişken' bir kent planlamasına yönelik olarak çok iyi incelenmelidir (*Şekil 6*). Bu kentsel alan içinde oluşan kentsel mekân ağı (konaklama çadırları, ortak hizmet çadırları, bunlara ait 'esnek' bölgeleme, aşevleri, revirler, serbest kürsüler, ihtiyaç duvarları, bu alanların aralarında oluşan ana ve tali, ancak 'değişken' dolaşım arterleri, toplanma alanları, grupların geçitleri, sloganları ve selamlanmalarıyla gerçekleşen kentsel gündelik pratikler, festival ve ritüeller vs.) sadece bilindik kent kuramlarıyla değil, yeni

üreteceğimiz kavramlarla açıklanacaktır. Kendi dinamiklerini, sorun ve çözümlerini hiçbir otorite unsuru olmadan kendi bünyesinden organik (*self-organizing*) bir biçimde üreten, kendini dönüştüren bir organizma, gelecek kent yönetimleri için yeni modellerin işaretlerini vermiştir. Umarım bunu kent bilimcileri ve kent yöneticileri doğru okuyacaklardır.

Güç ve mekan ilişkileri penceresinden bakıldığında, muktedirin konvansiyonel araçlarla mekan üzerinde hakimiyet kurması kalıcı bir nitelik taşıyamayacaktır ve çağdaş araçlarla ve örüntüler kentsel alanın kamusal mekana dönüşmesini sağlayacaktır. Nitekim, tüm bu olağan karmaşadan (ve dolayısıyla mekânsal ve yaşamsal zenginlikten) güç kullanılarak arındırılan bu kentsel mekân, sosyal içeriğinden arınmış (ancak yaşam ile doldurulmayı sabırsızlıkla bekleyen) bir boşluğa dönüştürülmüştür. Her ne kadar şu an dünyanın ilk 'insansız kent parkı' olarak muhafaza edilmeye çalışılıyorsa da (*Şekil 7*), akışkan insan malzemesi mecrasını bulacak, bu hazneye yeniden dolacak ve orada bu yeni mikro-yaşamı yeniden oluşturacaktır.

DİREN-i-YORUM

Gezi Parkı'ndan sıçrayan bir kıvılcım ile kentin tüm parklarına (ve hatta bütün illerin parklarına, meydanlarına, sokaklarına) yayılmış ve binlerce yıl önce demokrasi fikrinin nüvesini oluşturan (ki bu nedenle de kentsel mekân tipolojisinin temel ögelerinden biri olarak hep atıfta bulunulan) Roma kent forumları bugün Bizans'ın o katman katman tortulanmış kentsel boşluklarında yeniden doğmaktadır.

Uğur Tanyeli mekânın toplumsallığın ta kendisi olduğunu söyler hep. Bu direniş de siyasi ve sosyolojik bir dönüşümün öncülü olduğu kadar (ve aslında tam da sosyolojik bir olgu olduğundan) mekânsal bir devrimin de habercisidir. Sadece tarihsel politik anlam ve anılarla yüklü Taksim Meydanı değil, Haydarpaşa, Emek Sineması, Beşiktaş İskelesi, Galata Limanı gibi kamusal mekânın yitimine yol açabilecek girişimlerde de yansımalarını gösterecektir.

Bu olaylar siyasi açılımlarının yanı sıra mimarlık ve kent bilimi üzerinden bakıldığında bize şunu göstermiştir ki yeni kuşaklar artık kentsel mekânlarına sahiptir.

Şekil 6: Esnek Kentsel Planlama Modelleri için bir Laboratuvar

Şekil 7: İnsansız Kent Parkı

Yrd. Doç. Dr. Pelin TAN
Khas öğretim üyesi

GEZİ PARKI ve VATANDAŞIN KENT YURTTAŞLIĞI ile İMTİHANI

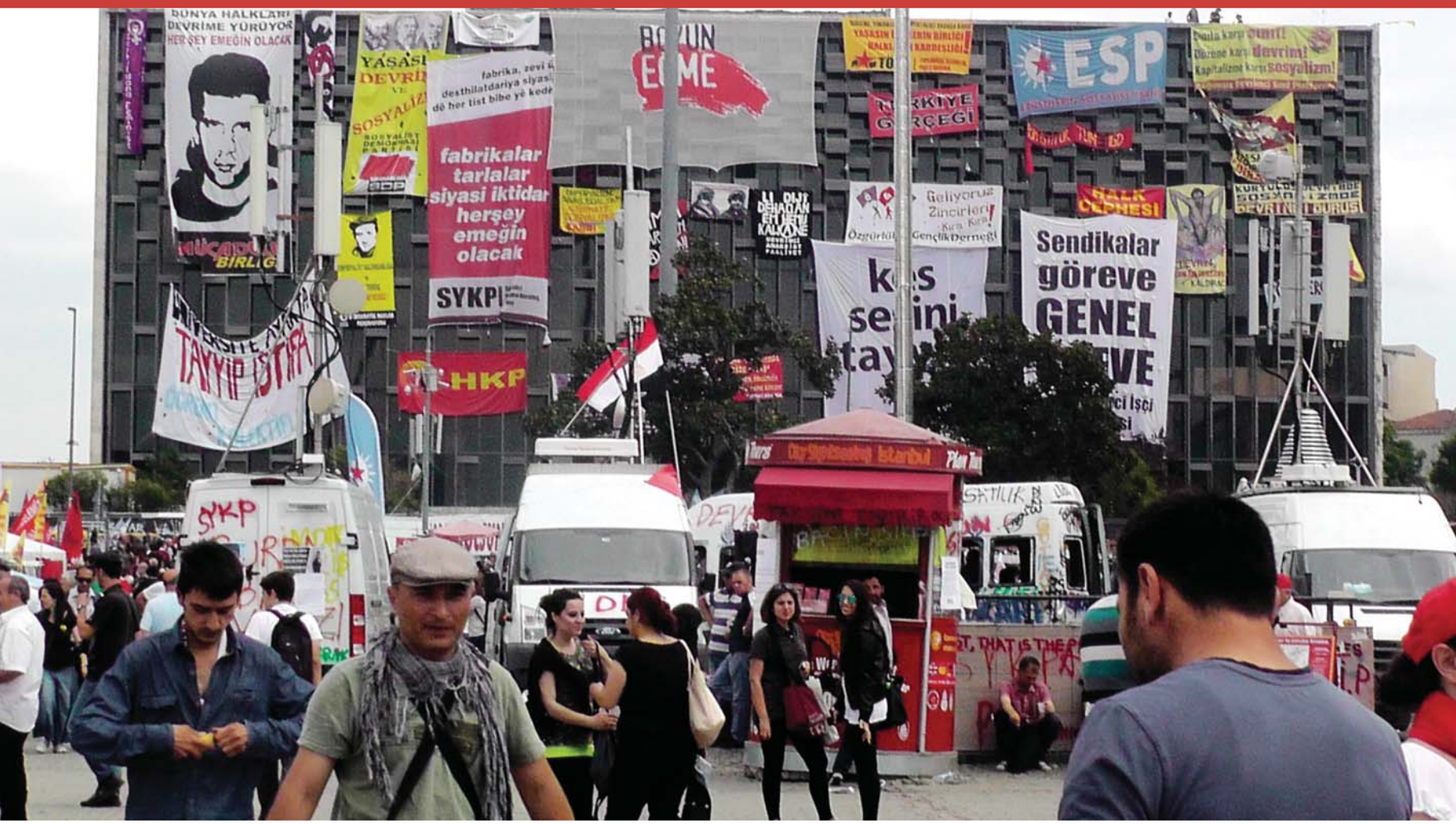

"Olay malzemesi kolektif ise siyasaldir ya da kolektif bir çokluk olarak nitelendirilebilir."
Alain Badiou

Gezi Parkı ve Taksim neden yurttaşlığı deneyimlemenin kentsel mekânı olmuştur? Syntagma Meydanı, Tahrir Meydanı, Zuccotti Parkı ve Stuttgart 21 gibi protestolarla Gezi Parkı direnişinin ilişkisi nedir? İşte cevapları…

Son beş yılda, kentsel merkezlerin mekânsal olarak kent ayaklanmalarına nasıl ev sahipliği yaptığını gördük. Şehir direnişi, sokaklardaki kolektif eylemler, park işgalleri ya da meydan işgalleri kapitalist toplumu ve otoriter hükümetleri eleştirmek üstünden 60'lardan bu yana ortaya çıkmış tek somut politik kolektif eylem olarak yeniden kendini ispatlıyor. David Harvey, Lefevbre'nin son kitabındaki 'devrimci an' ifadesine dayanarak açıkladığı gibi: "…Şehri yeniden keşfetmek kaçınılmaz bir biçimde kolektif gücün şehirleşme süreci üstünde kendini göstermesine dayanır…" Böylece, görünürlüğünü ve eylemini yarattığı şehir alanında yükselten kolektif güç, kenti heterotopik kentsel alanını yaratır ki bu 'an'da toplum yeniden yaşar, kent alanını kolektif bir biçimde farklarına rağmen yeniden sahiplenir.

Gezi Parkı özelinde, şehir alanının çatışmanın, kolektif gücün eyleme geçtiği ve alanın şehirleşmesine karşı, ortaklaşmayı yeniden biçimlendirildiği bir durum. Halkın heterojenliği, polis gücüne karşı kullanılan pasif direnişin tipleri ve üstünde ortaklaşılan bilinçliliğin günlük hayatı neoliberal şehir sistemine karşı park aracılığıyla geri alma çabası K21 (Stuttgart 21) gibi birçok protesto ve süregelmekte olan Tokyo'daki Tsunami sonrası nükleer karşıtı protestolarla benzeşiyor. Yine de kendiliğinden 'biraraya geliş' diğer yerel hareketlerle, Türkiye'deki nükleer karşıtı protestolar, İstanbul Mimarlar Odası'nın protestoları, Şehir Planlamacıları Derneği'nin kentsel yıkıma ve yukarıdan inme merkezi kararların, 3. Köprü, Taksim Meydanı inşaatı ve diğer ilgili hareketlerle birleşiyor.

Otoriteyi katılımcı kentsel bir karar verme sürecine çağırmanın ya da radikal demokrasi alanına davet etmenin ötesinde; kentsel direnişin bu parklarının ve meydanlarının aynı zamanda yurttaşlığın radikal bir formasyonunun mekânı haline geldiği de söylenebilir. *Decolonizing Architecture Project*'in mimarları Alessandro Petti ve Sandra Hilal, mekânsal pratikleri ortaklaşmanın ve radikal yurttaşlığın çatışma kentselliği içindeki, örneğin bir yurttaşın politik haklarından mahsur bırakıldığı yalın bir yaşama mahkum edildiği bir mülteci kampında, referans pratikleri oluyor. Çatışma kentselliği, şehir isyanı hala kentleşme ve istila anına karşı bir an ve burada halk spontane biçimde ortaya çıkıyor, Lefebvre'ye referansla, kolektif eylemin ihtimali radikal biçimde bir farklılık yaratıyor.

Gözaltılar ve şiddet İstanbul'un ve Türkiye'nin diğer şehirlerinin farklı noktalarında da sürüyor. Gezi Parkı ve Taksim Meydanı'nın işgali çok sayıda kişinin günün farklı saatlerinde bulunmaları ve değişik ortak yaratıcı etkinlikleriyle sürdürüldü. Direnişçiler, işgali kutlama yerine, işgali nasıl yaratıcı, sürdürülebilir bir alana dönüştüreceklerini ve şiddetsiz bir bağlama taşıyacaklarını oluşturdukları forumlarla tartışmaya başladılar. Gezi Parkı, 15 günlük işgali içinde kendi kendine yetebilen, alternatif ekonomik yapılar ile yaratıcı etkinliklere ev sahipliği yapan bir küçük köye dönüşmüştü. Bedava yiyecek, içecek ve bu tür ihtiyaçlar inisiyatifler tarafından organize ediliyordu; parkın bir bölümünde sebze ve çiçek ekimi başlamıştı; ayrıca çadırlar da çoğalmıştı. Gezi Postası, Çapulcu TV ve bir aktivist video kolektifi Videoccupy gibi farklı yaratıcı, kendi kendine organize olan oluşumlar kuruldu. Katılımcıların tamamı kolektif, organik, heterojen olmayan bir yapı üretiyorlardı. Gezi Parkı deneyimi, ekonomik coğrafyacı düşünürler Gibson ve Graham'ın alternatif toplum tahayülleri olan 'kolektif eylemin siyasetinde öne sürdükleri gibi; müşterekleşme, komünite ekonomisi, kolektif organizasyonu ve 'kolektif eylemin siyasetini' hatırlatıyor.

Belki Gibson ve Graham'ın sorularını hatırlamakta yarar var:

"İhtiyaçlarımız nelerdir ve nasıl karşılanabilirler? İhtiyaçlarımızın artı değeri nedir ve nasıl yaratılmalı, bölünmeli, yayılmalı ve dağıtılmalıdır? Hangi kaynaklar tüketmek içindir ve bu tüketim nasıl yayılmalıdır? Ortaklıklarımız nelerdir ve nasıl yenilenmeli, sürdürülmeli, genişletilmeli ve/veya diğerlerine doğru büyümelidir?"

İstanbul Büyükşehir Belediyesi'ne ait Taksim Yayalaştırma Projesi kapsamında Taksim Gezi Parkı'nın kuzey girişindeki ağaçların bir kısmının kesilmesine karşı 27 ve 28 Mayıs 2013 tarihlerinde Taksim Dayanışması Platformu'nun çağrısıyla küçük bir grubun başlattığı protestolar, giderek daha büyük bir harekete dönüştü, kitleselleşti. 28 Mayıs'ta Gezi Parkı birkaç yüz kişi tarafından işgal edildi. Polis gece 4'te Park'a biber gazıyla girdi, çadırlar yakıldı. İnsanlar 29 Mayıs öğleden sonra tekrar bir araya geldiler. Bir sonraki gün polis bir kez daha Park'a yönelik operasyon başlattı. 29 ve 30 Mayıs'da güvenlik güçlerinin protesto eden gruba yönelik sert müdahalesi protestonun halkasını genişletti. İnsanlar sabah 9'da 30 Mayıs'ta tekrar toplandılar. Sabah 10'da park insanla doluydu. Akşam itibariyle binlerce insan toplanmıştı. Aralarında futbol fanları, muhalif hareketler, LGTB, İslami ve anti-otoriter Müslüman gruplar gibi birçok farklı düşüncede topluluklar vardı. 30 ve 31 Mayıs tarihlerinde İstanbul'da iki gün süren çatışmalar sonunda protestoya katılan yüzbinlerce insan 1 Haziran'da Taksim Meydanı'na çıktı ve Gezi Parkı Nöbeti'ni başlattı. Hızla diğer şehirlere de yayılan hareketin odağı haklar ve demokrasi mücadelesine evrildi. Kitapların okunduğu, dans edilen, konuşulan, yemeklerin paylaşıldığı, namaz kılınılan, yenilenen farklılıklarla bir birliktelik ortamı oluşmuştu. Slow Food Başkanı Carlo Petrini'nin 2007'deki Terra Madre toplantıda yaptığı konuşmasından hatırladığım gibi; gündelik buluşma, birbirimizi tanıma, organize olmayan bir şekilde bir araya gelmek muhalif bir hareketi başlatmaktaki en hayati unsurlardır.

Özellikle 2006'dan bu yana yoğun olarak şahit olduğumuz, devletin kentsel politikalar ile kentsel çevrenin dönüşümü ve kamu arazilerinin özelleştirilmesi Türkiye'deki hükümet ve belediyeler için sıradan bir meşrulaştırma stratejisi haline gelmiş durumda. Yeni kentsel politikalar neo-liberal yaşam tarzına teşvik eden, vatandaşların ileriye dönük borçlanmasını sağlayan ve insanların barınma haklarını ihlal eden bir 'istisna devlet' yaratmıştır. Kentsel ve yerel mekanın siyaset ve vatandaşlık haklarından ayrıştırılması bu istisna koşullarını meşrulaştırmakta. Felsefeci Agamben'e referans verirsek, bu istisna koşulları normalizasyonu sağlayarak vatandaşı 'çıplak hayat'a, kent içi siyaset pratiğinin dışına itmektedir.

KAYNAKÇA

- David Harvey. **Rebel Cities from the Right to the City to the Urban Revolution 2,** Verso, 2012.
- Decolonizingarchitecture.ps (Filistin-Ramallah'da Sürdürülen Katılımcı Mimarlık İnisiyatifi).
- J. K. Gibson-Graham. **A Postcapitalist Politics,** University of Minnesota Press, 2006.
- Giorgio Agamben. **Homo Sacer: Sovereign Power and Bare Life,** Stanford University Press, 1998.

Fotoğraf: Sevim KÖKDEMİR
İletişim Fakültesi Radyo, Televizyon ve Sinema Bölümü 3. sınıf öğrencisi

"Sokaklar fotoğraf sanatçısının stüdyoları gibidir.
Sanat yaşamın içinde; yaşam sanatın içindedir çünkü."

TOZ BULUTUNUN ARKASINDAKİ POLİS TOPLUM İLİŞKİSİ

Berke ÇAPLI

Türkiye'de son günlerde yaşanan olaylar, bize polis ve toplum arasındaki ilişkiyi anlamamızın önemini hatırlattı. Ancak toz bulutu yatışmadan bu konuda yapılacak yorum ya da analizler tam anlamıyla sağlıklı ve gerçekçi olmayacaktır.

Polis teşkilatı ve toplum ilişkisini, üzerinden epey bir süre geçen ve artık toz bulutunun tamamen dağıldığı 6-11 Ağustos 2011 tarihleri arasında yaşanan Londra Ayaklanmaları'nı inceleyerek yapmamız daha sağlıklı olacaktır. Her ne kadar bu konuda İngiltere ve Türkiye arasında ciddi farklar olsa da, bazı temel çıkarımlarda bulunabiliriz. Bu çıkarımları Türkiye'de toplum ve polis teşkilatı ilişkisini daha iyi anlamakta kullanabiliriz.

Londra ayaklanması sırasında polise ilişkin birçok eleştiri yapıldı. Kimileri polisin çok sert davrandığını iddia ederken, kimileri polisi yeterince sert davranmadığı için eleştiriyordu. Kimileri de çok hızlı müdahale edildiğini söylerken, kimileri ise yeterince hızlı olunmadığını belirtiyordu.

Bu tartışmalar sürerken, göstericiler tarafından çekilen ve İngiliz halkını İngiliz polisinin taktiklerini ve becerilerini sorgulamaya iten pek çok görüntü ortaya çıktı. Olaylara katılmayan ve bu görüntüleri evlerinde seyreden halk bu sorgulamaya başlayınca, polis ve kamuoyu ilişkileri açısından tehlikeli bir problem gün yüzüne çıkmaya başladı. Güveni sağlaması gereken teşkilata olan güven sarsılınca İngiliz polisi stratejilerini değiştirmeye ve imajına verilen zararın boyutlarını incelemeye almak zorunda kaldı.

Bu yazımızda, İngiliz polisinin hatalarını, bu hataların insanlar üzerinde yarattığı olumsuz etkileri ve bunların toplum-polis ilişkisi ile toplumun huzuru üzerinde nasıl bir sonuç yarattığını inceleyeceğiz.

Ayrıca, olaylar sonrasında, İngiliz polisinin yaşadığı farkındalığa ve değişen stratejilerinin başarısınada bakacağız.

Toz bulutu dağıldığı zaman ve gerçekler incelendiğinde, İngiliz polisinin Londra Ayaklanmaları'nda ciddi hataları olduğu ortaya çıktı. İngiliz Polis Teşkilatı geriye dönüp yaptıklarına baktığında, teşkilatın olayların en başında verdiği şiddetli ilk tepki yerine, holiganlara karşı izledikleri ve genelde başarılı olduğu taktikleri uygulamanın daha doğru olabileceğini tespit ettiler.

MİNİMAL POLİS VARLIĞI

Polis teşkilatının yapmış olduğu bir araştırmada tehdit bölgelerinde, polis sayısının artması ile olayların kontrolden çıkması arasında bir bağ bulunmuştu. Doğru noktalara birkaç ekip yerleştirerek, "buradayız ve gerekirse müdahale etmeye hazırız" mesajını vermenin toplumsal olaylarda daha etkili olduğunu anlamışlardı. Ayrıca doğru teçhizatın, doğru yerde kullanımının önemini, holigan olaylarında köpekleri kullanarak kanıtlamışlardı. En önemlisi, orada var olandan daha çok orada olmayanın verdiği korkuyu kullanmanın çok daha etkili olduğunu saptamışlardı.

İşte, en çok eleştirilen, bu taktikleri çok iyi bilen İngiliz polisinin, nasıl olup da Londra Ayaklanmaları'nda hata yaptığıydı. Aslında, bu soru bizi başka bir soruya yöneltiyor. Polis neden hata yapar? İngiliz Polis Teşkilatı'nın bir mensubu kendisiyle yapılan bir söyleşide rutin olaylarda karşı karşıya kaldıkları durumu şöyle açıklıyordu:

"Biz de insanız ve bazen kontrolü kaybedebiliyoruz. Yanlış anlamayın; olanları onaylamıyorum. Ancak üzerimizde çok baskı var. Teşkilat işimizi doğru ve hızlı yapmamız için sürekli baskı uyguluyor. Sokağa çıkıyoruz; insanların beklentileri, tutum ve davranışları başka bir baskı yaratıyor. Bunların üzerine uzun yorucu vardiyalar eklenince hata yapabiliyoruz."

Bu polis memurunun açıklamasına, toplumsal olayların özel koşulları eklenince ortaya daha da zor bir tablo çıkıyor.

Her İngiliz polisi silah taşımaz, aralarından bazılarına özel eğitim sonucu silah taşımalarına izin verilir. Bu eğitime katılan bir memura neden silah taşımak istiyorsun diye sorulunca çok ilginç bir cevap veriyor: "Korkuyorum… Kendi güvenliğim için endişeleniyorum, silahın bana verdiği güvence için bu eğitme katıldım."

Peki hata ne demek? Polis hata yapınca ne olur? Özellikle silah taşıyan polis hata yaparsa bu hata insan hayatına mal olabilir. Aşırı güç kullanıldığı durumlarda, insanlar üzerinde fiziki hasarların yanı sıra ciddi psikolojik hasarlar da yaratılabilir.

Polis şiddetine maruz kalan bireylerde kişilik travmalarının yaşandığı bu tür durumlar sonrasında kişilerin değiştiği ve bu değişimin kişilikte yaşanan bir çöküş sonucunda olduğu belirtiliyor. Bu değişim, maruz kalınan şiddetin boyutlarına göre, polise güvensizlikle başlayıp, daha sonra bireyin polis mensuplarına karşı paranoya duymasına kadar gidiyor. Kimi durumlarda giderek artan bu paranoya sonucunda, kişinin sokakta gördüğü sivil kıyafetli insanların da polis olabileceği şüphesiyle kendini güvensiz hissetmesi gibi durumlar da ortaya çıkıyor. Sonuç olarak bireyin üzerine genel bir umutsuzluk havası çöküyor. Polis toplum ilişkileri üzerine BBC tarafından hazırlanan bir belgeselde, polis şiddetine maruz kalan bir baba oğul duygularını şöyle ifade ediyorlardı: "Utanç, acı, özgüven zedelenmesi ve son olarak psikolojik travma." Bunun yanı sıra aynı ailenin şiddet görmeyen, ancak olaylara tanık olan küçük kardeş hayat boyu polis olma hayalinden vazgeçerek, polisten nefret ettiğini belirtmekteydi.

HALKA ETKİSİ

Şiddete maruz kalmayan ancak nefret duyan bu kardeşin tavrı bizi çok önemli bir noktaya getiriyor: Halka etkisi. Hayatı boyunca Londra'nın en fakir semtlerinde yaşamış ve polisle sık sık başı belaya girmiş birisi halka etkisini şöyle açıklıyor: "10 kişilik bir arkadaş grubunda eğer bir kişi polis tarafından istismara uğramış ise, geri kalan dokuz kişi zarar gören bireyin ruh halini paylaşır ve polise karşı aynı olumsuzluk ile yaklaşır. İngiliz polisi kendisine yöneltilen eleştirilerin ışındığında, polisin zarar verdiği bir kişi bile olsa, o bir kişinin halka etkisi ile 10 kişiyi etkilediğini fark etti. Bunu, Londra Ayaklanması'nda zarar gören binlerce kişi açısından düşünüldüğünde, halka etkisinin ne kadar büyük olabileceğini kestirebilmek mümkün. Bu durum ise, İngiliz toplumunun polis ile ilişkisi açısından ciddi bir tehdit olarak değerlendirilmişti. Nitekim, 2012'de Avrupa Komisyonu tarafından yapılan bir araştırmada, İngiliz toplumunun üçte birinin polisin rüşvet aldığını, beşte birinin ise polise güvenilmeyeceğini düşündüğü ortaya çıktı.

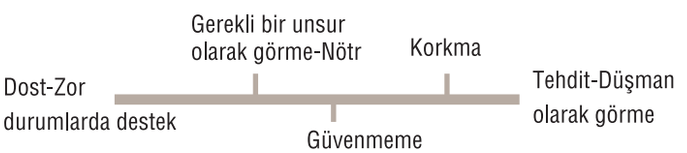

Düzlemdeki farklı ilişki durumları halkın polisle karşı karşıya geldiğinde ortaya çıkan şiddetin boyutlarını ve davranış koşullarının sonuçlarını gösteriyor. Düzlemin en optimal konumunda, polis halk tarafından dost ve destek olarak görülürken, en olumsuz uç noktada ise tehdit olarak algılanıyor. Örneğin polis teşkilatına güvenen ve saygı duyan bir birey polisin otoritesine de saygı duyuyor ve polisin ona destek olduğu kadar o da polise destek oluyor. Polis-halk ilişkisinin, bu düzlemin neresinde olduğuna, nüfusun ağırlık olarak ne tarafa doğru kaydığı belirler. Çoğunlukla sabit bir düzlem olarak gibi gözükse de, toplumsal olayların çoğalması durumunda ve bu olayların halk üzerindeki etkilerine bağlı olarak düzlem hızla yer değiştirebilir. Tam da bu sebepten dolayı Londra Ayaklanmaları'ndan hemen sonra İngiliz polisi özellikle gençlerle ilişkilerini güçlendirmeye yönelik çok kapsamlı bir çalışma olan Saygı Operasyonu'nu başlattı. Kendisini tehdit altında hisseden birey, doğası gereği elindeki tüm güçle tehdite karşı savaşmaya ve tehditi ortadan kaldırmaya odaklanıyor. İşte tam da bu saptama, Londra Ayaklanmaları'nda yaşanan şiddetin nedenlerini açıklıyor. Her iki taraf da birbilerini tehdit olarak gördüğünden dolayı, ortaya çok şiddetli bir çatışma ortamı çıkmıştı.

Londra Ayaklanmaları'nda göstericiler polislere taş ve molotof kokteyli atarken, polisler de göstericilere fiziksel güç, gaz bombası, tazyikli su ve plastik mermiyle müdahale etmişti. Sonrasında bu seçeneklerin çok efektif olmadığını ve hatta olayları daha da körüklediğini gözlemleyen İngiliz polisi stratejilerini değiştirmeye karar verdi ve polis-halk ilişkisi ne kadar pozitif ise toplumsal olaylardaki müdahale güçlerinin o kadar daha efektif olduğunu fark etti. Bunun sonucunda güçlerini daha etkili hale getirmek için düzlemi değiştirmenin yollarını araştırmaya başladılar. Düzlemde şok etkisi yapan bazı hatalar vardı: Polis hatasından kaynaklanan ölümler, aşırı güç uygulanması gibi. Bunlar bireysel düzeyde hatalar gibi gözükse de etkileri toplumsal olaylar sırasında kat ve kat artıyordu.

İnsan unsuru işin içerisine girince hata olmasını engellemek mümkün değildir. Hata yapma olasılığı eğitim ile azaltılabilir ancak engellenmesi mümkün değildir. Örneğin, bu gibi eleştirilerle karşı karşıya kalan bir İngiliz polis memuru yine aynı belgeselde şöyle diyordu: "Doğru ya da yanlış, yapmam gereken bir görevim var". Bu iki unsuru dikkate alan İngiliz Polis Teşkilatı hataları telafi ederek kamuoyundaki imajını düzeltmeye çalıştı. Hatta bu çalışmalarını sadece Londra Ayaklanmaları ile sınırlamayıp, yeni bir hata telafi stratejisi uygulamaya başladırlar.

Londra Ayaklanmaları sonrasında İngiliz Polis Teşkilatı alışageldiği gibi hatalarını halının altına süpürmek yerine hataların üzerine gitmeye karar verdi. Olaylar sırasında saldırıya uğrayan bir kişinin açtığı davanın teşkilat aleyhine sonuçlanmasından sonra polis teşkilatından bir üst düzey yetkili, o kişinin de katıldığı Pazar ayini sonrasında kilisede kürsüye çıkıp polis teşkilatı adına televizyon kameraları karşısında özür diledi. Hemen arkasından o kişinin eşi sözcünün elini sıktı ve kucaklaştılar.

Özetle, olaylar sonrasında İngiliz Polis Teşkilatı şunu fark etti: Hata yapanın cezalandırılması ya da verilen cezanın sertliği kamuoyu açısından belirleyici değil. Belgeselde ayaklanma öncesi polis şiddetinin ve hatasının kurbanı olan iki bireyle yapılan söyleşide her ikisinin de söylediği çok önemli birşey var: Her ikisi de kimsenin onlardan özür dilemediğini söylüyor.

Kamuoyunun nabzının tutulması ile ortaya şöyle bir resim çıkmaya başladı, çoğunluk teşkilatın sağduyu göstermesini istiyor. Halk konuştuğu zaman her ne kadar polisi eleştirse de, onlarında insan olduğunu ve hata yapabileceklerini belirtiyor ve "gerçekten işleri zor" gibi ifadelerle empati gösteriyor. Halk, hata yapılması durumunda, hataların sorumluğunun üstlenilmesini, kalıcı düzeltmelere gidilmesini ve hepsinden önemlisi özür dilenmesini bekliyor.

Sonuç olarak, polis teşkilatı ve kamuoyu ilişkisi, kamu huzuru ve güvenliği açısından önemli bir belirliyici etken. Bu yüzden, bu ilişkinin pozitif tutulması için ne gerekiyorsa yapılması, polis memurlarının güvenliği ve kamuoyunun psikolojik ve fiziki sağlığının korunması için gerekli. İngiliz Polis Teşkilatı'nda gördüğümüz, sağduyu ve sorumluluk alınmasının, kamuoyu açısından hataların telafisi için çok önemli olduğudur. İçten bir özür eksik kaldığı taktirde ya da sorumluluğun tam olarak üstlenilmediği durumlarda herhangi bir telafi çalışması yarım kalıyor ve ilişkiler olumsuz konumda bırakılıyor. Bütün bunların ışığında teşkilatın imajının zedelenmesi, toplumdaki tüm aktörler açısından uzun vadede birçok sorun yaratacak bir unsur oluyor.

ERASMUS STAJ DENEYİMİM, TAKDİMİMDİR

Meltem N. BOYACI

Khas Yeni medya 4. sınıf öğrencisi

Üniversite'de birinci ve ikinci yarıyılın başlarında bir sonraki dönem Erasmus'a gitmek isteyenler için 3 günlük bir toplantı düzenlenir. Bu günlerden birine katılmanız gerekiyor. Bu toplantılara katıldığımda hem Erasmus hem de Erasmus stajı yapmak istedim. O sırada düşünmeye başladım Erasmus stajını nasıl bulabilirim diye.

Erasmus toplantısı bittikten sonra İletişim Fakültesi Yeni Medya Bölümü'nden Pelin Tan hocamın odasına gittim ve Erasmus stajı yapmak istediğimi bana nasıl yardımcı olabileceğini sordum ve hocam da "hangi ülkede yapmak istiyorsun" diye soruma soruyla yanıt verdi.

Exchange programıyla Çin'e gitmiştim ayrıca Amerika'dan okuluma gelen Princeton Üniversitesi hocaları ve öğrencileriyle yaklaşık bir buçuk aylık bir seminere katılmıştım oradan ders almıştım. Bu nedenle, farklı insanlarla çalışma imkanı ve deneyimleri sunacağını düşündüğüm için Erasmus stajı kendim için uygun gördüm.

Pelin Hocam, kendisinin de bir kitap üzerinde beraber çalıştığı İspanya Barcelona'da Dpr-Barcelona adlı bir mimarlık ve sanat yayınevi iletişime geçti. Dpr-Barselona kitap yayımı yapıyorlar, ayrıca yayınevi sahipleri mimar ve mimari çalışmaları da var. Türkiye'de düzenlenen I.Istanbul Tasarım Bienali-Adhocracy Sergisi'ne de gelip çalışmalarda bulunmuşlardı. Özgeçmişim ve niyetimi aktardım; Dpr beni 3 aylık staj için kabul etti. Küçük bir yayınevi olduğu için onlarla birebir çalışacağım için çok memnundum.

Ve staj başlar…

4 Haziran'da Barselona'ya geldim ve ertesi gün stajım başladı. Üniversite'de Computing Skills adı altında Adobe'nin Photoshop, Indesign ve diğer programlarını öğrenmiştim. Staj yaptığım kişi yayınevinin sahibi, mimar Ethel Baraona Pohl, Antonas adlı bir e-book tasarımı yapıyordu Indesign programında. Ben de Indesign programını bildiğim için Antonas kitabının tasarımını yapmaya başladım. Bu kitap, önemli bir Yunanlı mimar olan Aristide Antonas'ın mimari projelerini ve deneysel çalışmalarını içeriyor. Antonas kitabının tasarımının bir kısmını yaptım ve Ethel de bana yardımcı oldu. Hatta ev ödevleri verdi tamamlamam ve düzenlemem için. Google Drive'da kitabı benimle paylaşarak çalışmamızı oraya not aldık. Daha sonra onların önceden yayınladığı #24H kitabının e-book şeklinde booki.cc sitesinde de vardı.

Benden son zamanlarda Türkiye'nin gündeminde olan Gezi Parkı hakkında bir makale yazmamı istediler. Bu kitaba yeni bir bölüm ekleyerek Türkiye Gezi Parkı hakkında olan bitenlerle ilgili genel bir bilgi verecek şeklinde bir makale yazdım fotoğraflarla destekleyerek.

http://www.booki.cc/accounts/dpr-barcelona/

Daha sonra ise bir bölüm değil de, bu sitede bir kitap oluşturmamı istediler. Öncelikle bu sitede bir taslak oluşturduk, outline yaptık. Konu başlıklarını belirledik; politik, ekonomik, kamusal alan, toplumsal sorun, mimari, medya ve yeni medya olarak. Ayrıca zaman tüneli ve röportajlar içinde kitapta ayrı bir bölüm açtık. Öncelikleri fotoğrafları seçtik onlar için bir dosya yaptım. Sonrasında bilgi toplamaya başladım. Facebook ve Twitter'a bu konuda yardım almak istediğimizi söyledik Ethel'le birlikte. Bulduğum bilgileri Google Drive'da topladım, linkleri oraya attım.

Bir nevi yemeğin malzemeleri gibi herşeyi hazırlayıp sonrasında yemeyi yapmaya başlamak gibi elimdeki melzemelerle kitabı yazmaya başladım. Zaten ara yüzünü önceden yaptığımız için konu başlıklarını tek tek seçerek bilgileri yazmaya başladım, fotoğrafları ekledim. Şu anda da onu yazıyorum ve bu kitap bu hafta bitirip diğer hafta dijital platformu öğrenmeye geçeceğim. Açıkçası dijital kısmı öğrenmek için sabırsızlıkla bekliyorum.

Haftanın 3 günü işe gidiyorum 10'da başlayıp genelde 14:30-15:00 arası da işi bırakıyorum. Ethel bana pazartesileri ve çarşambaları ödev veriyor, bir sonraki gün birlikte bakalım diye. Bu da hoşuma gidiyor açıkçası önce ben uğraşıyorum sonra o kontrol ediyor geri bildirimde bulunuyor.

http://www.booki.cc/accounts/meltemboyaci/

Yeni medya ve mimarlık ilişkisi

Çalıştığım kişiler mimar ancak yeni medya araçlarını çok fazla kullanıyorlar. Sadece kendi alanlarına sahip programları kullanmakla kalmayıp yeni medyaya, sosyal medyaya kendi alanlarını ilişkilendirmişler. Kitap tasarımı yapıyorlar Adobe programlarında, aslında benim bildiğim bu iş iletişim tasarımcıların işidir. Ayrıca blog, e-book, Twitter, Facebook bunlarla çok ilgililer. Yaptıkları işleri kendi sosyal hesaplarında paylaşıyorlar. Hem Facebook hem de Twitter olsun hem de mimarlık sitelerinin dışındaki sitelerde de paylaşımlarda bulunuyorlar. Böylece mimarlık ve yeni medyayla temsiliyetleri iç içe geçmiş. Kendi ofislerinden birçok dergiye makale verip içeriğin artmasını sağlıyorlar. Aslında bir tek mimarlık değil, bugün bir çok iş alanı yeni medyanın içerisinde gerek inşaat şirketleri, gerek endüstri alanı kendi işlerini ve tanıtımlarını sosyal medya ile yapıp cürolarını arttırıyor. Önceden de lojistik alanda da çalıştım ve işim internette şirket bulup iletişim bilgilerini almakla geçiyordu. Böylece çok alakasız sandığım taşımacık ile sosyal medyanın çok alakalı olduğunu gördüm. Skype ve MSN adreslerini alıp iş yapıyorlardı. Artık sosyal platformlar bile iş alanına dönüştü. Ücretsiz üye olunan Facebook üzerinden milyon dolarlar kazanılıyor çünkü çok fazla kullanıcısı var ve firmalar reklam vererek bu kitlenin kendi şirketlerini tanımasını ürünlerini görmesini sağlıyor. Sonuç olarak Yeni Medya şu an önü açık bir pratik ve bir çok şirket yeni medyaya doğru yöneliyor.

Geriye kalan zamanlarda…

Couchsurfing, Facebook'ta Esn grupları, Barselona grupları oluyor hepsine üye oldum. Dünyanın neresine giderseniz gidin böyle gruplar oluyor ve bunların toplantıları oluyor. Yalnız geldim diye çekinmemeli insan (ilk anda öyle hissetmiştim çünkü Barselona'da kimseyi tanımıyordum) çünkü bu gruba katılanlarda başka ülkelerden gelmiş birisi bir ay kalacak birisi bir hafta diğeri 2 yıldır orada yaşıyor derken, bir sürü kişi ile tanışıp arkadaş oluyorsun. Onların düzenlediği partilere katıldım. Parti derken bunlar genelde tanışma toplantısı oluyor; oturuyorsun, bir şeyler yiyip içiyorsun sohbet ediyorsun. Gerçekten çok yararlı oluyor. İnsanlarla tanışmam Türkiye'de başladı aslında bu grupları üye olurken, evraklarla uğraşırken, uçakta gelirken hep birileri ile tanıştım ve görüşmeye başladık onlar da benim gibi staj yapan kişiler. Herkes birbirine yardımcı olmaya başladı.

Yağmurdan kaçmayanların şehri: Barselona

Burası çok güzel bir şehir; İstanbul gibi ancak insanları daha uyumlu ve anlayışlı gece eve gelirken korkmuyorsun, tedirgin olmuyorsun. İnsanları çok rahat istediği kıyafetle çıkar kimse dönüp bakmaz, sevgililer sokakta, plajda, metroda birbirine sarılır öpüşür kimse onları yadırgamaz, kötü gözle bakmaz kötü gözle bakmayı bırak dönüp bakmazlar bile. İnsanları hiç aceleci değil. Burada yağmur yağıyor ve koşturmaca olmuyor, bir köşede bekleyip yağmurdan korunup yağmurun durmasını bekliyorlar. İspanyollar'da Katalanlar'da bir aceleci tavır, koşturmaca görmedim. Burada daha hiç korna sesi de duymadım. 1 Temmuz gecesi "yaza merhaba yürüyüşü" oldu sokakta ve geçen otobüsler bekleyip buna saygı duydular, korna çalmadılar, laf etmediler. Sant Joan diye bir parti oldu Barselona'nın her yerinde havai fişekler atıldı ve bütün gece sabaha kadar ateş yakıp havai fişek patlattılar; sokaklar çok renkliydi. Bir de burada çok fazla köpek var sokağa çıktığınızda herkesin elinde tasmalarıyla bir köpek, onu gezdiriyorlar. Yaşlı halk çok ve sanırım onlar sürekli hastalanıyor çünkü ambulans sesi hiç susmuyor, sürekli ambulans geçiyor. Siesta denen bir şey var ki, en sevdiğim şey öğlen çoğu market, iş yeri kapanıyor ve bazıları uyuyor işlerini bırakıp dinleniyor. Birçok park alanı var, insanlar o alanlarda kitap okuyor ve çok güzel bir manzara oluşturuyor, darısı İstanbul'un başına.

Yeni Medya 3. sınıf öğrencisi Meltem Boyacı'nın Taksim Gezi Parkı Olayları üzerine ilk kez gerçekleştirdiği e-book denemesi Barcelona'da DPR yayınevinde. www.dpr-barcelona.com

İnsan '*e*' sayısını en kesin hesaplayan hayvandır.

MAYMUNLAR, DİFERANSİYEL DENKLEMLER ve ‘E’

Prof. Dr. Feza KERESTECİOĞLU

Khas öğretim üyesi

Ünlü evrim biyoloğu Richard Dawkins diyor ki: “Maymunlara benzediğimizi kabul ederiz. Ancak, maymun olduğumuzu nadiren kabulleniriz.”

Bir önceki PANORAMA *Khas* sayısında öyküsünü anlattığım π sayısı gibi, üstel fonksiyonlarda taban olarak gözüken e sayısı da irrasyonel ve aşkın bir sayıdır. Diğer bir deyişle, değerini yaklaşık olarak e = 2.718281828459 verebileceğimiz bu sayıyı iki tamsayının oranı olarak ifade etmek mümkün değildir. Dahası, sonlu sayıda cebirsel işlemle de elde edilemez.

Bir maymun olmanın da ötesinde, insanı bir hayvan olarak, ama farklı bir hayvan olarak kategorilendiren onlarca söz vardır. "İnsan düşünen hayvandır", "İnsan sosyal bir hayvandır", "İnsan alet yapan hayvandır" gibi örnekler bunların en bilinenlerindendir kuşkusuz. Yine de benim için, insanı hayvandan ayıran temel özelliklerin başında üretici olması gelmiştir. Yani, "İnsan üreten hayvandır."

Üretim ve mühendislik

Üretimi ise, bazı filozoflar en kısa yoldan, insanın *doğayı dönüştürmesi* olarak tanımlarlar. Kumu ve taşları, tuğlaya ve çimentoya, onları da binalara dönüştürürüz. Ormandaki ağacı kesip biçimlendirerek, reçinesini işleyerek, cilalı masalara dönüştürürüz. Zihinsel etkinliklerimizi düzenleyerek; algoritmalara, bilgisayar programlarına, adeta düşünebilen makinaların yapay zekalarına dönüştürürüz. Dahası, bütün dönüştürme süreçlerinin sadece doğayı değil, dönüştüreni de dönüştürdüğü ve değiştirdiği hepimizin malumudur.

Üretimin gelişmesi, bu gelişmeyle beraber karmaşıklaşması sonucunda, modernleşen toplumlarda bilimin üretim için en önemli altyapı olma özelliğini kazandığını görüyoruz. Kısaca, "bilimin üretime uygulanması" olarak tanımladığımız *mühendislik* de zaten modernleşmenin bu aşamasında ortaya çıkıyor. Doğayı dönüştürme ve değiştirme sürecinin göbeğinde ise bu süreç için en yaşamsal mühendislik gereci yer alıyor: Modelleme.

Bir köprü yapacaksanız ve tasarladığınız köprünün kaç insan veya araba taşıyacağını bilmek istiyorsanız, bunu köprüyü yapıp üzerine çökene kadar insan veya araba yığarak ve deneyerek (ve dolayısıyla, yanılarak) bulmaya çalışmanız pek akıllıca olmaz. Bunun yerine, köprünün matematiksel bir modelini çıkarmak, yani, köprünün çeşitli noktalarında uygulanacak kuvvetlerin, istediğiniz diğer bir noktadaki baskı ve gerilmeleri hesaplamanıza olanak sağlayan bir denklemler dizisi ile çalışmak çok daha avantajlıdır. Basit bir köprüde bile bu denklemlerin üzerinden hesap yapmak çok uğraştırıcı olabilir gibi bir endişeye kapılmayın; çünkü günümüzde bilgisayarlar bu hesapları sizin için çok hızlı olarak halledecekler ve hatta isterseniz size sonuçları en çarpıcı ve çekici görsel unsurlarla raporlayacaklardır.

Modelleme şart

Görülüyor ki, matematiksel modelleme, yani doğadaki değişimlerin matematiksel betimlemesi, üretimin olmazsa olmazıdır. İnsanoğlunun doğadaki değişimleri kontrol edebilmesi, söz konusu değişen fiziksel büyüklüklerin zaman içindeki evrimini saptamasını sağlayacak matematiksel modeller gerektirir. Fiziksel büyüklükleri, kendi değişim hızları ile ilişkilendiren bu tür modelleri ifade eden denklemlere matematikte, *diferansiyel denklemler* adı verilir.

Bu bağlamda, düşünülebilecek en basit ilişki bir fiziksel büyüklüğün değişme hızının kendisine eşit veya orantılı olmasıdır. Örneğin, dibinde delik olan bir tankın içinde ne kadar çok su varsa bu su o kadar hızlı boşalır. Yani tankın içindeki suyun hacminin azalma hızı o hacimle orantılıdır. Benzer şekilde, bir radyoaktif kütle ne kadar fazlaysa, o kadar hızlı bozunur ve azalır. Tüm bu tür örneklerde ilgili fiziksel büyüklüğün birimini uygun şekilde seçerek, orantı olarak gözüken ilişkileri tam eşitliğe dönüştürmek de mümkündür.

Peki, bu tür bir eşitliği sağlayan bir büyüklüğün değişimi zamana bağlı olarak nasıl gösterilebilir? Matematiksel terimlerle ifade edersek, *türevi* (değişme hızı) *kendisine eşit olan fonksiyon* hangisidir? İşte bu sorunun yanıtı olarak karşımıza, zamanı belirten t değişkeninin sabit bir sayının üssü olarak belirdiği, e^t gibi bir fonksiyon çıkıyor. Bu fonksiyon, üstel fonksiyon olarak adlandırılır.

Bir önceki PANORAMA *Khas* sayısında öyküsünü anlattığım π sayısı gibi, üstel fonksiyonlarda taban olarak gözüken e sayısı da irrasyonel ve aşkın bir sayıdır. Diğer bir değişle, değerini yaklaşık olarak $e = 2.718281828459$ verebileceğimiz bu sayıyı iki tamsayının oranı olarak ifade etmek mümkün değildir. Dahası, sonlu sayıda cebirsel işlemle de elde edilemez.

Yatırımcılar ve kumarbazlar

Mühendislik ve teknoloji dünyasını bu kadar yakından ilgilendiren ve doğanın betimlenmesinde kendisine bu kadar temel bir rol verilmiş olan bu sayının ilk farkına varılması 17. yüzyılda olmuştur.

Logaritmayı bulan kişi olarak tarihe geçmiş olan matematikçi ve astronom John Napier, *e* sayısını bazı hesaplarında kullanmıştır. Yine de, doğrudan bu sayı üzerinde fazla durmamış olduğu anlaşılıyor. Yukarıda anlattığımız anlamda, matematiksel modelleme amacıyla *e*'yi ilk kullanan, bir anlamda *e*'yi keşfeden, İsviçreli matematikçi Jacob Bernoulli'dir. Bernoulli, birçok ünlü matematikçi yetiştirmiş olan bir ailenin ilk kuşağındandı. Bir faiz problemini çözmeye çalışırken, karşısına çıkan '*e*' sayısını farketmişti. Olay şöyle bir beyin fırtınası olarak gelişmiş olabilir:

Yatırımcı olarak elimizde bir miktar para olsun. Hesaplama basitliği açısından 1 lira diyelim. Yine işimizi kolaylaştırmak için bankanın da %100 faiz verdiğini varsayalım. Paramızı bankaya senelik vadeyle yatırırsak bir yıl sonra 1 + 1 = 2 liramız olacaktır. Ama, faiz altı ay üzerinden %50 olarak işlenirse, bir yıl sonra paramızın $(1 + 0.5)^2 = 2{,}25$ lira olduğunu görürüz. Üç ayda bir %25 faiz veren bir hesapta ise, bir yıl sonra $(1 + 0.25)^4$, yani tam olarak, 2,44140625 liramız olacaktır. Haftalık vadede, bir yıl 52 hafta olarak kabul edilirse, bu hesabı $(1 + 1/52)^{52}$ olarak yapmak gerekir ki, bu da bize bir sonraki yılda mevduatımızın 2,6925 liraya ulaşacağını gösterir. Bernoulli, bu şekilde hem vade süresinin hem de faiz oranının aynı oranda giderek daha fazla küçültülmesi durumunda, bir yıl sonraki birikimin sabit bir sayıya yakınsadığını fark etmişti. Tahmin edeceğiniz gibi, bu sayı '*e*' sayısıydı.

Aslında *e* sayısı, çok değişik alanlarda ve adeta beklenmedik şekilde karşımıza çıkıverir. Örneğin, kumar makineleri... Diyelim, bir gün yolunuz Monte Carlo'ya düştü ve neredeyse tüm turistlerin uğramadan geçmediği ünlü kumarhanede buldunuz kendinizi. Her ne kadar olasılık derslerinde hocanızın "Kazancını ortalama olarak en büyükleme istiyorsan oynaman gereken miktar 0 liradır." dediğini hatırlıyor olsanız da, bir hovardalık edip, (yine, hesap yuvarlak olsun diye) 1 Avro'nuzu makinelerde feda etmeye karar verdiniz. Doğru ya, bir ümit: "Ya kazanırsanız?.." Yine diyelim ki, içeride değişik türde makineler var. Salonun başından itibaren dizilmiş makinelerin herbiri numaralanmış. Numarası *n* olan makinenin kazandırma olasılığı $1/n$, ve tabii 'adil' bir oyun olması için size attığınız paranın *n* katını verecek. Ama her makinede kolu çekmek için $1/n$ Avro atmanız gerekiyor. Dolayısıyla, en fazla 1 Avro harcamaya kararlı olduğunuz için toplam *n* tane hakkınız olacak. Eğer bir sefer kazanırsanız, kâra geçtiniz demektir ve o anda başka bir oyun oynamadan kumarhaneyi servetinizi artırmış olarak terk edeceksiniz.

Mantıklı bir strateji olarak görünüyor. Peki kaybetme olasılığınız nedir? Kolu bir defa çektiğinizde, o oyunu kaybetme olasılığınız $(1-1/n)$'dir. Eğer üçüncü makinede oynuyorsanız, tüm servetinizi kaybetmek için 3 defa başarısızlığa uğramanız gerekir. Bu durumda, kaybetme olasılığınız $(2/3)(2/3)(2/3) = 0{,}296$ olur. Onuncu makinede ise, bu olasılık tam olarak $(1-1/10)^{10} = 0{,}3486784401$ olacaktır. Yüzüncü makineye kadar yürüyüp şansınızı orada denerseniz, yaklaşık olarak $(1-1/100)^{100} = 0{,}366$ olasılıkla 1 Avro'nuz uçup gitmiş olacak. İşte böyle makineler boyunca sonsuza doğru ısrarla ilerlediğiniz de ise kaybetme oranınız $1/e$'ye yaklaşacaktır. Üstel fonksiyonlarla bağlantısı doğrudan gözükmeyen, böyle olasılıkla ilgili bir düşünce deneyinde de '*e*' sayısı karşımıza çıkabiliyor.

"Euler, everywhere"

Bu ilginç sayının isim babası ise, matematiğin birçok alanında adı anılmadan geçilmeyen ünlü İsviçreli matematikçi Leonhard Euler'dir. Başka matematikçilerin zaman zaman *b* veya *c* gibi harflerle andıkları bu sayı için Euler, ilk defa 1728'de '*e*' sembolünü kullanmış ve bu sembol 1736'da yayınladığı *Mechanica* adlı eserinde yoğun olarak yer almıştır. Matematikçilerin bu sembolü benimsemelerinde, kuşkusuz, bu ünlü matematik dahisinin adının baş harfinin 'e' olması da rol oynamıştır. Dahası, doğayı betimlememizin temelindeki bu sayı *Euler Sayısı* olarak da bilinir.

Sayıyı olabildiğince hassas olarak hesaplamayı ilk olarak uğraş edinen de Euler olmuştur ve 1748 yılında '*e*' sayısının ilk 23 basamağını bulmuştur. 20. yüzyılın başına kadar, '*e*' sayısı birkaç yüz basamaklık hassasiyetle hesaplanabilmiştir. İlk bilgisayarı (*Electronic Numerical Integrator and Computer, ENIAC*) kullanarak John von Neumann, 1948 yılında, 2010 basamağını hesaplayarak '*e*'nin hesaplanmasında bilgisayar devrini açmıştır. Bugün '*e*', bir trilyon basamağın ötesinde bir kesinlikle hesaplanmış durumda. Bu da, sanırım, insan için "*e* sayısını en kesin olarak hesaplayan hayvandır" tanımını haklı çıkarmaya yeterlidir.

İNGİLİZ KRALİYET MİMARLAR ENSTİTÜSÜ (RİBA) BAŞKANLIK MADALYALARI ve 2012 ÖDÜLLÜ PROJELER SERGİSİ HAKKINDA

Prof. Dr. Zuhal ULUSOY

Khas öğretim üyesi

Sanat ve Tasarım Fakültesi bünyesinde yeni açılan Mimarlık Bölümü'nün girişimiyle, Rezan Has Müzesi'nin ev sahipliğinde açılan sergi ve düşündürdükleri…

İngiliz Kraliyet Mimarlar Enstitüsü (Royal Institute of British Architects-RIBA) 1834'te kurulmuş, mimarlığın desteklenmesi ve mimarlıkla ilgili çeşitli sanat ve bilim dallarınca üretilen bilgiye ulaşmanın teşvik edilmesini amaçlayan bir meslek kuruluşudur. 5000'i uluslararası olmak üzere 40,000 üyesi bulunan kuruluşun misyonu kamuya, inşaat sektörüne ve üyelerine hizmet vermek olarak tanımlanmıştır. Devletten destek almayan RIBA; kayıtlı üyeleri, sponsorları ve hayırseverlerin katkılarıyla çalışmaktadır.

Mesleki hizmetlerine ve şirketlerine ek olarak temel faaliyet alanlarından biri olan İngiliz Mimarlık Vakfı bünyesindeki İngiliz Mimarlık Kütüphanesi mimarlıkla ilgili her tür konuda araştırma için en büyük ve kapsamlı kaynaktır. Vakıf ayrıca özgün çizimlerden oluşan Mimarlık Arşivi ile önemli bir fotoğraf ve maket koleksiyonu barındırmaktadır. Birleşik Krallık'ın ulusal mimarlık koleksiyonu olarak görülen bu kaynak dünyada en iyi üç koleksiyondan biri, Avrupa'nın ise en iyisi olarak değerlendirilmektedir.

Vakfın bir diğer faaliyet alanı ise 1848'de başlatılan ve mimarlık alanında en saygın ödüllerden biri olan uluslararası 'RIBA Kraliyet Altın Madalyası' ödülleridir. Bugüne kadar ödül alan mimarlar listesi incelendiğinde 1800'lerin ortasından günümüze meslekte etkili olmuş, mimarlığın gelişimine yön vermiş, çağdaş mimarlığın öncüleri olan neredeyse tüm mimarları kapsadığı görülebilir. RIBA bunun yanı sıra sergiler, konuşmalar gibi çeşitli etkinlikler düzenlemekte, eğitim programlarıyla mesleğe katkıda bulunmaktadır.

RIBA Eğitim Departmanı mimarlık eğitimi veren kurumlarının akreditasyon sürecini yürütmek ve mimarlık mesleki yeterlilik değerlendirmesi yapmak gibi görevlere ek olarak mimarlık öğrencilerine eğitim ve araştırma amaçlı destek bursları ve ödüller vermektedir. Bu ödüllerden 1836'da en iyi mimarlık yazısını seçmek üzere başlatılan 'RIBA Başkanlık Madalyaları' eğitimde mükemmelliği desteklemeyi, öğrencilerin yeteneklerini ödüllendirmeyi ve dünya çapında mimarlık tartışmalarını teşvik etmeyi amaçlamaktadır. Ödüller mimarlık eğitiminde ileri seviyedeki projeler arasından seçilen iki projeye verilen 'Gümüş Madalya', daha alt seviyedeki projeler arasından seçilen iki projeye verilen 'Bronz Madalya' ve bir 'Tez Madalyası'ndan oluşmaktadır. Ayrıca yetenekli mezunların çizimlerine verilen ödüller ile uluslararası bir mimarlık ve inşaat şirketi tarafından verilen özel ödül bulunmaktadır. RIBA Başkanlık Madalyaları halen dünyada mimarlık eğitimi alanında öğrencilere verilen en prestijli ödül olarak kabul edilmektedir.

Başkanlık Madalyası'na kayıtlı oldukları okullar aracılığıyla başvuran adaylar arasından uluslararası seçkin mimarlardan oluşan bir jüri tarafından değerlendirilen ve elemeyi geçen projeler önce Birleşik Krallık'ta Londra, Belfast, Bournemouth, Canterbury, Edinburgh, Glasgow, Leicester, Liverpool, Newcastle ve Plymouth'da sergilenmekte, ardından uluslararası ortamda, Avustralya, İrlanda, Romanya, Singapur, Türkiye ve Birleşik Arap Emirlikleri gibi ülkelerde, izleyicilerle paylaşılmaktadır.

RIBA Başkanlık Madalyası'na 2012 yılında yapılan başvurular şimdiye kadarki en yüksek sayıya ulaşmıştır. 66 ülkeden 305 okuldan öğrenciler projeleriyle başvurmuş, bunlar arasından seçilen 98 proje sergilenmeye değer bulunmuştur. Projelerin çoğunluğu Birleşik Krallık'ta bulunan mimarlık okullarından gelmekle birlikte gerek bu okullardaki katılımcıların profilleri, gerekse diğer ülkelerin coğrafi dağılımı bu seçkide yer almanın uluslararası ortamda kabul gören, önemli bir yetkinlik göstergesi olduğunu kanıtlamaktadır.

Sergi'de yer alan projeler içerik olarak çeşitlilik göstermekle birlikte kente dair, toplumsal konulara odaklanan projelerin ağırlıklı olduğu, mevcut mimari gündemle ilgili olanlar kadar spekülatif ve kavramsal konulara ağırlık veren çalışmaların da bulunduğu görülmektedir. Özellikle bu tür kavramsal temalara odaklanan projelere yaklaşım "bugünün avangard projeleri yarının normu" olduğu şeklindedir. Böyle bakıldığında farklı coğrafyalardan katılan projeler arasında paralellikler bulunması mimarlığın evrensel kaygılarına ve sorumluluklarına dair ipuçları vermektedir.

Örneğin, Bronz Madalya alan 'Unutulmuş Anıtlar Ambarı' başlıklı proje Moskova'nın iki arada kalmışlığını, korunan tarihi anıtlar ile yeni yapılar, özgün ile sahte, eski ile yeni gibi birbiriyle çelişen güçler ve süreçlere odaklanarak ele almakta, bu durumun yeni ve uzlaştırıcı bir tasarım yaklaşımı gerektirdiğini işaret etmektedir. Proje'de bu uzlaştırıcı tasarım önerisi çekişmeli kentsel süreçleri, yapıları ve programları dikkate alan, tüm bu parçalı yapılaşmanın karmaşasını düzenleyecek esnek ve üç boyutlu bir mimari çerçeve şeklinde somutlaşmaktadır. Böylesine kaotik bir varoluş sadece projenin konumlandığı Moskova değil dünyada değişik biçimlerde de olsa benzer süreçleri yaşamakta olan kentler için de geçerli olduğundan proje farklı bağlamlara dair kavramsal bir öneri olarak değerlendirilebilir.

Gümüş Madalya'nın sahibi kolektif proje 'SunBloc' ise uygulanabilir bir konstrüksiyon önermek amacıyla geliştirilmiş hafif, iyi yalıtılmış, kolayca bir araya getirilebilen bir konut inşa sistemidir. Strafor bloklar ile çelik halatlardan oluşan ve mevcut yapıların çatılarına yerleştirilebilen bu sistem basit görünmekle birlikte kapsamlı bir araştırma ve sanayi işbirliğiyle geliştirilmiştir. Maliyetinin çok düşük olması, vasıflı işçilik gerektirmemesi, sadece iki kişiyle kurulup standart asansörle yukarı taşınabilmesi gibi yaygın kullanımı teşvik edici özelliklerinin ötesinde enerji bilinci ve çevreci nitelikleriyle öncü ve sofistike bir proje olduğu görünmektedir.

Sergilenenler arasında böyle kavramsal projelerin yanı sıra işlevsel programı çok daha belirgin, gündelik olarak tanıdığımız kullanımları barındıran projeler de bulunmaktadır. Bu projelerde işlevsel karmaşıklık ele alınırken geliştirilen kavramsal yaklaşım, konunun özümsenme ve yorumlanma düzeyi dikkat çekici özgünlükte olup alışılagelmiş yaklaşımların ötesinde nitelikler taşımaktadır.

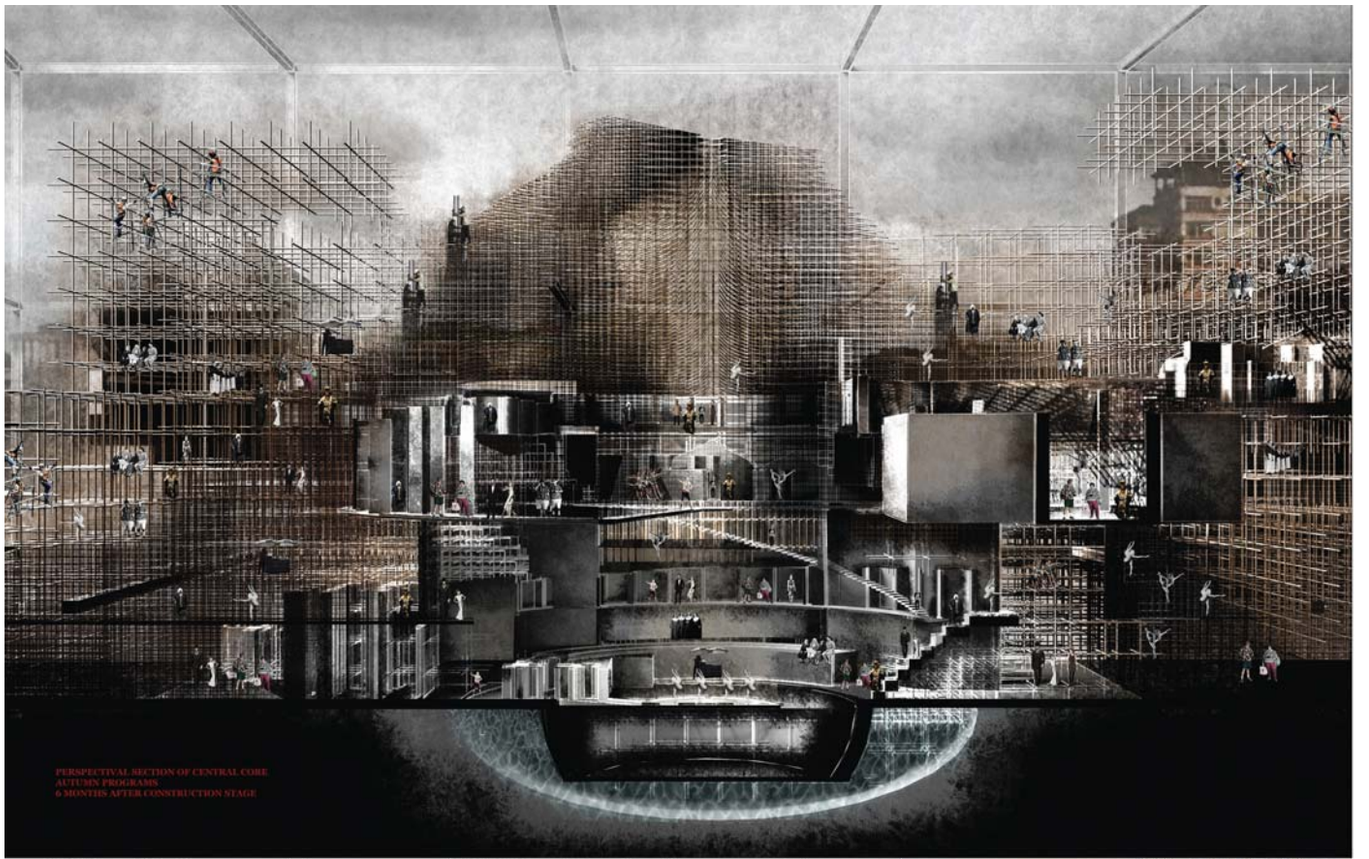
PERSPECTIVAL SECTION OF CENTRAL CORE
AUTUMN PROGRAMS
6 MONTHS AFTER CONSTRUCTION STAGE

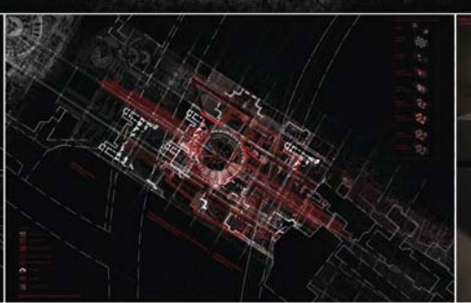

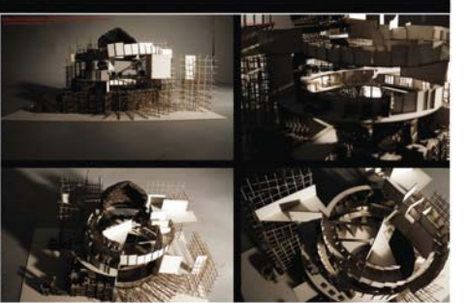

DIAGRAMS OF FORMAL OPERATIONS OF SCAFFOLDING ON SPECIFIC BUILDINGS IN MOSCOW
Two different analyses of deconstruction versus reconstruction and preservation versus reconstruction on specific buildings in Moscow provided a clear understanding that scaffolding may work externally to complete and internally to subdivide.
RECONSTRUCTION
RECONSTRUCTION

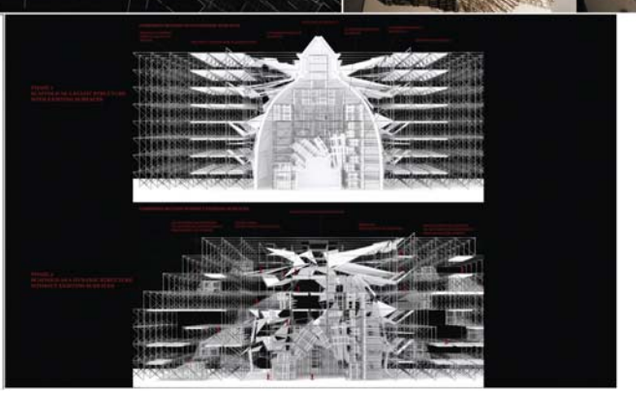

Sergi'de yer alan projelerin ortak özelliği düşünsel derinliklerini hakkıyla aktaran, son derece nitelikli ve yetkin bir görsel anlatım diliyle sunulmuş olmalarıdır. Dijital teknolojinin sunduğu tasarım geliştirme ve görselleştirme olanakları ile geleneksel sunum tekniklerinin birlikte kullanılması birbirlerini zenginleştirmelerine olanak sağlamaktadır.

Daha da önemlisi, sergilenmeye değer bulunan ve ödül alan projeler incelendiğinde, mimarlığın sadece belirli işlevlere barınak tasarlamak olmayıp, kaçınılmaz bir biçimde bugüne, geleceğe, hayata dair bir tahayyülü temsil ettiği tümünde rastlanan ortak bir özellik olarak dikkat çekmektedir. Buradan yola çıkarak günümüzde mimarlığın eylem alanının gerek mekânsal kapsam gerekse mesleki sorumluluk olarak genişlediği, dolayısıyla mimarlık eğitiminin de giderek daha karmaşık ve zorlu bir sürece dönüştüğünü söylemek abartılı bir ifade olmayacaktır.

Kadir Has Üniversitesi Sanat ve Tasarım Fakültesi bünyesinde yeni açılan Mimarlık Bölümü'nün girişimi ve Rezan Has Müzesi'nin ev sahipliğinde gerçekleşen sergi 12 Temmuz'da sona erdi. 1998'den bu yana aday gösterilen tüm projelere www.presidentsmedals.com sayfasından ulaşılabilir.

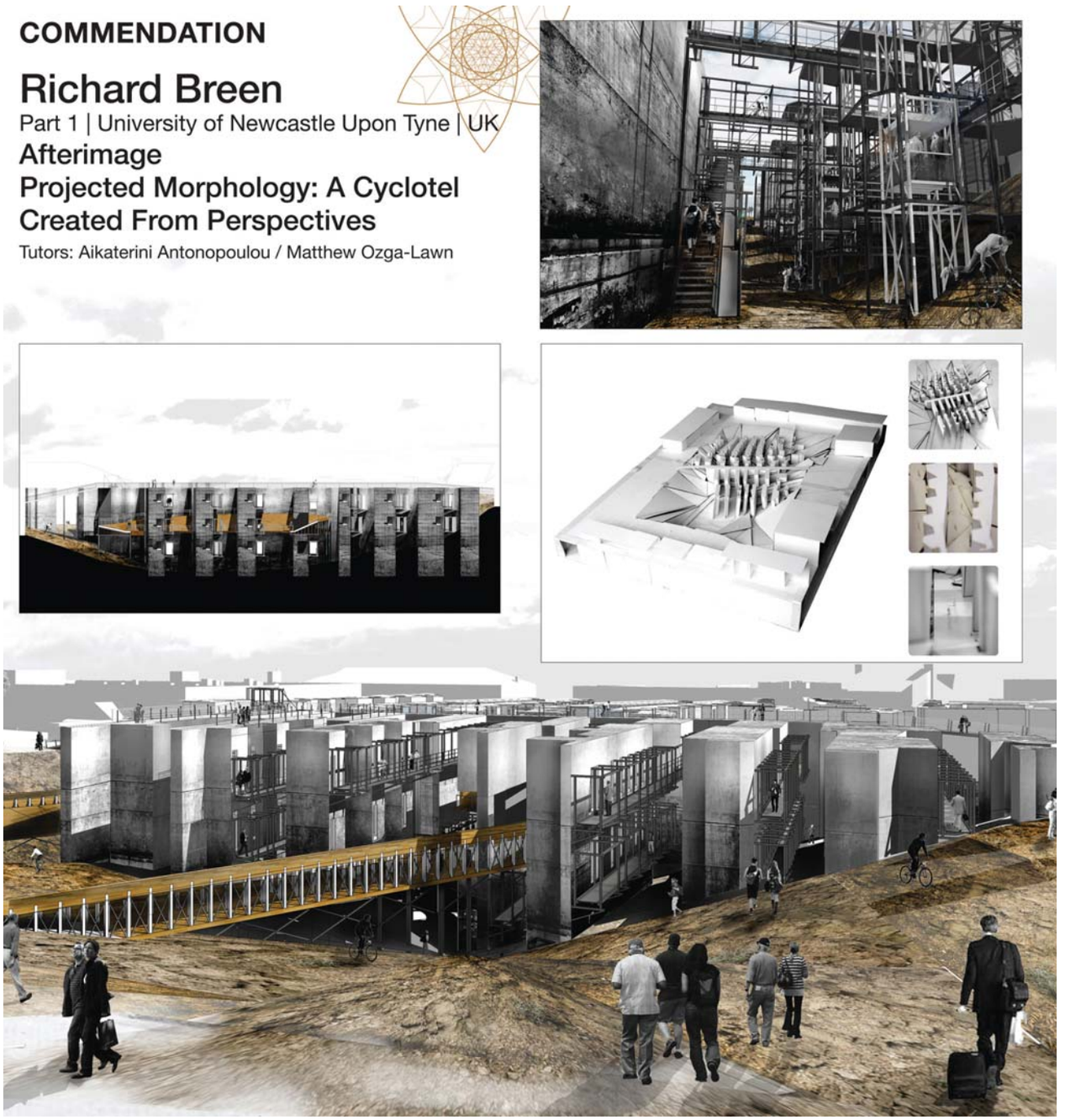

ADINI BÜYÜK KATHERİNA'NIN GİZLİ YAŞAMINDAN ALAN MÜZE

Prof. Dr. Orhan ŞENER

Khas öğretim üyesi

Elçin ŞENER

Brera Üniversitesi Milano öğrenci

Neva Nehri'nin kıyısında ve Petersburg'un en merkezi yerinde kurulmuş bu sanat merkezi, Rusya'nın en büyük ve dünyanın önde gelen müzelerinden birisidir. İmparatorluk Kışlık Sarayı'nda 1764 yılında kurulan Hermitaj Müzesi'nin nüvesini Büyük Katerina'nın Berlin'deki bir tüccardan satın aldırttığı 225 kadar Batı Sanatı'nın önemli yapıtları oluşturmuştur. Müze'nin kurucusu sayılan Büyük Katerina'nın isim günü olan 7 Aralık, Hermitaj'ın da doğum günü olarak her yıl kutlanır.

Hermitaj Devlet Müzesi'nde 3 milyondan fazla obje sergilenmekte olup, her biri için 10 saniye ayrılsa bile, en az bir yılda gezilebileceği tahmin edilmektedir. Bu nedenle, zaman sorunu ile karşılaşıldığında, pahalı olmasına karşın yarım günlük organize turların tercih edilmesi yararlı olur. Sergilenmekte olan yapıtlar arasında resim tabloları, heykeller, grafik ve uygulamalı sanat eserleri, para ve madalyon koleksiyonları ile arkeolojik eserler yer almaktadır. Hermitaj Müzesi başta Kışlık Sarayı olmak üzere, diğer üçü 18 ve 19. yy'da dünyanın en ünlü mimarları tarafından yapılan diğer 3 binadan oluşmaktadır.

1783-87 yılları arasında, Hermitaj Tiyatrosu kurularak bir kemer altı üst geçidiyle Eski Hermitaj'a bağlandı. Kışlık Saray'ın tamamını da kapsayan komplekse, Büyük Katerina'nın gizli yaşamını hatırlatacak biçimde Hermitaj adı verildi. Büyük Katerina, yönetimi sırasında 20 kadar sevgili değiştirmiş olduğundan, sarayın asma bahçeli Küçük Hermitaj kanadında bir tür inziva hayatı yaşamaktaydı. Sevgililerinden başkalarının girmesinin yasak olduğu bu mekâna halk arasında "inzivaya çekilme yeri" anlamında Hermitaj denilmekteydi. Ne var ki, Büyük Katerina'nın Rusya'yı daha da genişletmesi ve aydınlanma reformunu hızlandıran projeleri başarıyla realize etmesi nedenleriyle, aşk yaşamı Rus halkı tarafından oldukça doğal görüldü ve sempatiyle karşılandı. Bu yıllarda Hermitaj'daki tabloların sayısı 2000'i geçmekteydi. 1852 yılında, Çar I. Nicholas Yeni Hermitaj kanadını yaptırtarak, Hermitaj'a ekledi. Sonraki yıllarda ise Almanya, Fransa, Hollanda ve İngiltere'den önemli sanat koleksiyonları satın alındı. Resim koleksiyonlarına ek olarak Didero ve Volter'in kütüphaneleri, kabartmalar, para ve madalyon koleksiyonları, Cameos ve Intaglios gibi müzenin özelliklerinden olan yapıtlar ve kitaplar da yer almaya başladı.

Çariçe Katerina'dan sonraki imparatorlar da Avrupa ülkelerinden sanat eserleriyle ilgili koleksiyonları toplamaya devam ettiler. I. Nicholas Napolyon'un karısı Josephine'nin koleksiyonlarını satın aldı. Ne var ki, sarayın finansman sorunlarını çözmek için, önemsiz saydığı çok sayıda eseri açık artırma yoluyla sattırdı.

1914 yılında Leonardo Vinci'nin Küçük Madonna ve Benois Madonna adlı iki ünlü tablosu satın alındığında, Hermitaj'ın prestiji daha da arttı. Bu yıllarda ayrıca Hollanda ve Flemenk resim koleksiyonlarıyla Basilevsky'nin Ortaçağ resim sanatını içeren koleksiyonları ve Semenov-Tian Shansky'nin koleksiyonları da satın alındı.

1917 Devrim hareketi sırasında Hermitaj, Geçici Hükümete de ev sahipliği yaptı. Lenin, yönetimi ele geçirdikten hemen sonra, Hermitaj'ı ulusal devlet müzesi olarak ilan etti. 1918 yılında Moskova başkent yapıldığında, Hermitaj'ın ünlü eserleri Moskova'daki Puşkin Müzesi'ne geçici olarak korunmak amacıyla gönderildi. Puşkin Müzesi'nden ise, karşılık olarak Sergei Shchukin ve Ivan Morozov'un yapıtları Hermitaj'a verildi. Bu arada yeni kurulmakta olan diğer kent müzelerine Hermitaj'dan çok sayıda eser gönderildi. Ne yazık ki, hükümet Hermitaj'dan çok sayıda eseri finansal sorunları nedeniyle yabancı ülkelere de satmaya başladı. Bu arada Jan van Eyck'in ünlü yapıtı Annunciation, Washington'daki Ulusal Galeri'ye satıldı. Ancak, yabancı ülkelere yapılan satışlara 1934 yılında son verilebildi.

Hitlerin Petersburg'u kuşatması sırasında iki tren dolusu önemli

yapıt, korunması amacıyla Ural Bölgesi'ndeki Sverdlovsk Resim Galerisi'ne gönderildi. 900 günlük kuşatma sırasında Hermitaj yoğun bombardımana hedef olduğu halde, galerileri fazla bir zarar görmedi. Ancak, dış mekânının restorasyonu oldukça uzun sürmesine karşın, orijinal görünümüne kavuşturuldu. Böylece, Hermitaj dünyanın en önemli ve en güzel mimari yapılarından birisi oldu.

Savaş sonrasında Hermitaj'da çok sayıda sanatsal uzmanlık enstitüleri kuruldu. Yılda ortalama 20 kadar geçici sergi açılmaya başlandı. Ayrıca ABD, Batı Avrupa ülkeleri ve Japonya müzeleriyle gezici sergilerin değişimi projesi uygulamaya konuldu. Son yıllarda ise, ABD ve Hollanda'da Uluslararası Hermitaj Dostluk Dernekleri kuruldu. Vasileyvsky Adası'ndaki Menshikov Sarayı, 1981 yılından beri Hermitaj'ın bir branşı olarak ziyaretçilere açılmıştır. Günümüzde Hermitaj'da 1000 kadar oda bulunmakta olup, sadece eski Kışlık Saray bölümünün dış cephelerinin uzunluğu 1.6 kilometreyi bulmaktadır. Gezilebilecek galerilerin toplam uzunluğu ise 19 kilometreye ulaşmaktadır. Hermitaj'da Batı resim ve heykellerinin yanında ayrıca Prehistorik, klasik, oryantal ve Rus Sanatı ile ilgili olarak çok sayıda önemli tarihi eserler de sergilenmektedir.

Prehistorik Sanat 24.000 yıl öncesinden kalma ok başlıkları ve heykeller; Büyük Petro'nun tarih öncesi dönemle ilgili altın objelerden oluşan koleksiyonu; Scythian altın ceylan heykeli ve Altay yöresinden çıkarılan tarihi eserler Hazine bölümünde sergilenmekte olup, buraya ek bir biletle girilmektedir.

Klasik dönem Büyük Petro'nun satın aldığı M.Ö. 3. yy'da yapılmış olan Roma mermer heykelleri ve Tauride Venüsü; üzerinde Truva Savaşlarıyla ilgili figürlerin bulunduğu vazolar; M.Ö. 3. yy' da İskenderiye'de yapılma Gonzoga Cameo; ve Atinalı ustaların M.Ö. 5. yy'da yaptıkları altın işi süsleme objeleri görülebilir.

Oryantal Sanatlar Eski Mısır'dan getirilme III. Pharaoh Amenemhet'in heykeli; uzak doğudan getirilme Buda heykelleri, duvar resimleri, ağaç oyma işleri; Eski Roma sirkleriyle ilgili fildişi diptych (eskiden kullanılan birbirine menteşelenmiş iki yapraktan ibaret tablet; kitap gibi kapanan iki levhalı resim); İran'dan altın ve gümüş vazolar, minyatürler ve Ali Şah'ın portresi, Orta Asya'dan danteller, kilimler ve Tacikistan'dan yaralı bir şövalyeyi gösteren fresko sergilenmektedir.

Rus Sanatı Kışlık Saray'daki Rus sanatıyla ilgili objelerin çoğu Rusya Müzesi'nden getirilmiş olup, yine Büyük Petro'nun 300 kadar objeyi kapsayan Rus sanatıyla ilgili koleksiyonu Hermitaj'da sergilenmektedir. Bunlar arasında en önemlisi olarak, Rastrelli tarafından yapılan Büyük Petro büstü bulunmaktadır. Hermitaj'da Rus sanatıyla ilgili olarak ayrıca Rus sanatkârlarının yaptığı fildişi vazo; Urallar'ın renkli taşları ve mermerleriyle süslü imparatorluk daireleri ve ulusal kahraman Aleksander Nevsky için yapılan lahit görülebilir.

***

RUSYA DEVLET MÜZESİ

Rus sanatının hazinesi sayılan Rusya Devlet Müzesi'ne, güzelliğiyle ünlü Mikailovsky Sarayı ev sahipliği yapmaktadır. Bu müzede Rus sanat ve kültürü ile 400'den fazla koleksiyon sergilenmektedir. Sarayın bahçesinde Mikhail Anikushin tarafından yapılan ünlü Rus şairi Aleksander Puskin'in anıtsal bir heykeli 1957 yılında dikilmiştir. Alexander III tarafından Rusya Müzesi adı verilen bu sanat evinin kurulmasına 1895 yılında İmparator III. Nicholas karar verdi. Rus sanat ekollerinin en önemli resim ve heykelleri, Petersburg'un en güzel saraylarından biri olan Mikhailovsky'ye yerleştirildi. Bu saray İmparator I. Nicholas'ın kardeşi Grand Dük Mikhail Pavlovich için Carlo Rossi tarafından 1815-25 yılları arasında yapıldı. Saray'da sonraki yıllarda önemli değişiklikler yapılmasına karşın ön cephesi, holleri ve odalarında Rus İmparatorluğu'nun geleneksel mimarisi aynen yansıtıldı. Müze'de Giovanni Scotti'nin otantik dekorasyonları, Stephan Pimenov'un rölyef heykelleri, parke döşemeleri ve şömineleri oldukça etkileyicidir. Rusya Müzesi'nde Mongolya öncesi dönemden günümüze kadarki önemli resim, heykel, grafik sanatları, dekorasyon ve folklor gibi güzel sanatların bütün dallarında önemli yapıtlar sergilenmektedir.

Fotoğraf: Sevim KÖKDEMİR
İletişim Fakültesi Radyo, Televizyon ve Sinema Bölümü 3. sınıf öğrencisi

"Bundan yaklaşık 500 yıl önce
Süleymaniye Camii'nden karşı yakaya bakan
kimbilir neleri görüyordu?"

TARİHİN SONSUZLUĞUNU HATIRLATAN SESLER

N. Buket CENGİZ

Khas yazı merkezi

İstanbul Müzik Festivali artık müzik üretiminin parçası olmak ve genç sanatçıları teşvik etmek için adımlar atıyor.

İKSV festivallerinin en kıdemlisi İstanbul Müzik Festivali 41. senesinde Gezi Parkı'ndan esen rüzgârın serinliğinde gerçekleşti. Direniş günlerine denk gelen festivalin aylar önceden belirlenmiş olan bu yılki temasının 'zaman ve değişim' olması unutulmayacak çok hoş bir tesadüftü.

İstanbul Müzik Festivali, İstanbul Kültür Sanat Vakfı'nın en eski etkinliği. İlk olarak 15 Haziran-15 Temmuz 1973 tarihleri arasında İstanbul Festivali olarak gerçekleştirilen organizasyon; klasik müzik, klasik bale, çağdaş dans, opera, geleneksel müzik, caz, pop, sinema, tiyatro ve görsel sanatın yurt içi ve yurt dışından örneklerini bir arada içeren bir programa sahipti. İstanbul Festivali 1986 yılında; Film, Bienal, Tiyatro ve Caz'ın ayrı birer festivale dönüşmesinin ardından 1994 yılında Uluslararası İstanbul Müzik Festivali adını aldı. 1977'den bu yana Avrupa Festivalleri Birliği üyesi olan bu festivalin Türkiye'de klasik müziğe yönelik ilgi ve sevginin canlı tutulmasındaki önemli rolü aşikâr. Özellikle, 2006'dan beri festivalin direktörlüğünü yürüten Yeşim Gürer Oymak'ın yenilikçi yaklaşımlarıyla festival, son yıllarda genç müzikseverleri de klasik müziğe yaklaştıran programlara imza atıyor. Uzun yıllar farklı ülkelerden orkestra ve solistleri Türkiyeli müzikseverlerle buluşturarak kazandığı başarıların ardından geldiği noktada festival kendisine iki temel hedef belirledi: Müzik üretiminin parçası olmak ve genç sanatçıları teşvik etmek.

Bu hedeflerden ilki, tahmin edilebileceği gibi, eser siparişleri verilmesini gerektiriyor. Festival, artık, yurt içinden ve dışından bestecilere verdiği eser siparişleriyle çağdaş müzik repertuarının zenginleşmesine katkıda bulunmakta. Bu yıl, Kamran İnce'nin festivalin siparişi üzerine bestelediği eseri *Nasreddin Hoca*'nın dünya prömiyeri, Berlin Counterpoint Ensemble'ın 19 Haziran'da Süreyya Operası'ndaki konseriyle yapıldı. İstanbul Müzik Festivali'nin Letonyalı besteci Peteris Vasks'a; Amsterdam Sinfonietta, Amsterdam Viyolonsel Bienali ve Toronto Senfoni Orkestrası ile ortak siparişi olan Viyolonsel Konçertosu'nun Türkiye prömiyeri de festival kapsamında, 25 Haziran'da Aya İrini'de gerçekleşti. Klabutne başlıklı eseri, birinci kemanda Candida Thompson'ın yer aldığı Amsterdam Sinfonietta ile son dönemlerde adından sıkça söz edilen viyolonsel sanatçısı Sol Gabetta birlikte seslendirdi.

FESTİVAL GENÇ SOLİSTİNİ SUNAR

Festival'de ilk kez geçtiğimiz yıl gerçekleştirilen "Festival Genç Solistini Sunar" konserinde bu yıl viyolonsel sanatçısı Cansın Kara büyük beğeni kazandı. Festival'in genç sanatçıları teşvik amaçlı bir diğer organizasyonu ise, İstanbul'daki farklı konservatuvarlarda okuyan öğrencileri Galata Rum İlköğretim Okulu'ndaki tüm günlük bir eğitim ve dinleti etkinliğinde bir araya getiren 'Açık Konservatuvar'dı. Bu kapsamda, İstanbul'da farklı konservatuvarlarda okuyan gençler eğitimlerini, müziklerini, dostluklarını paylaşırken dinleyiciler de gün boyu devam eden çalışma ve dinletilere katılarak müziğin ortaya çıkış sürecini gözlemleme şansına ulaştılar.

FESTİVALİN UNUTULMAZ ANLARI

Sanat direktörlüğünü Estonyalı Paavo Järvi'nin yaptığı The Deutsche Kammerphilharmonie Bremen topluluğunun festival kapsamında Aya İrini'de verdiği iki konser bu senenin en çok konuşulan gösterileri arasındaydı. 14 Haziran'da Alpaslan Ertüngealp tarafından yönetilen orkestra Portekizli piyanist Maria João Pires'in solistliğinde dinleyiciyle buluşurken, ertesi gece James Judd tarafından yönetilen orkestrayla solist olarak keman sanatçısı Vadim Repin birlikteydi.

Venedik Barok Orkestrası'nın mezzosoprano Magdalena Kozená ile birlikte 20 Haziran'da yine festivalin sembolleşmiş mekanı Aya İrini'de verdiği konser de bu yılın öne çıkan gecelerindendi. ECHO Klasik ve Diapason d'Or gibi çok önemli ödüllere layık görülmüş olan Kozená'nın albümleri satış rekorları kırarken dünya çapındaki hayran kitlesi de her geçen gün büyüyor.

Mekân seçimleriyle kültür mirasının tanınıp korunmasına katkıda bulunmayı da amaçlarının arasında bulunduran festival, bu sene de çok özel mekanları programına katmayı başardı. Bu yıl bu mekânlar arasında en dikkat çekici olanı, Kumkapı'da bulunan

Bu yıl festivalde Yaşam Boyu Başarı Ödülü'ne Krzysztof Penderecki layık görüldü. Hiroşima'ya atılan atom bombasıyla ilgili olarak yazdığı 52 Yaylı İçin Ağıt'la UNESCO ödülünü almış olan sanatçı, Polonya Requiem'inde ise ülkesi Polonya'nın tarihindeki kahramanlar ve kurbanların hikayesini dökmüştü notalara. Besteci, 11 Eylül 2001 trajedisinin ardından bestelediği piyano konçertosu Diriliş gibi daha pek çok eserinde toplumsal konulara ilişkin düşünce ve duygularını klasik müziğin saygın ve etkileyici dilini kullanarak aktardı.

Surp Vortvots Vorodman Kilisesi oldu. Bu kilisede verilecek konser için, sonsuzluk hissiyle yüklü yorumlarıyla Ermeni asıllı Amerikalı sanatçı Kim Kashkashian'dan daha uygun bir isim olamazdı muhtemelen. Viyolasındaki sonsuz hüznü Eleni Karaindrou'nun zarif ve buğulu bestelerine akıttığı *Ulis*'in Bakışı (1997) filmi müzikleriyle dünya çapında tanınırlık kazanan sanatçı, bu programda piyanist Péter Nagy ile birlikte muhteşem bir konser verdi.

Alman çoksesli müziğinin en saygın isimlerinden olan Münih Oda Orkestrası, sanat direktörü Alexander Liebreich yönetiminde bu yıl ilk kez festivale konuk oldu. Bu konserini festivalin zaman ve değişim teması etrafında kurgulayan Münih Oda Orkestrası'nın 17 Haziran'da Aya İrini'de gerçekleştirdiği konser öncesinde Polonyalı besteci Krzysztof Penderecki'ye festivalin bu yılki Yaşam Boyu Başarı Ödülü verildi. En önemli eserlerini toplumsal konulara ilişkin temalar üzerine bestelemiş olan sanatçı, kuşaklar boyunca sorgulanması gereken sarsıcı tarihsel olayların kaydını sanatın diliyle geleceğe taşıyor.

FESTİVAL'DE RÖNESANS YOLCULUĞU

Bu yılki festivalde erken dönem müziği sevenler için de kaçırılmayacak geceler yer alıyordu. Bunların başında da elbette, 2008 yılında festivalin Yaşam Boyu Başarı Ödülü'nü alan Jordi Savall ile kurucusu olduğu Hespèrion XXI'ın 11 Haziran'da Aya İrini'de verdikleri konser vardı. Tarihi müzik mirasının ortaya çıkarılması ve korunmasında çok önemli işler gerçekleştirmiş bir sanatçı ve araştırmacı olan Jordi Savall'ın kurduğu üç müzik grubundan biri olan Hespèrion XXI üyeleri de Savall'la aynı çizgide, erken dönem müziği mirasına varlıklarını adamış sanatçılar. İki yıl önce aramızdan ayrılan Montserrat Figueras'a ait bir proje olan *Hayatın Evreleri* başlıklı bu konser, Balkanlar'ın zengin müzikal ve sözlü kültüründen derlenen, hayat döngüsünün farklı evrelerine ilişkin şarkılar, kutlamalar ve ağıtlardan oluşan bir kolajdı ve dinleyici için benzersiz bir deneyim oldu.

Rönesans denince akla gelen ilk isimlerden biri belki de birincisi İngiliz yazar William Shakespeare, elbette. İşte, bu yılki festivalde, yazarın meşhur komedisi *A Midsummer Night*'s *Dream*'in serbest bir opera uyarlaması, Britanyalı erken dönem müziği topluluğu New London Consort ve Farfullero Tiyatrosu'nun kurucusu Meksikalı yönetmen Mauricio García Lozano'nun işbirliğiyle sunuldu. 17. yüzyılda yaşamış olan İngiliz besteci Henry Purcell'in eseri olan yarı-opera, festivalde sirk sanatçılarının gösterileriyle zenginleşerek son derece özgün bir biçimde yorumlandı. Gösterinin en harikulade sanatçısı ise New London Consort'un şefi Philip Pickett oldu.

AKDENİZ'İN SESLERİ VE TÜRKİYE'NİN YETENEKLERİ

2011'de kurulan ve keman sanatçısı Tuncay Yılmaz, çellist Gustav Rivinius ve piyanist Emre Elivar'dan oluşan Arkas Trio, 27 Haziran'da Aya İrini'deki konserinde Franz Schubert, Camille Saint-Saëns ve Johannes Brahms'ın eserlerini yorumlarken büyük beğeni topladı. Pink Floyd eserlerini 19. yüzyıl sanatçısı Franz Liszt'den aldığı ilhamla yorumlayan Ayşe Deniz Gökçin'in 28 Haziran'da Boğaziçi Üniversitesi Albert Long Hall'da verdiği konser, festivalin genç seyirci kitlesine göz kırptığı anlardan biriydi ve programa çok canlı ve hoş bir renk getirdi.

Geçtiğimiz yıl festivalde bir konser veren ve çok sevilen Christina Pluhar ve topluluğu L'Arpeggiata'nın 12 Haziran'da, yine Aya İrini'de verdiği konser hayranlık uyandırdı. Portekiz, İtalya, Yunanistan ve Türkiye kıyılarından geleneksel şarkılardan oluşan programda solistler Vincenzo Capezzuto ve Raquel Andueza'nın yanı sıra özel konuk olarak Portekizli fado yorumcusu Mísia yer aldı. Barok çalgılar ve Doğu Akdeniz'in geleneksel enstrümanları kanun ve sazın İtalyan ve Portekiz gitarlarıyla birleştiği gecede, hüzün ve neşenin tam da sadece Akdeniz'de olabileceği şekilde iç içe girdiği harika bir müzik şöleni yaşandı.

Ve daha birçok başka güzel konserle birlikte bir Müzik Festivali'nin daha sonuna gelindi. 4-29 Haziran tarihlerinde gerçekleştirilmesi planlanmış olan festival Gezi direnişiyle ilişkili olarak açılış töreni ve konseri yapılmadan başlamıştı. Bu yılki teması zaman ve değişim olan festivalin, değişimi her yanımızda hissettiğimiz bu tarihi anlara denk gelmesi organizasyon kapsamındaki tüm konserlere bambaşka bir ruh ve anlam kattı. Festivalin önümüzdeki yıllarda demokratikleşme alanında kayda değer adımlar atılmış bir Türkiye'de, özgür bir kültür sanat ve düşünce atmosferinde gerçekleştirilebilmesi dileğiyle…

'From Russia With Love'

İSTANBUL'DAN SEVGİLERLE: HOLLYWOOD'UN YENİ ORYANTALİZMİ

Doç. Dr. Murat AKSER

Khas öğretim üyesi

Rusya'dan Sevgilerle isimli ilk James Bond filmi egzotik mekân olarak İstanbul'u seçeli 50 yıl oluyor. Şu anda Hollywood'da Türkler'i ve Türkiye'yi temsil eden 150'den fazla film olduğunu görüyoruz (Scognamillo 2006). Batının demokrasi anlayışına 60 yılı aşkın süredir bağlı olmasının ötesinde, liberal pazar ekonomisini kurup çok partili sistemi işlevselleştirse de Türkiye'nin Hollywood imajları hala doğulu. Peki Hollywood'a göre İstanbul kimin şehri? İstanbul'un imajında doğulu olan ne? Bu yazı İstanbul'da çekilen *Skyfall* ve *Taken 2* isimli filmler üstünden bu iki soruya cevap arayacak.

İstanbul Egzotizmi: Tarihi Bir Girizgah

Lumiere Kardeşler ve Pathe emperyal oryantal şehre kamera operatörlerini koyduğunda 1896 kadar erken bir yıldı. Ahmet Gürata ve Murray Pomerance film tarihinin ilk hareketli çekiminin Lumiere Kardeşler için kamera operatörleri Alexander Promio tarafından çekilen bu iki filmle gerçekleştiğini söylerler (Gürata 2011:34; Pomerance 2013:2). Farklı onyıllarda şehri başarıyla tasvir etmiş yönetmenler olmuştur. Bu filmlerde temiz, muntazam ve modern bir İstanbul şehri (*İstanbul Sokakları*, 1931; *Şehvet Kurbanı*, 1940, yön. Muhsin Ertuğrul), Boğaz'ın güzel manzaraları (*Yılmaz Ali*, 1940, yön. Faruk Kenç) varken 1950'de çekilen Mehmet Muhtar'ın *İstanbul Geceleri*, Lütfi Ö. Akad'ın *Kanun Namına* (1952) filmi ve Halit Refiğ'in 1964 tarihli *İstanbul'un Kızları* isimli filmlerinde İstanbul'un kırsal alandan göçle birlikte geçirdiği yavaş dönüşüm gösterilir. 1958-1962 yılları arasında Sirkeci, Eminönü, Ortaköy gibi denize yakın ve İstanbul'un eski bölgelerinde yer alan filmler bir sel gibi akar. *Altın Kafes* (yön. Osman F. Seden, 1958), *Üç Arkadaş* (yön. Memduh Ün, 1958), *Yalnızlar Rıhtımı* (Lütfi Akad, 1960), *Şöför Nebahat* (Metin Erksan, 1960) gibi filmler bize şehir boyunca farklı mekânlar ve yaşam tarzlarını görme imkânı sağlar. Mahalle,

'Accidental Spy'

'Limorrtale'

'The International'

'Topkapi'

'Duvara Karşı'

'Mission Istanbul'

insanların birbirlerini tanıdıkları ve komşular olarak bir çeşit aile kodunu muhafaza ettikleri küçük sokaklar olarak birçok kez görülür. *Kırık Çanaklar* (yön. Memdun Ün, 1960), *Üsküdar İskelesi* (yön. Suphi Kaner, 1960), Otobüs Yolcuları (yön. Ertem Göreç, 1961), *Üç Tekerlekli Bisiklet*, *Acı Hayat* (yön. Metin Eksan, 1962) ve *Külhan Aşkı (*yön. Osman F. Seden, 1962) 1963 öncesi dönemde yapılan ve İstanbul'a dair ilerlemeci ve pozitif bir imaj yansıtan filmlerden bazılarıdır. Şehiri insanlar, göçmenler, turistler, sıradan vatandaşlarla dolu biçimde defalarca tasvir edilir. Ama Amerikan filmlerinde şehrin gizemli, egzotik, doğulu, örtülü kadınlar ve bıyıklı erkeklerin Arap Müziği'nin arka planda olduğu ve erkeklerin uzun süredir kullanılmayan hatta yasaklı olan fesleri taktığı bir şehir olarak tasvir edilmesi eğilimini görürüz. 1960'lardan günümüzde İstanbul'u konu alan Türk filmi sayısı bir hayli fazladır: *Turist Ömer (*yön. Hulki Saner, 1964), *Karanlıkta Uyananlar* (yön. Ertem Göreç, 1964), *Suçlular Aramızda* (yön. Metin Erksan, 1964), *Son Kuşlar* (yön. Erdoğan Tokatlı, 1965), *Yasak Sokaklar* (yön. Feyzi Tuna, 1965), *İstanbul Tatili* (yön. Türker İnanoğlu, 1968), *Beyoğlu'nun Arka Yakası* (yön. Şerif Gören, 1986), *2 Süper Film Birden* (yön. Murat Şeker, 2005) ve *Beyaz Melek* (yön. Mahsun Kırmızıgül, 2007).

The Rugmaker's Daughter (yön. Oscar Apfel, 1915) ve *The Virgin of Stamboul* Batılılar tarafından yapılmış ilk anlatı filmlerindendir (yön. Tod Browning, 1920). Bu filmler tıpkı onlardan sonrakiler gibi Batılı bir kadının oryantal canavarlardan yine batılı bir kahramanca kurtarılması üstünedir. Hollywood filmleri mekânda çekim yapmaz. Bunun yerine projeksiyon teknikleri ya da stok görüntüleri kullanırlar. Gürata (2011: 24) bu filmlerin bir listesini yapar: *Journey Into Fear* (yön. Norman Foster, 1943), *Background to Danger* (Raoul Walsh, 1943), *The Mask of Dimitrios* (yön. Jean Negulesco, 1944), *5 Fingers* (yön. Joseph L. Mankiewicz, 1952) *Istanbul* (yön. Joseph Pevney, 1957) ve *You Can't Win 'Em all* (1970).

From Russia With Love (yön. Terence Young, 1963) ve *The World is Not Enough* (yön. Michael Apted, 1999) olmak üzere Bond serisi filmleri İstanbul'u *Skyfall*'dan (yön. Sam Mendes, 2012) önce iki kez ziyaret etmişti. Bond serisinin 1963 tarihli ikinci filminde Türkler'in Kerim Bey ve bir çingene kadından ibaret olduğu bir şehir görülmüştü. Özellikle gösterilen mekân Aya Sofya idi, yani Batı'nın hayal gücündeki son Hristiyan mekânı. Jules Dassin'in *Topkapi* (1964) filmi formüle daha çok gizem ve doğu elması eklemiştir. Ardından *Görevimiz Tehlike* serilerinde kullanılan tavana bağlı biçimde giderek yapılan hırsızlık sahnesi dünyadaki kitlelerin akıllarına kazındı. Örneğin; Sidney Lumet'in *Murder on the Orient Express* (1974) filmi de İstanbul'u bir komplolar şehri olarak gösterdi.

Nadiren de olsa İstanbul'u benzer bir anlamda fantezileştiren Avrupa filmleri de yapılmıştır. *Vampros Lesbos* (Jess Franco 1971) İstanbul'u bu dünyadan olmayan karanlık bir yer olarak sunar. Yıllar sonra Türk yönetmen Kutluğ Ataman Yerebatan Sarnıcı'na *Serpents Tale* (1992) isimli bir başka korku filmi çekmek için döner. Buradaki istisna Alain Robbe-Grillet'in *L'Immortelle* (1963) filmi olabilir. Frankly filmi oryantal Robbe-Grillet'in kamerasını çevirerek yıktığı şehre dair fantezileri olan Avrupalılar'ın gözünden çekmiştir.

Alan Parker'ın yönettiği ve Oliver Stone'un yazdığı *Midnight Express*, uzun yıllar boyunca Amerikalılar'ın filmin korku tacirliği yüzünden şehri ziyaret etmemesine neden oldu. Filmlerin hapishane sahnelerini ele alışları dünya çapında bir rezaletti (Kaya Mutlu 2005). *Midnight Express* kalabalık bir pazarda geçen

bir kovalamaca, insanlarsa yalnızca Batılı insanların izleyicileri olarak meydana çıkıyorlar. Kadın imajı örtülü durumda. Egzotik oryantal kadının bedeninin karanlık arzuların olduğu bir ortamda saklanması ve bedenin örtülmesi gerektiğine dair gizli belirtiler yakalıyoruz.

Kapalıçarşı haset ve arzunun bir başka mekânıdır. Bond (Daniel Craig) motorsikletli kötü adam tarafından takip edilir. Motorsikletli Kapalıçarşı'nın içine, Bond'un gittiği çatıya girer ve eski çarşının dar koridorlarına dalar. Bu kovalama yalnızca saniyeler sürer ancak mekân hakkında oryantal bakışı vermeye yeterlidir. Oryantal müzik (Arapça) çalar, adamlar kaçarken kaos vardır. İstanbul'un sokakları Bond takım arkadaşlarının öldüklerini keşfederken sergilenir. Karanlıktaki görüntü sepya (oryantal) rengi ile karşılaştırılır. Bizler seyirci olarak biliyoruz ki orası düzenbazlık ve hilenin yeri.

İstanbul'a yönelik Hollywood oryantalizminde yansıtılan bir diğer nitelik sesin ve kaosun mekânı olmasıdır. Bond'u izleyen araç bir motosiklet kovalamacası sırasında esnafa çarpar. Tüm olup biten ne olduğunu bilmeyen insanlar tarafından pasif biçimde gözlenmektedir. Sirkeci sahnesini de içeriyordu ki Amerikan filmleri şehri bu tarz ortamlarda göstermeyi seviyordu.

Günümüzdeki uluslararası yapımlar İstanbul'u uluslararası komplonun meskeni olarak kullanıyor. *The Accidental Spy* (yön. Teddy Chan, 2001) *Fay Grim* (yön. Hal Harley, 2006), *Mission Istanbul* (yön. Apoorva Lakhia, 2008) ve *The International* (yön. Tom Tykwer, 2009) standart mekânlarda yapılan çekimler içeriyor: Yerebatan Sarnıcı, Kapalıçarşı ve Sultanahmet Camii.

Skyfall: Karanlık Bir Şehir Olarak İstanbul

2012'de James Bond romanlarının film uyarlamalarının yapılışının 50. yıldönümü kutlandı. Yapımcılar Michael Wilson ve Barbara Broccoli İstanbul'u bu başarılı film franchise'ının 23. ürünü olan *Skyfall* için açılış sekansı olarak seçtiler. Filmin ilk 13 dakikası oryantalizmin kente yönelik temel önyargılarının tamamını temsil ediyor.

İstanbul'a yönelik en oryantalist yaklaşım ise kentin içinde yaşayanlara değil abidelere ait bir kent olarak gösterilmesi. Kent

'Skyfall'

ve Eminönü tüm canlı ve renkli şehir hayatıyla Batılılar'ın içinden geçtiği dar sokaklarda, Kapalıçarşı'nın çatısında ya da arkada Sultanahmet Camii'nin görünümüyle görünmektedir. Türk bayrakları sürekli olarak kovalamaca halindeki Batılılar'ın kafalarının üstünde görünmektedir böylece olayın gerçekleştiği yerin aslında Türkiye olduğu gösterilmektedir.

Tren sahnesinde Batı film yapımlarının istedikleri mekânları, istediklerinde nasıl sahte mekânlarla değiştirebileceklerini görüyoruz. *Skyfall*'da her ne kadar açılışta yakın bir noktada tren istasyonu olsa da İstanbul'da olmayan türde yollar ve dağlar görünmektedir. Tren sahnesi bir Akdeniz şehri olan Adana'da çekilmiştir. Bond yapım ekibi binlerce kilometre uzaktan bir treni getirerek iki noktayı film anlatısı içerisinde bağlamıştır. Ve yine şaşırtıcı olmamakla birlikte aynı yıl Akademi Ödülü'nü alan Argo (yön. Ben Affleck, 2012) da İstanbul'u İran olarak kullanmıştır.

Taken 2: Herşeye Kadir Batılı!

Liam Neeson'un başarılı CIA ajanı Bryan Mills Kim'i (Maggie Grace) başka bir yerde beladan kurtarmıştır. Luc Besson tarafından yazılan ve yapımı gerçekleştirilen *Taken 2* (yön. Olivier Megaton, 2012) kente daha pozitif yaklaşımlar getirse de yine de Hollywood filmlerinde bulunan oryantalist klişeleri kullanmaktadır. Bu sefer Müslüman bir Arnavut çetesi Bryan'ın ailesinden intikam almaya karar verir ve onu ve eşi Lenore'u (Famke Janssen) kızları Kim'in onları bulup kurtarması için bırakarak kaçırırlar.

Taken 2'de Türk bayrağı kendisini daha ulusal bir hava vermek için gösterir. Camiiler bayraklarla bezenmiştir. Türk bayrakları dükkanlarda ve diğer binalarda asılı olarak görülür. *Skyfall*'da olduğu üzere Türk bayrağını göstermedeki bu inat Hollywood'un deniz ötesi prodüksiyonunun yerel otoriteleri etkileme çabası olabilir. Bayrağın oradaki varlığı, orada olmaması halinde milli bir alandan ziyade 'oryantal' bir yerde yüründüğü algısının oluşmamasının istenmesine bağlı olabilir.

Kullanılan mekânlar bir önceki filmlerle benzerlik gösterir. Sultanahmet Camii defalarca gösterilir. Galata Köprüsü'nün havadan çekimleri sayısızdır. Bryan ve Kim arasındaki sohbet Boğaz boyunca geçen bir feribotta çekilmiştir. Bryan, Türk çayı içer ve Avrupa ile Asya üstüne konuşur ve İstanbul'un fethinin dünya tarihindeki öneminden bahseder. Bu tür diyaloglar Türkiye'deki turizm bakanlığının uluslararası ortak yapım anlaşmalarına bağlanabilir. Yolculuk boyunca Sultanahmet Camii'nin Batılılar'ın gösterildiği anlarda daha soğuk tonlarda görürüz.

Eminönü ve Kapalıçarşı çevresi belirgindir. *Skyfall*'daki çatı kovalamacasının aynısı Kim, teröristler tarafından kovalanırken de gerçekleşir. Sokaklar insanlarla doludur ve yine tüm kadınlar başörtülüdür. Bazı sahnelerde kadınlar gözlerini de kapatan burkalar giymektedirler. Kim, babasını beklerken bir kadın onu örtünmediği için azarlar. İstanbullu kadınlar ayrıca orta sınıf başörtüsüz kadınlar olarak önyargılı yaklaşımı dengelemek amacıyla da gösterilmişlerdir.

Taken 2 bir kez daha İstanbul'u entrikaların döndüğü ve kötü adamların gizli eski müttefikleriyle cirit attığı bir yer olarak göstermektedir. Arnavutluk'tan gelen Müslüman teröristler dar sokaklarda sepya renklerle gösterilirken bir araba kovalamacasında Bryan BMW'sini sürerken tahribat oluşturmaktadır. Satıcılara, motorsikletlilere çarpıp onların düşmesine neden olmaktadır. Polisle kovalamacası sırasında bir polis komiserini de vurur. *The Bourne Ultimatum* filmine benzeyen bu kovalamaca İstanbul'daki Amerikan Elçiliği'nde son bulur. Bryan'ın son kavgası bir buhar banyosundadır. Kovalamaca ve kavga sahneleri *The Bourne Identity* (yön. Doug Liman, 2001) filmindekilerle benzerlik gösterir.

Sonuç

Ahmet Gürata'ya göre: "… erken dönem seyahatnamelerinden beri İstanbul'un sinemadaki temsili pek değişmemiştir. Kozmopolitan bir şehir olarak İstanbul tıpkı Doğu-Batı, Komünist-Kapitalist, Asyalı-Amerikalı ve Egzotik-Modern gibi birçok ikili karşıtlık ortaya çıkarır" (2011, 25). Sinema ve kültürel nitelikler ile normların ulusal sinemalar tarafından empoze edildiği şehirler üzerine çalışmalar yapılmıştır (Brunsdon 2012; Göktürk ve Soysal 2010).

Hollywood oryantalizminin önyargısı bugün de uluslararası ortak yapımlarla İstanbul'un entrikaların döndüğü karanlık bir yer olduğu Batılı bir film tasavvuruyla sürmeye devam etmektedir (Burris 2008). İstanbul; başörtülü kadınların, kara sakallı adamların, kaosun, Kapalıçarşı'nın, Sultanahmet Camii'nin ve Galata Köprüsü'nün şehri konumundadır. Kent filmlerde Batı ile Doğu arasındaki köprü değil, Hollywood için Batı'nın sona erdiği yerdir.

KAYNAKÇA

- Akser, Murat. 2013. **"Blockbusters."** *In Directory of World Cinema: Turkey* edited by Eylem Atakav. London: Intellect.
- Balan, Canan. 2008. "**Wondrous Pictures in Istanbul"** in Abel, Richard, Giorgio Bertellini and Rob King, eds. *Early Cinema and the "Nationa"*. John Libbey.
- Behlil, Melis. 2010. **"Better Late Than Never? The Role of Policy in the Turkish Cinematic Revival."** *Film International* 8(6): 21-29.
- Brunsdon, Charlotte. 2012. **"The Attractions of the Cinematic City."** *Screen* 53(3): 209-227.
- Burris, Gregory A. 2008. **"Sultans of the Silver Screen: The Turk in Reactionary Cinema."** *Journal of Popular Film and Television* 35(4): 164-173.
- Çeliktemel-Thomen, Özde. 2009. ***The Curtain of Dreams: Early Cinema in İstanbul.*** Diss. Central European University.
- Elmer, Greg. 2005. ***Contracting out Hollywood: Runaway Productions and Foreign Locations.*** Lanham. Md: Rowman & Littlefield Pub.
- Göktürk, Deniz, and Levent Soysal eds. 2010. ***Orienting Istanbul: Cultural Capital of Europe?.*** Taylor & Francis.
- Gürata, Ahmet. **"City of Intrigues: Istanbul as an Exotic Attraction"** in Köksal director.
- Mutlu, Dilek Kaya. 2007. **"The Russian Monument at Ayastefanos (San Stefano): Between Defeat and Revenge, Remembering and Forgetting."** *Middle Eastern Studies* 43(1): 75-86.
- Mutlu, Dilek Kaya. 2005. **"The Midnight Express (1978) Phenomenon and the Image of Turkey."** *Historical Journal of Film, Radio and Television* 25(3): 475-496.
- Kır, Semra. 2010. ***İstanbul'un 100 Filmi.*** İstanbul: Kültür A.Ş.
- Köksal, Özlem. 2011. ***World Film Location.*** Istanbul. Intellect Books.
- Özgüç, Agah. 2011. ***Türk Sineması'nda İstanbul.*** İstanbul. Fanatik.
- Pomerance, Murray. 2013. ***"A World That Never Was: Old Special Effects, New Eyes"*** in Murat Akser and Deniz Bayrakdar eds. New Cinema, New Media: Reinventing Turkish Cinema, Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Press.
- Scognamillo, Giovanni. 2006. ***Batı Sineması'nda Türkiye ve Türkler.*** İstanbul: +1 Kitap.

DİJİTAL HİKÂYELER BASTIRILMIŞ/ SUSTURULMUŞ OLANLARA 'SES' VERİR

Yrd. Doç. Dr. Çiğdem BOZDAĞ

Khas yarı zamanlı öğretim üyesi

Hikâye anlatımı antik çağlardan günümüze dek günlük hayat içinde kullanılan bir iletişim biçimi. Hayatımızın pek çok alanı gibi anlattığımız hikâyeler ve bu hikâyeleri anlatım biçimlerimiz de değişen medya ve iletişim teknolojileriyle birlikte değişiyor, farklı mecralara taşınıyor, farklı biçimler alıyor. Bununla birlikte 'dijital hikâye anlatımı' (digital storytelling) yeni bir hikâye anlatım biçimi olarak tartışılıyor ve önem kazanıyor.

Dijital hikâye anlatımı ve bunun tartışma alanının öncü isimlerinden ve aynı zamanda da Kaliforniya'daki Centre for Digital Storytelling'in de kurucularından Joe Lambert dijital hikâyeleri hayatımızın multimedya parçalarına çevirdiğimiz kesitleri olarak tanımlıyor. Aslında dijital veya analog, gerçek veya kurgusal anlattığımız bu hikâyeler anlatanın bakış açısını başkalarına ulaştırırken, dinleyenlere de günlük hayatlarını anlamlandırmaları için bir kaynak sunuyor.

Dijital iletişim teknolojileri sayesinde, bireyler farklı görsel, işitsel ve/veya yazılı dijital iletişim yöntemlerini kullanarak kendi hikâyelerini, dünyaya ve olaylara bakışlarını ve kendi tecrübelerini birinci ağızdan diğer insanlarla paylaşma şansı yakalıyorlar. Üstelik medya ve iletişim araçlarını kullanarak hikâyeler üretmek ve yaymak hiç bu kadar kolay olmamıştı. Bu özellikle de toplumsal hayat içinde dışlanmış, baskı altına alınmış ve horlanmış kesimlerin kendilerini farklı bir biçimde ifade edebilmeleri için önemli bir fırsat yaratıyor. Dijital hikâyeler bir yandan içinde yaşadığımız gerçeklik üzerine alternatif bir anlatı sunması açısından toplumsal muhalefet için bir fırsat yaratıyor, diğer yandan da ana akım medyanın dışında alternatif iletişim kanallarında topluma sunulabildiği için.

Dijital hikâye anlatımının ne gibi bir etkisi olacak derseniz, alternatif medya hakkında John Downing'in Mayıs 2013'te Kadir Has Üniversitesi'nde alternatif medya üzerine verdiği seminerde vurguladığı bir noktaya dikkat çekmekte yarar var, diye düşünüyorum:

Alternatif medyanın etkisini anlamak için yarattığı niceliksel etkiye bakarsak, alternatif medyanın önemini gözden kaçırmış oluruz. Yani alternatif medyayı ana akım medya ile kıyaslamak, daha az insana ulaştığı için daha az etkisi olduğunu varsaymak bizi yanıltır. Alternatif medya gücünü, fiziksel imkanları ve ulaştığı insan sayısı daha az da olsa, görülmeyen, gösterilmek istenmeyeni göstermesinde, bastırılmış ve susturulmuş olanlara 'ses' vermesindedir.

İşte dijital hikâye anlatımı da tam bu bağlamda bir alternatif iletişim yöntemi olarak okunabilir. Farklı dijital araçlar kullanılan bireyler yaşadıkları olayları hikâyelere dönüştürüyorlar ve farklı bakış açıları sunuyorlar. Bu anlamda hikâyeler anlatıcılarına kendi 'seslerini' duyurabilmek, özgürleşmek ve güçlenmek (empowerment) için bir fırsat sunuyor. Bu sebepten, dijital hikâye anlatımı iletişim ve medya alanında çalışan akademisyenler kadar aktivistlerin de ilgisini çeken bir yöntem. Dünya'nın pek çok yerinde özellikle de

Almanya'da Faslı göçmenlerin kurduğu Maroczone adlı websitesindeki seri hikaye anlatım biçimi uygulanıyor. Sitenin tartışma forumunda özellikle de genç kadın kullanıcılar yaklaşık beş yıldır kendi hayat hikayelerinden de esinlenen gerçek ya da kurgusal hikayeler paylaşıyorlar. Bu hikayeler parça parça günden güne anlatılıyor ve bazıları aylar sürüyor.

toplumsal olarak dışlanmış ve ezilmiş guruplar için workshoplar düzenleniyor. Bu workshoplarda insanlara en basit haliyle dijital iletişim araçlarını kullanma yöntemleri öğretilirken istedikleri dijital hikâyeleri üretmeleri ve dağıtmaları için imkânlar sağlanıyor. Bu hikâyeler genellikle kişilerin hayatlarından kendilerini etkilemiş olan bir kesiti fotoğraflar, yazılı ve görsel anlatım kullanılarak işliyor ve ortaya çıkan videolar farklı video sitelerine yükleniyor ve hikâye anlatanların sesini daha geniş kitlelere duyuruyor.

Bu workshoplar ezilen ve dışlanan kesimlere bir ses vermesi açısından ve dijital eşitsizliğe karşı bir hareket olarak oldukça önemli. Ancak sorun, bu workshoplar bittikten sonra da dijital hikâyelerin güçlendirici ve özgürleştirdiği etkilerinin sürdürülebilirliği. Bu sürdürülebilirliği sağlamak için bu hikâye anlatım pratiklerinin hikâyeleri anlatan insanların günlük hayatı içindeki yerine bakmak gerekiyor. Bunun için de süregelen, insanların kendi ürettikleri dijital ortamlarda, kendi oluşturdukları hikâye anlatma biçimlerine bakabiliriz. Almanya'da Faslı göçmenlerin kurduğu Maroczone adlı websitesindeki seri hikâye anlatım biçimi buna bir örnek olarak gösterilebilir. Almanya'da yapılan pek çok araştırma göçmenlerin, özellikle Avrupa ve Amerika dışından gelenlerin, ana akım Alman medyasında çok ay yer bulabildiğini, yer bulabildiği zamanlarda da negatif bir biçimde resmedildiğini gösteriyor. Bu anlamda, dijital iletişim ortamı ana akımda sesini duyuramayan ve kendini yalnız ve ezilmiş hisseden göçmenler için önemli bir alternatif oluşturuyor. Maroczone web sitesinin tartışma forumunda özellikle de genç kadın kullanıcılar yaklaşık beş yıldır kendi hayat hikâyelerinden de esinlenen gerçek ya da kurgusal hikâyeler paylaşıyorlar. Bu hikâyeler parça parça günden güne anlatılıyor ve bazıları aylar sürüyor. Hikâyelerin kahramanları genellikle yaşadıkları toplumla aileleri arasında kalan genç göçmen kadınlar. Hikâye anlatıcıları yaşadıkları sorunları anlattıkları hikâyeler sayesinde yorumlayıp başkaları ile paylaşırken, okuyucular da bu hikâyeleri yorumlayarak hayatlarında yaşadıkları etnik ayrımcılık, cinsiyet rolleri gibi konuları dijital ortamda interaktif bir şekilde yorumlama şansı yakalıyorlar. Bir tür 'zamane köy odası sohbeti' gibi de görülebilecek bu dijital hikâye paylaşımı aslında daha önceden mümkün olmayan bir iletişim imkânı sayesinde fiziksel coğrafyalardan bağımsız bir şekilde gerçekleşiyor. Bu bir yandan günlük hayat ve gerçeklikle ilgili farklı bakış açılarını ortaya koymayı mümkün kılıyor. Diğer yandan da bu interaktif iletişim, yaşadıkları ülkede azınlık olan bu Faslı kadınlara kendi bakış açıları ve yaşamtarzları ile yalnız olmadıklarını gösteriyor. Bu da kendine güven ve özgürleşme (empowerment) açısından çok önemli bir faktör.

Günümüzde dijital iletişim teknolojileri mevcut ana akım medyanın dışında bir iletişim olanağı sağlayarak, kamusal alanda paylaşılan bakış açılarının çeşitliliğini artıyor. Bu anlamda dijital hikâyeler önemli bir rol oynuyor. Faslı göçmenlerin hikâye anlatma biçimlerinde görüldüğü gibi bu hikâyeler hem alternatif anlatılar sağlıyor, hem de dışlanmış ve ezilmiş guruplar içinde karşılıklı bir destek imkânı sağlıyor. Bu açıdan dijital hikâyeler, kamusal alandaki gerçeklik temsillerinin çeşitliliğini de artırarak demokratikleşme açısından önemli bir potansiyel taşıyor ve belki de daha önce sesini duyamadığımız insanlara 'ses' veriyor.

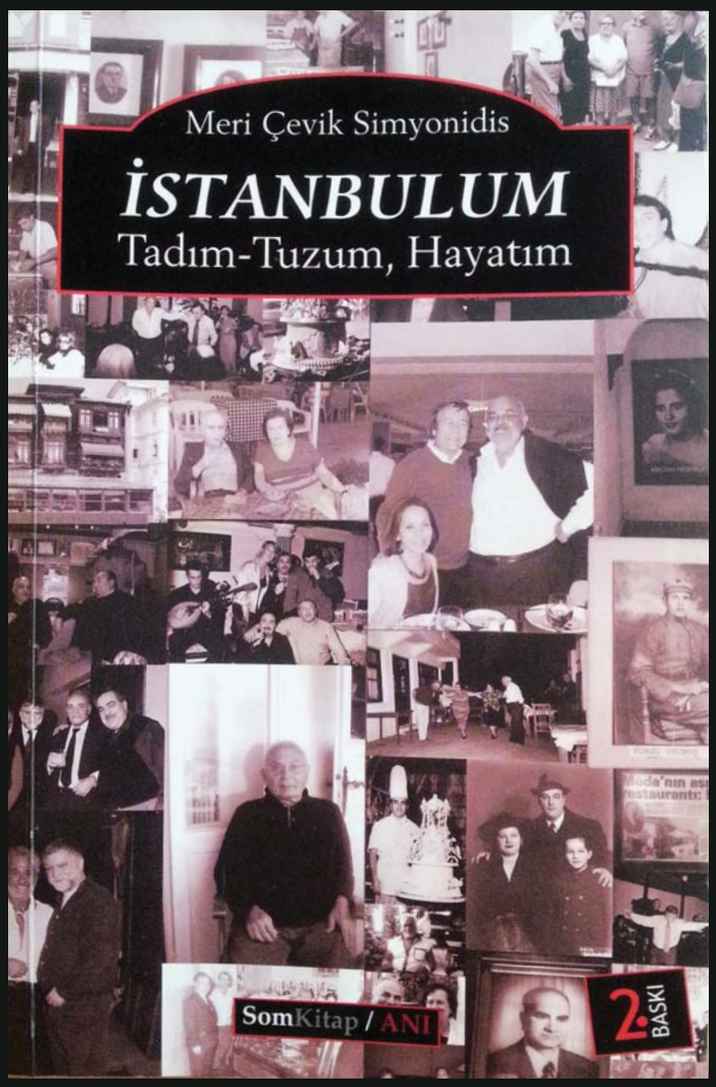

İSTANBUL'UN TADI, TUZU: RUM MUTFAĞI

Öğr. Gör. Şehnaz ŞİŞMANOĞLU ŞİMŞEK
Khas Türk dili koordinatörü

Koço, Todori, Barba Yorgo, İmroz, İnci, Maria'nın Bahçesi, Mabel, Pelit, Bebek Badem ezmesi, ilk espresso ve milk shake'i üreten 50'li yılların edebiyat okulu Baylan ya da Bahar Pastanesi. Çoğumuzun aşina olduğu, markalar ya da diğer bir deyişle İstanbul'un nesilden nesile aktarılan vazgeçilmez lezzetleri.

"Meri Çevik Simyonidis bu araştırmasıyla toplumsal bellekten yola çıkarak ve yaşayan tarihin izini sürerek büyük bir boşluğu dolduruyor. İstanbul'un ruhunu anlamak isteyen herkesin mutlaka başvurması gereken bir kitap."
MARIO LEVI

"Bu kitabın fevkalade bir iş olduğunu düşünüyorum. 2000 yıllık süreç içinde, Rum mutfağının bizim mutfağımıza çok büyük katkısı olmuştur. Aynı şekilde Sefarad, Ermeni, Süryani, Alevi, Kürt ve diğer kültürler gibi. Ama benim bildiğim kadarıyla Rum mutfağına ilişkin olarak ilk defa bu kitap büyük bir boşluğu doldurmaktadır. Bir sosyal tarih çalışması olarak gördüğüm gibi, yemek kültürümüze katkısının da büyük olduğuna inanıyorum. Bir tarihi belge özelliği de olduğundan, inşallah bir şehir müzesi tarafından değerlendirilir. Çünkü böylesi kayıtların o müzeyi zenginleştireceği kanaatindeyim."
OSMAN SERİM

Her geçen gün bir yenisi raflarda yerini alan yemek kitaplarının arasında geçtiğimiz sene Meri Çevik Simyonidis tarafından yayımlanan İstanbulum Tadım-Tuzun Hayatım kitabı özel bir yere sahip. Çünkü ağırlıklı olarak röportajlardan oluşan bu kitap yalnızca İstanbul'u İstanbul yapan önemli markaları değil; bu markaları yaratan Rum ustaların hayat hikâyelerine de odaklanıyor.

Meri Simyonidis, kitabı üzerine yaptığımız söyleşide böyle bir araştırmaya yönelme nedenini; işlerine ve vatanlarına tutkuyla bağlı olan bu insanların ekmek teknelerini ayakta tutma mücadelelerini yansıtmak ve bu markaların arkasındaki kişilerden ve emekten insanları haberdar etmek olarak açıklıyor. Bugün sadece 3000-4000 kişi kalmış Rum cemaatinin neredeyse çoğu 80-100 yılı bulan markaları bunlar. Türkiye'de markalaşmanın azlığı düşünüldüğü bu ustaların önemi daha da ortaya çıkıyor. Simyonidis, çalışmaya başlarken en çok markaların nasıl ayakta kaldığını, nasıl bir varoluş mücadelesi verdiğini merak ettiğini belirtiyor.

Araştırma için kendisi de cemaatin bir üyesi olarak öncelikle şahsen tanıdığı ustalarla görüşmüş, çoğu markanın ilk sahibine ulaşmış. Markaların hikâyeleri aslında Rum cemaatinin varoluş mücadelesini de yansıtıyor aynı zamanda. 6-7 Eylül olayları, Kıbrıs meselesi, yabancı ülkelere göçler, maddi zorluklar vb. Röportajlar tıpkı bir yapboz oyunu gibi Gökçeada, Bozcaada, Adalar, Atina hatta Kanada'ya kadar uzanarak dağınık duran hayat hikâyelerini birleştiriyor.

Zorluklara göğüs gererek olumsuz şartlar altında ekmek teknelerini yaşatmaya çalışan bu insanların en önemli ortak paydaları ise vatan sevgisi. Bunun en güzel örneği "Tavernalar kralı" olarak anılan ve İstanbul Rum taverna müziğini 45 yıl boyunca icra eden Yorgo Vaporidis. Şu anda Balıklı Rum Hastanesi'nde tedavi gören Vaporidis, iş teklifi aldığı Atina'da bir dönem yaşamak istemiş. Hatta ev tutmuş orada ancak her defasında içinden bir ses ona "Kalk, geri dön vatanına" demiş ve bir günde pılısını pırtısını toplayıp vatanı Türkiye'ye dönmüş. Konuşmacıların çoğu 6-7 Eylül olayları gibi sıkıntılı günlerden çok da söz etmek istemiyor, sanırım büyük bir kısmı kötü anıları zihinlerinden uzaklaştırmak için Vaporidis'in deyişiyle "şeytanı kalbine ve aklına hiç sokmamış!"

Yalnızca vatan sevgisi değil usta-çırak ilişkisi de tarihi markaların devamını sağlayan en önemli güç. Kitabın yazarı Simyonidis, usta-çırak geleneğinin en güzel örneğini Atina'ya Büyükada fırınının sahibi Niko Mundis'le görüşmeye gittiğinde bizzat gözlemlediğini anlatıyor. Niko Bey'in evine gittiğinde kapıyı, Niko Bey'in eski çırağı ve fırının şu andaki sahibi Hüseyin Bey açıyor. Vefakar çırak, çocukları olmayan ustasına bir ameliyat sonrası refakat etmeye ta İstanbul'dan kalkıp gelmiş. Röportajdan çıkarken merdivenlerde hüngür hüngür ağladığını söylüyor Meri Hanım.

Söz konusu markaların yaratıcıların arasında en çok kadınlar dikkati çekiyor. Tek başına ayakta duran, çoğu Türkiye'nin belki de ilk girişimci kadınları. Bunlardan biri Kurtuluş semtindeki ilk meyhaneyi 1972 yılında açan Madam Despina. Şu anda hayatta olmayan Despina'yı bize en iyi, sözlerini Meral Okay'ın yazdığı "Kur masayı Madam Despina, kirli beyaz muşamba örtüleri ser" dizeleriyle başlayan Sezen Aksu şarkısı anlatır herhalde. Despina'nın

RUM MUTFAĞI ENVANTERİ
Restoran-Lokanta: 20
Şarkılı Meyhaneler: 15
Pastaneler: 18
Söyleşiler ve Adetler: 6
Paskalya Tadları: 7
Noel Tadları: 3
Zeytinyağlılar: 4
Mezeler: 9
Et Yemekleri: 7
Balık Yemekleri: 12

anlatısı mücadelelerle geçen iş hayatına eşlik eden kalp kırıklıklarını da gösteriyor okurlara. Öleli 50 sene olmasına rağmen hala unutamadığı eski sevgilisinin onu -Despina'nın kendi deyişiyle 'aile kızı' olmadığı için- nasıl reddettiğini hüzünle anlatıyor.

Yalnızca Madam Despina da değil, Nil Pastanesi'nin sahibesi Hrisula da dükkanı kapanmasın diye verdiği mücadeleyle ne kadar güçlü bir kadın olduğunu ispatlıyor.

Piyasada yağ, kakao, fındık, fıstığın karaborsa olduğu yıllarda "sen anlamazsın bu işlerden" diyen eşine karşı adeta 'ayaklanarak' yaşatıyor ekmek teknesini Madam Hrisula. Yine Ortaköy'ün ilk barlarından birini açan Cafe Maria'nın sahibi Maria Güloğlu ve bugünkü Nevizade'yi Nevizade yapan İmroz'un sahibi Yorgo Bey'in eşi bugünkü İstanbul'un eğlence hayatını şekillendiren gizli aktörleri.

Kitabın önemli özelliklerinden biri de her ustanın kendi mekânına özgü bir tarifi paylaşması. Bazı tarifler sadece o mekâna ait tabiri caizse birer 'endemik tarif'. İmroz Lokantası'nın fukara lakerdası, Barba Yorgo'nun mürekkepbalığı yahnisi, Cafe Maria'nın buzlu yaz çorbası ya da Nil Pastanesi'nin elmalı strüdeli, röportajların sonunda okurların beğenisine sunuluyor.

Simyonidis'in çalışmasında tariflerin yanı sıra 'Söyleşiler ve Adetler' bölümünde özellikle Hıristiyan Ortodokslar'ın İstanbul başta olmak üzere Anadolu kültürünün ayrılmaz bir parçası olan bazı adet ve gelenekleri üzerine bilgiler yer almakta. Paskalya yumurtalarının boyanması, paskalya çöreği, denize haç atma, kiliseye mum dikme, oruç tutma, isim günü kutlaması, yılbaşı çöreğinin içine para yerleştirme, vaftiz törenleri, cenaze törenlerinde koliva yapılması gibi çoğu farkında olduğumuz ancak tam olarak bilmediğimiz örf ve adetlerin ne anlama geldiği ve gündelik hayatta nasıl yer bulduğu Ortodoks din adamlarıyla yapılan söyleşilerle okurlara aktarılıyor. Dolayısıyla söz konusu araştırma yemek kitabının çok ötesinde sosyo-kültürel bir kılavuz niteliği taşıyor.

Kitap yayımlandığında merkez medyada geniş yer bulmuş, özellikle Adalar'da büyük bir rağbet görmüş. Çalışmanın şu anda youtube'tan izlenebilen tanıtım filminin yakında bir belgesele dönüşeceği de ayrıca sevindirici.

Kitabı okuyanların "biz de varız, bizi niye yazmadın?" serzenişleri Meri Hanım'ı başka ustalarla ve başka markalarla tanıştırmış ve bütün bu olumlu tepkiler onu bir devam kitabı yazmaya yöneltmiş. Yakında yayımlanacak olan bu ikinci kitapta yalnız İstanbul'daki ustaları değil, çok sevdikleri şehirlerinden ayrılmak zorunda kalanları, onların vatanları dışındaki kendi işletmelerini nasıl kurduklarını ve varoluş mücadelelerini okuma şansımız olacak.

Son olarak araştırma iki ayrı projeye de ilham kaynağı olmuş. Istanbul Culinary Institute kitapta yer alan bazı ustaların katıldığı bir Rum yemekleri kursu düzenlemiş. Meri Hanım ise çok yakında arkadaşı Maria'yla birlikte artık "şarkı dinlemek değil, şarkı söylemek istediğinden" olsa gerek kendi özgün tariflerini hayata geçirebileceği bir restorant açma hazırlığı içerisinde.

DİLLERİNDE 'BABA' DİYE BİR SÖZCÜĞÜN OLMADIĞI

KÜLTÜRDE YETİŞEN KÜÇÜK BİR KIZIN ÖYKÜSÜ

G. Didem ÖNAL

Khas Bilgi Merkezi

"Kadınlarla erkeklerin evlenmemesi gerekir. Çünkü aşk, mevsimler gibidir: Gelir geçer"

Yang Erche Namu ve Christine Mathieu'nun annelerimize ithaf ederek başladıkları bu biyografik roman Çin sınırları içinde yer alan, Himalaya dağlarının gölgesinde, Kızlar Ülkesi olarak da bilinen Moso bölgesinde geçiyor. Kız çocukların erkeklerden daha değerli olarak nitelendirildiği, evlilik kurumuna olumsuz bakılan, dillerinde 'baba' diye bir sözcüğün olmadığı bu kültürde yetişen küçük bir kızın öyküsü Elveda Kızlar Ülkesi.

Kitap Türk kültüründen oldukça farklı bir kültürle 'Moso kültürü'yle ilgili. Mosolar günümüzde Çin hükümeti tarafından resmi olarak kabul edilen azınlık halklarından biridir ve Güney Çin-Tibet sınırındaki dağlık bölgede yaşamaktadırlar.

Anaerkil değil anasoylu bir toplumsal düzenin egemen olduğu bu kültürde kadınlar otoritenin meşru şahsiyeti, aile servetinin yöneticisi, ataların bekçisi ve kendi kanlarından gelen soyun sahibidirler.

Antropolog Cristine Mathieu, Moso kültüründeki iş bölümünü *"Kadın ve erkek kardeşlerin rolleri bir hiyerarşi oluşturmaktan çok, birbirini tamamlar. Erkekler ve kadınların sorumluluk alanları farklıdır ve birbirleri üzerindeki otorite sınırlıdır. Dolayısıyla dayıların dış dünyayla ilişkilerde bilgili ve zeki davranmaları beklenirken, anne ve kız kardeşlerin evi idare etme konusunda yetkin olduğu varsayılır. Bu rollerin biri öbüründen daha iyi ya da daha kötü değildir, sadece oldukları gibidirler"* sözleriyle açıklar.

Çin sınırları içerisinde yer alan Moso bölgesi, 'Kızlar Ülkesi' olarak biliniyor. Bu kültürde kız çocukları erkeklerden daha değerli kabul ediliyor, evlilik geri kafalı olarak nitelendiriliyor ve dillerinde 'baba' diye bir kelime yok. Zaten mal mülk de anneden kıza geçiyor.

Romanın başkarakteri Namu'nun yaşamı, yukarıda sözü edilen bu kültür bağlamında ele alınırken dönemin sosyal yapısı da roman kurgusu içinde okuyucuya sunuluyor.

Namu'nun *"Annem ne zaman doğduğumu hatırlamıyor. Ne yılı, ne ayı, ne de günü biliyor. Tek bildiği çok fazla ağladığım: 'Doğduğun andan itibaren tam bir baş belasıydın' diyor"* sözleriyle başlayan serüveni bir gün köye nadiren gelen Çinli memurlar tarafından keşfedilmesiyle devam ederken Kızıl Çin'deki sanata bakış açısı da gözler önüne seriliyor. Karakterin meraklı, sevecen ve dikbaşlı kimliğiyle gelişen öyküsü okuyucuyu adeta büyülüyor.

Son sözde *"üç ay boyunca Chirstine'ye hikâyemi anlattım. Bu süre içinde, küçük büyük demeden her bir olay hakkında konuştuk ve hatırlayabildiğim bütün anılar üzerine düşündük. Böylece kendimi, yalnızca hayatım üzerine konuşurken değil, çok uzun zaman önce derinlere gömdüğüm bütün duyguları ve olayları yeniden yaşarken ve yeniden keşfederken buldum. Bugünümü yaratan şeyin geçmişim olduğunu uzun zaman önce kavramıştım. Ben daima bir yabancıydım, daima farklıydım. Umuyorum benim hikâyem kendisini farklı hisseden insanlar için bir şey ifade eder."*

Yang Erche Namu'nun dağların arasındaki küçük Zuosuo köyünden Amerika'ya uzanan kimi zaman çılgın kimi zaman hüzünlü öyküsünün anlatıldığı Elveda Kızlar Ülkesi bir solukta okunacak kitaplar arasında.

KURTULUŞ YOLUNDA YURDUN DÖRT BİR YANINDAN YAKILAN ÇOBAN ATEŞLERİ

"Osmanlı Devleti 19. yüzyılda yıkılmadıysa bu, devletin başarısından değil; devleti pay etmek isteyen güçlerin bu paylaşma için gerekli olan hazırlıkları henüz tamamlayamamış olmasındandır."

Kadir Türker Geçer'in Kurtuluş Savaşı yıllarını ele aldığı Çoban Ateşleri adlı kitabı raflardaki yerini aldı.

19. yüzyılda Osmanlı Devleti girdiği savaşları kaybetmiş, yaptığı antlaşmalarla sürekli taviz vermiş ve siyasal anlamda egemenliğini çok büyük ölçüde yitirmiştir.

Osmanlı Devleti 14. yüzyılın başından, tarihçilerin dağılma dönemi olarak adlandırdıkları 19. yüzyıla kadar yüzlerce yıl ayakta kalmış ve dünya siyasetini şekillendirmiştir. Ancak dünyada yaşanan aydınlanma çağını, bilimin üstünlüğünü kavrayamamış olması ve kendini geliştirememesi bir zamanlar egemenliği altında olan devletlerin karşısında güçsüz ve aciz kalmasına neden olmuştur.

Bilindiği gibi Yunan isyanıyla (1821-29) Avrupalı devletlerin isteklerine boyun eğerken, Mısır isyanında (1833-40) yıkılmanın eşiğine gelmiştir. 1853-56 yılları arasında Ruslar'la girdiği Kırım Savaş'ını kaybetmiş 93 Harbinden (1877-78) sonra imzaladığı Ayastefanos Antlaşması'yla da geri dönüşü olmayan bir yola girmiştir.
Osmanlı Devleti eski itibarını ve topraklarını geri alma düşüncesiyle kendince güçlü devletlerin yanında 1. Dünya Savaşı'na katılmıştır. Ancak bu savaştan da yenik çıkınca galip devlerin çizeceği kaderi kabul etmek zorunda kalmıştır.

Bastırılamayan isyanların ve uzun süren savaşların sonun artık devlet de millet de yoksuldur. Anadolu halkı cephelerde kırılmış, cephe gerisinde yoksullukla mücadele etmiştir. Savaşın sonunda okur yazar oranı erkeklerde yüzde 7, kadınlarda binde 4'e düşmüştür. Anadolu'nun her yerinde sıtma, verem, trahom gibi salgın hastalıklar kol gezmektedir.

Osmanlı aydınları ülkenin ve halkın içinde bulunduğu bu açmazdan kurtulmak için güçlü devletlerle birlikte olmak gerektiğini düşünmüşler ve mandacılığı benimsemişlerdir. Anadolu halkı galip devletlerin işgalleri karşısında İstanbul'dan gelecek küçük bir umut beklemektedirler. Osmanlı Devleti'nin üzerine zifiri bir karanlık çökmüştür.

Ancak Anadolu halkı kaderine razı olmayacak, direnecek ve Hamdullah Suphi Tanrı Över'in de dediği gibi "Anadolu'nun her yerinde birer birer çoban ateşleri yakmaya başlayacaktır." Yapıta adını da veren çoban ateşleri metaforu zamanla bir yangına dönüşecektir.

Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Daire Başkanlığı bünyesinde bulunan 'Askeri Tarih Komisyonu' ve 'Atatürk Araştırma Merkezi' genel kurul üyesi olan Kadir Türker Geçer bu çalışmasında bugüne kadar pek bilinmeyen arşiv belgeleri ve anıların ışığında *"'kurtuluş'tan 'kuruluş'a giden yolda yurdun dört bir yanında yakılan Çoban Ateşlerini"* ele aldığını belirtiyor.

Yazar, yorumdan çok yalnızca belirli bir tarihsel sıra içinde verilmiş belgelerle konuyu ele alırken Çoban Ateşleri'nin sonunda Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun 31 Mart 1922 tarihli İkdam Gazetesi'ndeki şu satırlarına yer veriyor:

"İsa'yı ele veren Yahuda'nın nasıl bir cezaya çarptırıldığı Hıristiyan geleneklerinin birçoklarına göre henüz meçhuldür. Lakin vatanın huzur ve rahatı için gerektikçe bizim aramızda dolaşan 'Yahuda'lar hiç değilse bizim soframızda bulunmasınlar ve bizim yediğimiz lokmadan yemesinler ve dudaklarını bizim tuttuğumuz kâseye dokundurmasınlar, bizden uzak olsunlar! Zira onları, felaket günlerinde nedenle bizimle beraber değildiniz diye cezalandırmak ne kadar hakkımız değilse onlardan tiksinmek de o kadar hakkımızdır."

Kitabın son paragrafındaki Yakup Kadri'den yapılan bu alıntıyla Geçer, tarihten bu yana her dönemde Yahudalar'ın var olduğuna dikkat çekerken yayımladığı belgelerle okuyucuyu bir kez daha düşünmeye yönlendiriyor.

CHAMPS ELYSEES'E İLK HANGİ PEDAL GELİR?

• Fransa Bisiklet Turu'na 12 ülkeden 22 takım yarıştı. (Fransa 5, Hollanda 3, İtalya-İspanya-Belçika-ABD 2, Kazakistan-Rusya-Avustralya-Lüksemburg-Danimarka-İngiltere 1 takımla yarıştı).

• 29 Haziran'da başlayan yarışma 3 hafta sürdü. Dünyaca ünlü sporcuların 3 bin 404 kilometre pedal çevirdiği, birbirinden zorlu 21 etaptan oluşan tur sonucunda 21 Temmuz'da Paris'in ünlü bulvarı Champs Elysees'ye Team Argos-Shimano takımından Alman bisikletçi Marcel Kittel birinci olarak vardı.

BİSİKLET SPORUNUN EN PRESTİJLİ YARIŞI

FRANSA BİSİKLET TURU'NDA 100. YARIŞ

Öğr. Gör. Emir GÜNEY

Khas Spor çalışmaları AUM müdürü

Fransa'nın milli sporu olan bisiklet sporunun en büyük müsabakası Fransa Bisiklet Turu (Tour de France) 30 Haziran'da Korsika Adası'nda start aldığında 110 yaşına da basmış oldu. 21 Etabın toplamını en az süre ile tamamlayan Sky Procycling takımından İngiliz bisikletçi Christopher Froome oldu.

19. yüzyılın sonları ve 20. yüzyılın başları sosyal hayatı temelinden değiştirecek birçok icada ev sahipliği yapmıştı. Telefon, buhar makinası ve telegraf gibi hayatı kolaylaştıran yeniliklerin yanında iki icat diğerlerine göre biraz daha ön plandadır: Dikiş makinası ve bisiklet. Dikiş makinası kadınları dikiş odalarına mahkum olmaktan kurtarmış ve üretimi hızlandırmıştı. Bisiklet ise herkese ucuz, temiz ve güvenilir bir seyahat imkânı sağlayacaktı. Bu dönemde özellikle Fransa'da bisiklete olan ilgi öylesine büyüktü ki, 1893 yılında Fransa Hükümeti 'Bisiklet Vergisi'ni hayata geçirdiğinde bir milyona yakın kişi bu vergiyi ödemeye başladı.

Fransa Bisiklet Turu 19. yüzyılın sonlarında Fransa'da giderek artan bisiklet merakının bir dışavurumudur aslında. 19. yüzyılın sonları ve 20. yüzyılın başlarını kapsayan endüstriyelleşme hareketi sırasında iş adamları için en iyi reklam imkânını spor gazeteleri sağlamaktaydı. Pierre Giffard'ın sahibi olduğu Le Velo günlük 80.000 tirajla bu alanda zirvedeydi ve birçok iş alanı için ideal bir reklam olanağı sağlıyordu. Bisiklet fabrikası sahibi Comte Dion da Giffard'ın bu anlamda en iyi müşterilerinden biriydi. 1899'da

HER MAYONUN BİR HİKAYESİ VAR

Sarı Mayo: Bu mayoyu her etap sonunda toplamda en kısa süreye sahip olan sporcu giyer. Tur'un en prestijli mayosudur ve mayonun sarı renginin Tur'un kurucusu olan L'Auto Gazetesi'nin sarı sayfalarından aldığı söylenir. Sarı mayo sahibi sporcu mayoyu giydiği gün başına 350 EU ödül alır.

Beyaz Mayo: 1985'ten beri var olan bu mayo en başarılı genç sporcuya verilir. Tur boyunca toplamda en kısa süreye ulaşan 26 yaş altındaki sporcu mayoyu giymeye hak kazanır. Günlük ödülü 300 EU'dur.

Benekli Mayo: 'Dağların Kralı' takma adıyla da anılan bu mayo 1975'ten beri vardır ve en başarılı tırmanışçı sporcu bu mayoyu giymeye hak kazanır. Günlük ödülü 300 EU'dur.

Yeşil Mayo: 1953'ten beri var olan bu mayo yarış sırasınca en çok puanı toplayan sporcunun giymeye hak kazandığı mayodur. Günlük ödülü 300 EU'dur.

yaşanan bir olay ise bu iki insanı ezeli düşman haline getirecek ve Fransa Bisiklet Turu'nun başlamasına neden olacaktı.

1899 yılında Fransız ordusunda görevli Alsacelı bir Yahudi olan Alfred Dreyfus, Paris'teki Alman Ateşesi'yle askeri sırları paylaşırken yakalanır. Dreyfus ömür boyu hapse mahkum edilir ve Şeytan Adası'ndaki hapishaneye gönderilir. Ancak mahkeme süreci olağan sürecin çok uzağındadır ve bu durum halkı ikiye böler. Bir tarafta düşmana sırları verdiği için Dreyfus'un her türlü cezayı hak ettiğini düşünen ve Giffard'ın da desteklediği sosyalist ve aşırı cumhuriyetçi kesimler, öteki tarafta ise kararın açıklanması sürecinde birçok usulsüzlük ve adaletsizlik yapıldığını düşünen ve Dreyfus'un serbest kalmasını isteyen Dion'un da desteklediği liberal kesim vardır. Yaşanan bu fikir ayrılığından Dreyfus lobisi baskın çıkar ve ceza 10 yıla indirilir. Fakat yapılan ikinci mahkemedeki usulsüzlükler de büyük tepki çeker ve 3. Cumhuriyet Hükümeti en sonunda baskıya dayanamayarak Dreyfus'u affeder. 1906'daki üçüncü mahkemede Dreyfus serbest burakılır.

Bu sürecin Fransa için belki de en olumlu yanı ülkedeki bu kaotik durumdan Fransa Bisiklet Turu'nun çıkmasıdır. Yaşanan bu süreçte hükümet karşıtı görüşü destekleyenlerin arasında olan Comte Dion da gözaltına alınanlar arasındadır. Giffard, Dion'u hapishanede ziyaret eder ancak savundukları zıt görüşler dolayısıyla kavga ederler. Giffard gazetesinde Dreyfus karşıtı yazılar ve haberler yayınlamaya başlar, Dion da Giffard'ın gazetesi olan Le Velo'dan tüm reklamlarını çeker. Reklamlarını nerede yapması gerektiğini bilemeyen Dion, Edouard Michelin ve Adolphe Clement gibi iş adamları ile görüşür ve Le Velo'ya rakip bir spor gazetesini kurma kararı alınır. Böylece Tur'un fikir sahipliğini yapacak olan L'Auto Velo kurulmuş olur. L'Auto Velo'nun editörlüğüne, eski dünya zamana karşı bisiklet yarışı, şampiyonu Henri Desgrange getirilir. 'Tiraj Savaşları' başlamıştır.

Artık Giffard ve Dion iki rakip spor gazetesinin sahipleridir ve her alanda rekabet başlamıştır. İlk atak Giffard'dan gelir ve Dion'un gazetesinin ismindeki Velo'nun rekabet yasasına aykırı olduğunu ve kaldırılması gerektiğini söyler. Mahkeme de aynı fikirdedir ve gazetenin ismi L'Auto olur.

O dönemde Fransa'da bisiklet en çok takip edilen spordur ancak en büyük ilgiyi pist yarışları alır, yol yarışlarına ilgi henüz azdır. Zaten organizatörler de çok masraflı olmaları ve daha zor takip edilebilmeleri yüzünden yol yarışlarına yatırım yapmaya yanaşmazlar. Dion ve Giffard da bu durumun farkındadır. Ancak Le Velo bu konuda bir adım öndedir. 1891'de sponsorluğunu yaptığı Bourdeaux-Paris yarışı ile 1896 ve 1901'de düzenlediği Paris-Rubaix yol yarışları büyük ilgi görür. Ancak bu yarışlar masrafları nedeniyle ancak belli bölgeleri kapsayacak genişlikte yapılmaktadır ve tüm Fransa'yı baştan sona geçecek bir yarış düzenlemeyi henüz kimse göze alamaz. Zaten o dönemdeki bisiklet donanımları ve yol şartları ile sporcular ancak 2-3 günlük ancak yarışları kaldırabilmektedirler. İşte bu noktada L'Auto Gazetesi editörü Desgrange'nin yardımcısı bir fikir ortaya atar. "Neden Fransa Bisiklet Turu'nu düzenlemiyoruz ki?" Bu fikir o dönemde alacağı klasik cevapları alır: "Çünkü çok uzun, çok masraflı ve sporcular için çok yorucu." Ancak fikir Desgrange'nin aklına yatmıştır ve yarışın uzunluğu ve yoruculuğunu engellemek için etaplara bölerek yapılabileceği düşünülür. Ocak 1903'te L'Auto Gazetesi ilk duyuruyu yapar. 31 Mayıs'dan 5 Temmuz'a kadar 6 etap sürecek ve 2,428 km uzunluğundaki yarışa herkes davetlidir. Ülke çapında büyük ilgi çeker bu haber ancak yarışın başlamasına bir hafta kala yalnızca 15 bisikletçi kaydını yaptırmıştır. Turun zorluğu ve daha önce yapılmamış olması insanların gözlerini korkutmuştur. Bu durum karşısında Desgrange şartları yumuşatır. Yarış 1-19 Temmuz arasında, 5 etapta koşulacaktır ve giriş ücretinde indirime gidilir. 1 Temmuz saat 3:16'da 21 sponsorlu ve 39 serbest sporcu Paris'in 18 km güneyinden yarışa başlarlar. Artık Fransa Bisiklet Turu başlamıştır.

Geçtiğimiz 110 yıl içerisinde Fransa Bisiklet Turu dünya savaşları ve çeşitli sebepler nedeniyle ancak 99 defa yapılabildi. Bu sene 100.sü gerçekleşen yarış 29 Haziran-21 Temmuz tarihleri arasında yapıldı. Geçen bir asırda nice hikâyelere sahne olan, tarihe kazınacak rekorlara imza atılan ve efsane sporcular çıkartan Tur, ilk defa yapıldığı 1903'ten çok farklıydı artık. Dünya'nın dört bir yanından 22 takımın katıldığı, yüzlerce sporcunun yarıştığı, onlarca ülkede canlı yayınlanan uluslararası bir etkinlikti Fransa Bisiklet Turu…

KADİR HAS ÜNİVERSİTESİ'NİN 2009 YILI İLK DOKTORA PROGRAMI MEZUNLARI

Emin YAŞAR

Khas Pusula akademisi

"Adımın başında Dr. yazıyor olması ayrı bir gurur."

Asuman Sönmez, Faruk Akın, Hasan Aykın, Mine Aksoy, Süleyman Kale ve niceleri. Onlar, Kadir Has Üniversitesi'nden 2009'da doktora ünvanlarını almış ilk mezunlar. Şehrin merkezinde, miras alınan tarihi dokunun modern çizgileriyle harmanlandığı ortamda kendini yenilemek ve yukarıya taşımak isteyenlere doktora yapmayı öneriyorlar.

DR. HASAN AYKIN (Takas Bank İç Kontrol Uyum Müdürü) "HOCALARLA İLETİŞİM ÇOK KOLAY."

"Boğaziçi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Ekonomi Bölümü mezunuyum. Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü Sermaye Piyasası ve Borsa Bölümü'nde yüksek lisansımı tamamladım. Merhum hocamız Prof. Dr. İlhan Uludağ'ın Kadir Has Üniversitesi'nde bankacılık ve finans alanında ilk doktora programını açtığını duydum. Kendisine ve kurduğu ekibe olan inancım sonsuz olduğu için tereddüt etmeden programa başvurdum. Ve 2009'da doktora programını bitiren ilk öğrencilerden biri oldum. Tez konum 'Bankalarda Operasyonel Risk Yönetimi ve Bir Endeks Önerisi (Oryos)' idi. Mine arkadaşım Takas Bank'da IT Bölümü'nde çalışıyordu, o da doktora programına başladı. Banka'dan üç arkadaş programa başvurmuştuk. Kısmet işte, Mine şimdi akademik kariyerine yardımcı doçent olarak devam ediyor. Özgür adlı arkadaşım Merkez Kayıt Kuruluşu'nda şu an çalışıyor. Doktorayı bitirdim ama bankacılıkta devam ettim. Ancak gelecekte ne olacağı belli olmaz. Aldığım eğitimin mesleğimde artı değerleri var. İş yerinde iç kontrol uyum müdürüyüm. Bankanın tüm faaliyetlerinin iç kontrolünü gerçekleştirme ve iç kontrol sisteminin en etkin ve verimli şekilde işletilmesini sağlama; bankanın faaliyetlerine ilişkin uyum kontrolleri yapma; düzenleyici, denetleyici kuruluşlarca yayımlanan mevzuata bankanın uyumunu sağlama üzerine çalışıyorum. Buradaki bakış açısıyla üniversitedeki akademik çalışmalarda uyguladığım yöntemleri halen kendi bölümümde kullanıyorum. Bankamda yapmakta olduğum iş ile ilgili olarak tepeden bir bakış açısına nasıl sahip olmam gerektiğini öğretti bana. Araştırma yapma, analiz, sentez yapmayı öğretti. Kısacası ormandaki çiçeklerin yanı sıra tüm ormanın güzelliğini görmeyi, yönetici bakış açısına nasıl sahip olacağını kazandırdı. Ayrıca adımın başında bir de 'Dr.' yazıyor olması ayrı bir gurur. Kadir Has Üniversitesi'nin en büyük özelliği buradaki hocalarla iletişim kolay, bürokrasinin az olması. Hocaların burada yaptığınıza birebir koçluk diyebiliriz. Okulda öğretmen-öğrenci ilişkileri çok sıcak. Okulun kütüphanesi, bulunduğu konumu, ortamı çok güzel. Bu üniversitede özgür, kendine güvenen, sorgulayıcı bireyler yetiştirtiriyor. Tüm gençlere mutlaka iş yapamlarında bir dönemde özellikle iş alanında uzmanlık alanları ile ilgili konularda doktora yapmalarını öneririm. Bu programa özellikle iş yaşamına başladıktan sonra kaydolmalarını ve teori ile pratiği Kadir Has Üniversitesi'nde birleştirmelerini tavsiye ediyorum."

DR. SÜLEYMAN KALE
(Ziraat Bankası Şirinevler Şube Müdürü)
"HOCALARLA BİLİMSEL ÇALIŞMALAR YÜRÜTÜYORUZ."

"ODTÜ Petrol ve Doğalgaz Mühendisliği'nden mezun oldum. Mezun olduğum dönemde bankacı olmak revaçtaydı. Ziraat Bankası Bankacılık Okulu'nda bir yıllık bankacılık eğitimi alıp uzman olarak çalışmaya başladım. Bankanın sermayeler piyasası daire başkanlığında hazine ürünleri odaklı olarak çalıştım. 1997'de Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Bankacılık Bölümü'nde yüksek lisansımı bitirdim. Şube müdürü oldum, birkaç yıl sonra da Kadir Has Üniversitesi'nde Bankacılık ve Finans Doktorası programına girip 2009'da doktoramı aldım. Tez konum "Veri Zarflama Analizi ile Banka Şubelerinin Performansının Ölçülmesi" idi. Halen Ziraat Bankası Şirinevler Şube Müdürü olarak çalışmaktayım. Gelişim ömür boyu süren, sürmesi gereken bir süreç. Çünkü hayat değişiyor. İş hayatının içinde dönem dönem kendinizi yenilemeniz gerekiyor. Bazen de günlük işlerin yoğunluğundan makro bakış açışını yitirebiliyorsunuz. Programı incelediğimde hocaların sektörün önde gelen isimlerinden oluştuğunu gördüm. Bu ihtiyaç ve avantajlar şehrin merkezinde, akşam ve hafta sonları devam edebileceğim esnek bir çalışma ortamıyla birleşince aradığımı bulduğuma karar verdim. Burada (Kadir Has Üniversitesi'ni kast ediyor) çok özgür bir çalışma ortamı vardı. Sektördeki ve dünyadaki gelişmelere daha farklı pencerelerden bakma olanağı edindim. Hem gelişim hem kariyer anlamında tüm arkadaşlarımın bir üst seviyeye taşındığını gördüm. Kimi arkadaşlarım iş hayatına devam ederken birçoğu diğer üniversitelerde öğretim üyesi oldu. Öncelikle o tarihi dokuda okumanın ayrı bir tadı var. Kökleri olan modern bir üniversiteye devam ettiğinizi hissediyorsunuz. Kendimi Cibali'de tütün işçilerinin devamı gibi gördüm. Yeni nesil yeni vardiya; emek vardiyasının yerine bilim vardiyası. Haliç'in kenarında eğitim almaktan keyif alacağınız çok rahat ve arkadaşça bir çalışma ortamı vardı. Üniversite İstanbul'un ve tarihi dokunun ortasında. Hafta sonu okuldan sonra Haliç'te kenarında yürüyüşe çıkabiliyor veya Eminönü'ye uğrayıp çarşıları gezebiliyorsunuz. Tahtakale'ye düşmüş yeni ne var diye karıştırabiliyor veya havanız yerindeyse Bab-ı Ali'den yukarı çıkıp Sultanahmet'i dolaşabiliyorsunuz. Mezuniyetten sonra da okulla bağlantımız devam etti. Üniversite'nin kütüphanesini halen kullanıyorum. Hocalarımla çok rahat iletişim ortamım vardı; onlarla sonradan da devam eden dostluklarımız kuruldu. Beraberce bilimsel çalışma yürüttüğüm hocalarım var. Şehrin merkezinde, miras alınan tarihi dokunun modern çizgileriyle harmanlandığı bir ortamda kendini yenilemek ve yukarıya taşımak isteyen herkesi buraya davet ediyorum. Adımın başında Dr. ünvanını taşımak ise ayrı bir gurur."

AKADEMİSYEN MEZUNLARIMIZ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Bankacılık ve Finans Bölümü'nde doktoralarını tamamladıktan sonra kariyerlerine akademik dünyada devam edip çeşitli devlet üniversitelerinde öğretim üyesi olarak görev yapan mezunlardan birkaçı:

- **Yrd. Doç. Dr. Asuman Sönmez:** İstanbul Kültür Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü öğretim üyesi ve KOBİ Geliştirme ve Rekabet Araştırma Merkezi Koordinatörü.
- **Yrd. Doç. Dr. Faruk Akın:** Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Pazaryeri Meslek Yüksekokulu Müdürü
- **Yrd. Doç. Dr. Mine Aksoy:** Yalova Üniversitesi İşletme Bölümü öğretim üyesi ve Kadın ve Aile Araştırmaları Merkezi Müdürü.

KADİR HAS ÜNİVERSİTESİ'NİN 2013 YILI 625 MEZUNU: "VE KEPLER ATILIR!"

Haber: Khas Haber Merkezi

Kadir Has Üniversitesi'nden 2012-2013 eğitim-öğretim yılında öğrenimini tamamlayan 625 öğrenci, Selimpaşa Kampüsü'nde 17 Haziran'da gerçekleştirilen mezuniyet töreninde diplomalarını aldı.

Kadir Has Üniversitesi Selimpaşa Kampüsü'nde gerçekleştirilen mezuniyet törenine, Kadir Has Üniversitesi Mütevelli Heyeti Başkanı Can Has, Kadir Has Vakfı Başkanı, Nuri Has, Kadir Has Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Mustafa Aydın, öğretim üyeleri, öğrenciler ve mezun gençlerin aileleri katıldı.

Mezun öğrenciler, diplomalarını aldıktan sonra üniversite birincisi olan Mühendislik ve Doğa Bilimleri Fakültesi Yönetim Bilişim Sistemleri Bölümü'nden Semiha Nur Alaşan ile birlikte keplerini havaya attılar.

Kadir Has Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Mustafa Aydın yaptığı açılış konuşmasında diploma sahibi olmakla üniversite mezunu olmak arasında büyük farklar olduğunu belirterek; topluma donanımlı, yetkin, çalışkan, insana saygılı, onurlu bireyler kazandırdıklarına inandıklarını vurguladı. Rektör Prof. Dr. Mustafa Aydın'ın konuşmasından satırbaşları şöyle özetlenebilir:

"Üniversitemizden mezun olan gençlerimizin sevincini paylaşmak, onları gururla geleceğe uğurlamak için bir araya geldiğimiz bu özel ve anlamlı günde bizleri yalnız bırakmadığınız için şahsım ve üniversitem adına hepinize teşekkür eder, şükranlarımı sunarım.

Bugün hayatınızın en önemli dönüm noktalarından birindesiniz. Sizler üniversite eğitiminizi başarıyla tamamlamanın haklı gururunu yaşarken, aynı zamanda yakında çalışma hayatına atılacak olmanın da heyecanını duyuyorsunuz. Bizler ise sizleri uğurlarken hüznü ve gururu bir arada yaşıyoruz.

Hüzünlüyüz; çünkü sizlerle bugüne kadar olduğu gibi sık sık bir arada olamayacağız;

Gururluyuz; çünkü bu ülkeye, bu topluma donanımlı, yetkin, çalışkan, insana saygılı, onurlu bireyler kazandırdığımıza inanıyoruz.

Sizlerin bugünden itibaren ülkemizin hak ettiği gelişim ve büyümenin itici gücü olacağınıza, Türkiye'nin aydınlık yarınlarının sizlerin emekleri ve çabaları üzerine kurulacağına olan inancım tamdır.

Değerli Konuklar!
Daha önce de çeşitli vesilelerle ifade ettiğim üzere; diploma sahibi olmakla üniversite mezunu olmak arasında büyük fark vardır. Çok sayıda diploma sahibinin her gün karşımıza çıktığı günümüzde gerçekten 'üniversite mezunu' olanların değeri her geçen gün daha iyi anlaşılıyor. Kadir Has Üniversitesi'nde bizler, toplumsal gerçeklikten uzak, edindiği bilgiyi yaşamla bağdaştıramayan, onu etkin biçimde kullanamayan bireyleri mezun etmenin her binalar topluluğunu 'Üniversite', her diploma sahibini de 'Üniversite mezunu' yapmayacağına gönülden inanıyoruz.

Üniversitelerin çeşitli görevleri arasında geleceğin kurgulanması ve o gelecekte başarıyla görev alacak öğrenciler yetiştirilmesi de vardır. Bugün burada huzurlarınızda diplomalarını alacak mezunlarımızın gelecekte başarıyla görev alacaklarına inancımız tamdır. Zira, hayatın içinden bir duruşla geleceğe hazırlandılar ve üniversite sonrasında ayakta durmalarını sağlayacak donanım ve vakarı kazandılar.

Bir görüşe göre eğitimli olmak, soğukkanlılığınızı ve kendinize güveninizi yitirmeden her şeyi dinleyebilme olgunluğuna ulaşmış olmak demektir. Bu ifadenin altında yatan temel anlayış çoğulcu, özgürlükçü ve doğrucu bir yaşam felsefesidir. Gerçekten de eğitilmiş insan fikri hür, vicdanı hür, irfanı hür olandır.

Bu hürriyet hali kişiyi çoğulculuktan ve aykırı fikirlerden çekinmeyen; kendi kanaatlerini asla mutlak doğru olarak görmeyen, fakat doğru bildiği yolda yürüyecek cesareti de hiçbir zaman kaybetmeyen; kendi özgür iradesi dışında hiçbir kaynaktan onay ve teşvike ihtiyaç duymayan 'birey' haline getirir. İşte ancak bu şekilde kendimiz, ailemiz, yakın çevremiz ve ülkemiz için hep arzu ettiğimiz değişimin temel taşı olmamız mümkün olur.

Mezunlarımıza verdiğimiz eğitimin kalitesi biraz da hürriyetler noktasındaki duruş ve tavırlarıyla alakalıdır.

Sevgili Mezunlarımız!
Bizler bu noktada üzerimize düşeni yaptığımıza ve sizleri evrensel istihdam piyasasının rekabet koşullarının yanı sıra, insan ve birey olmanın gerekliliklerini karşılayacak şekilde yetiştirdiğimize inanıyoruz. Amacımız hiçbir zaman sizleri eğip, bükerek, istediğimiz modele uygun hale getirmek olmadı.

Bizler eğitimi bu şekilde anlamıyoruz.

Aksine sizlerin 'birey' olarak farkındalığınızı ve duruşunuzu geliştirmeyi hedefleyen, sizlerle iletişim ve karşılıklı etkileşim içerisinde, sürekli daha iyiyi arayan bir sistemi hayata geçirmeyi arzuladık. Bunu yaparken, mezuniyet sonrası karşılacağınız hayatın zorluklarını ve rekabet ortamının gereklerini de gözardı etmedik.

Bu noktadan hareketle, Kadir Has Üniversitesi çatısı altında bulunduğunuz sürece, eğitim için seçtiğiniz alanlarda, en iyi bilgi ve donanıma sahip olmanız için tüm gücümüzle çalıştık; imkânlarımızı seferber ettik. Öğrendiklerinizi iş yaşamına taşıyabilmenizi teminen özel sektörle işbirlikleri gerçekleştirdik; staj imkânları sağladık. Sizi iş dünyasına hazırladık. Tüm bunların yanı sıra çok yönlü, yetkin bireyler ve aydın birer insan olarak içinde yaşadığınız toplumun tarih, kültür ve değerlerinin farkında olmanız; sanat, spor ve sosyal çalışmalar içinde yer almanız için de çaba sarf ettik.

Bir başka önceliğimiz ise küreselleşmiş dünyada sizleri sadece yerel istihdamın değil, uluslararası çalışma ortamının da parçası haline getirmekti. Bu nedenle yabancı dil eğitimine ve uluslararası işbirliklerine önem verdik. Biliyoruz ki sizler sadece İstanbul'da, Ankara'da, Kayseri'de, Erzurum'da, Diyarbakır'da değil; Londra'da,

New York'ta, Moskova'da ve Pekin'de çalışacak bilgi ve beceriye sahipsiniz. Yalnız Türkiye'de değil, dünyanın her yerinde üniversitemizin adını başarılarınızla taçlandıracaksınız.
Bu nedenle bugün diplomalarınızı verirken; bilgi, beceri ve donanımlarıyla 'gerçek üniversite mezunlarını' hayata uğurlamanın iç huzurunu yaşıyoruz. İnanıyorum ki; her biriniz meslek hayatlarında başarılı, dünya ve memleket meseleleri ile ilgili, dürüst, çalışkan, demokratik hak ve özgürlüklere saygılı, adil ve onurlu bireyler olarak Kadir Has Üniversitesi'nin adını hep daha yükseklere taşıyacaksınız.

Sevgili Mezunlarımız!
Buradan ayrılırken, üniversitemizin kurucusu merhum Kadir Has Beyefendi'nin bize miras bıraktığı ilkeler hayattaki en büyük rehberiniz olsun. Ailenize, işinize ve ülkenize değer verin; değerlerinizi koruyun. Bu topraklardan aldıklarınızı, bu topraklara geri vermek için hiç durmadan çalışın. O'nun "Vatan Borcu Ödeme" heyecanını devam ettirin; bu heyecanı hiç kaybetmeyin. Bu ülkenin sizlerin emekleri ve gayretleri üzerinde yükseleceğini unutmayın.

Değerli Anne ve Babalar! Mezunlarımızın Kıymetli Aileleri!
Bugün çok heyecanlı, gururlu ve farklı duygular içinde olduğunuzu biliyorum. Bir çocuğun yetiştirilmesi ve bu noktaya getirilmesinin ne kadar sevgi, emek, çaba ve fedakarlık gerektirdiğini en iyi sizler bilirsiniz. Bu nedenle en büyük teşekkür hiç şüphesiz ki sizlerin hakkı. Sizler bize kıymetli evlatlarınızı emanet ettiniz. Bizler de, omuzlarımıza yüklenen sorumluluğun bilincinde sizlerin güvenini boşa çıkarmamak için tüm gücümüzle çalıştık. Ortaya çıkan bu gurur tablosu sizlerin ve bizlerin ortak mutluluğu, ortak kıvancıdır.

Değerli Anne ve Babalar!
Evlatlarınızla ne kadar gurur duysanız azdır. Onlar daha üniversite sıralarındayken pek çok başarıya imza attılar. Bundan sonra da meslek hayatlarında sizleri ve bizleri başarılarıyla sevindirmeye devam edeceklerine hiç kuşku duymuyorum.

Sevgili Mezunlar!
Sizler, Kadir Has Üniversitesi'nin sıralarından ayrılırken bizler arkanızdan gururla bakıyor ve hiç eksilmeyen bir tutkuyla yeni döneme hazırlanıyoruz. Buradan ayrılırken, sizlerden ricam birbirinizi ve bizleri unutmamanız. Şuna emin olun ki, burada kurduğunuz arkadaşlıklar hayatınızın en hesapsız, en temiz, en duru dostlukları olarak kalacak. Kısa süre sonra karşı karşıya kalacağınız iş yaşamının yıpratıcı temposu karşısında, temelleri burada atılan dostluk ilişkilerinizin değerini bilin.

Birbirinizi her daim destekleyin.

Her fırsat bulduğunuzda birbirinizle olmak ve ilişkilerinizi canlı tutmak için elinizden geleni yapın. Bunun yollarından biri olarak Kadir Has Üniversitesi Mensupları ve Mezunları Derneği'ne üye olun. Ona ve birbirinize sahip çıkın.

Bizlerin her ihtiyacınız olduğunda sizlere destek olmak üzere burada olduğumuzu; ve Kadir Has Üniversitesi'nin sizlerin ortak evi olduğunu unutmayın. Ve yine unutmayın ki; Kadir Has Üniversitesi'ni geliştirmek, daha iyiye götürmek ve sadece Türkiye'de değil, dünyada da sayılı üniversiteler arasına sokmak mezun olduğunuz andan itibaren artık sizin de göreviniz.

Değerli Konuklar!
Sözlerime son verirken, bize bugün burada bir arada olma imkânını sunan, temelini attığı eserle geleceğinizi aydınlatan rahmetli Kadir Has Beyefendi'yi bu vesileyle bir kere daha saygı ve minnetle anmak isterim. Ayrıca birlikte çalışmaktan büyük kıvanç duyduğum Kadir Has Vakfi ve Kadir Has Üniversitesi Mütevelli Heyet başkanları ile üyelerine; öğrencilerimizi bugüne taşıyan, ilim, irfan ve şefkatleriyle onlara yol gösterip ışık tutan akademik personelimize; ve sayelerinde bu kurumu ayakta tuttuğumuz, kıymetli idari personelimize de huzurlarınızda teşekkür ederim.

Sevgili Mezunlar!
Her birinizin tıpkı Kadir Has Beyefendi gibi toplumun önde gelen, örnek gösterilen bireyleri olacağı, ışığınızla pek çok kişinin yolunu aydınlatacağı inancıyla;

Yolunuz her daim açık ve aydınlık olsun.
Hepinizi saygı ve sevgiyle selamlarım.

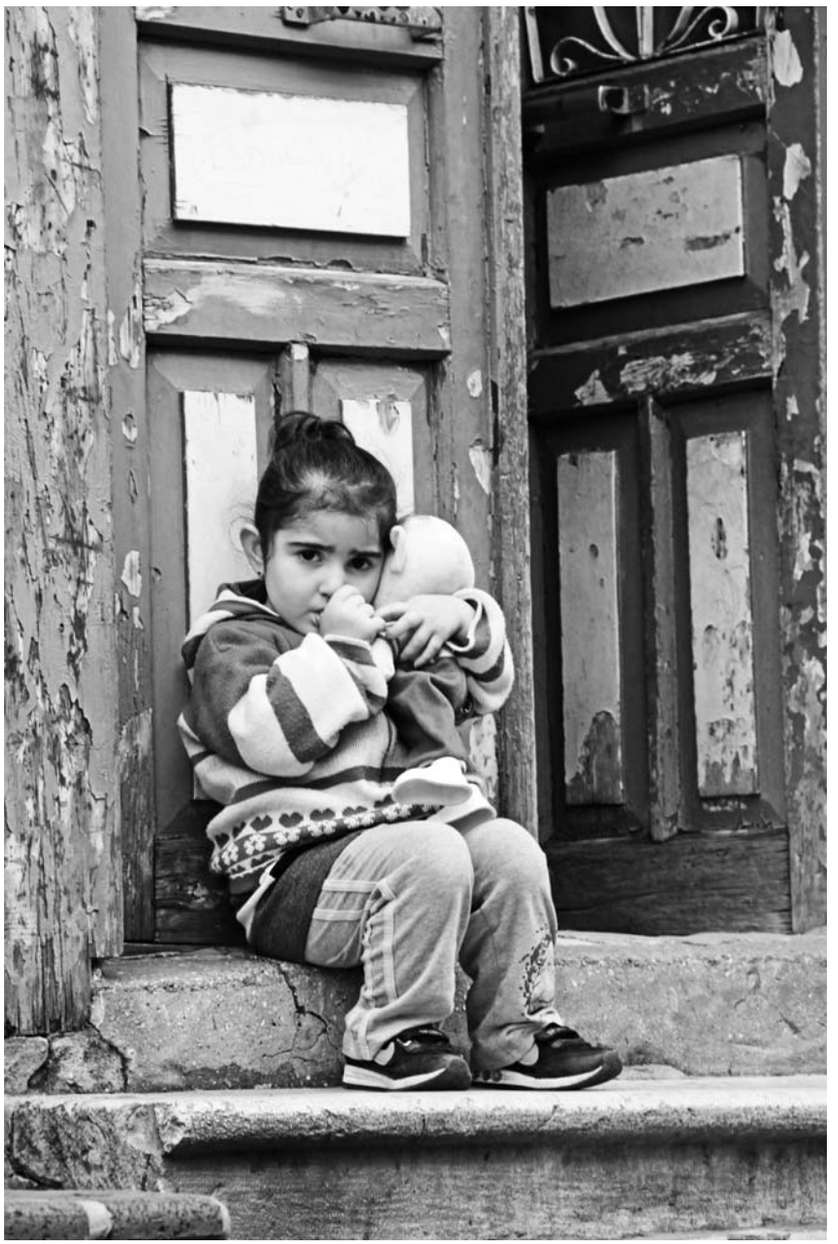

Fotoğraf: Sevim KÖKDEMİR
İletişim Fakültesi Radyo, Televizyon ve Sinema Bölümü 3. sınıf öğrencisi

"Annem az önce saçlarımı tarayıp topuz yaptı.
Kapının eşiğinde oturmama izin verdi.
Bebeğimi yanıma aldım fakat emziğimi almayı unutmuşum."

KADİR HAS 1997 ÜNİVERSİTESİ

0 212 533 65 32
dergi@khas.edu.tr
www.khas.edu.tr
facebook.com/Khasedutr twitter.com/khasedutr
Kadir Has Üniversitesi Kadir Has Kampüsü 34083 Cibali İstanbul